

STICHTING VAN DEN ARBEID

VERSLAG OVER DE
WERKZAAMHEDEN
IN HET JAAR 1948

Stichting van den Arbeid, Javastraat 2B, 's-Gravenhage

|

Een deel der 1400 bezoekers van het Congres van de Arbeid op Donderdag 13 Januari 1949.

Van links naar rechts ziet men op de voorste rij: mr D. U. Stikker, Z.K.H. Prins Bernhard, M. A. Reinalda, prof de R. J. M. van den Brink, mr Lee Smith, mr A. M. Jockes, mr Julian Street, L. Götz en mr D. G. W. Spitzen.

WOORD VOORAF.

In het hier volgende verslag wordt ten derden male sedert de oprichting op 17 Mei 1945 aan de lezer een overzicht aangeboden van de voornaamste werkzaamheden van de Stichting van den Arbeid. Het verslag omvat het kalenderjaar 1948.

Daar ons herhaaldelijk is gebleken, dat tevens voor de gegevens inzake de in de Stichting van den Arbeid samenwerkende organisaties, welke in de vorige jaarverslagen waren opgenomen, grote belangstelling bestaat, zijn deze tot op de dag van de verschijning bijgewerkt.

Ter wille van de uniformiteit is de opzet van dit derde jaarverslag gelijk aan de vorige verslagen.

DE SOCIAAL-ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN 1948.

EVENALS in de vorige verslagen zij ook het verslag van de in 1948 door de Stichting van den Arbeid verrichte werkzaamheden ingeleid door een overzicht van de sociaal-economische ontwikkeling in dit jaar.

Men kan de Nederlandse volkshuishouding niet geïsoleerd zien. Zij is met vele banden aan de internationale volkerengemeenschap verbonden. Dit feit, dat in alle na-oorlogse jaren sterk de aandacht trok, trad vooral naar voren in het jaar 1948, waarin zich naast reeds eerder tot stand gekomen vormen van internationale samenwerking nieuwe vormen ontwikkelden.

In de eerste plaats kunnen wij denken aan de enorme apparatuur, die in korte tijd binnen het raam der Verenigde Naties is uitgebouwd. Het aantal deskundigen, dat in de vele commissies en secretariaten van de Economische en Sociale Raad is samengebracht, gaat ver uit boven de omvang van de staf van de vroegere Volkenbond. Niet ten onrechte werd echter in deze kringen de opmerking gemaakt, dat men zich wel een prachtig tuigwerk had aangeschaft, maar dat men het antwoord op de vraag, waar het paard is, dat met dit tuig moet worden getooid, veelal schuldig moet blijven. Als rapporten, aanbevelingen, charters e.d. op zichzelf reeds bij machte waren, de wereld ten goede te veranderen, zouden weinig zorgen overblijven. Maar de wereld verandert slechts door daden. In het bijzonder valt in het kader van dit verslag te betreuren, dat de commissie ter bestudering van het behoud der werkgelegenheid en economische stabiliteit van geringe betekenis is gebleken. Zij is niet tot het centrum van deskundige en gezaghebbende waarneming der wereldconjunctuur uitgegroeid, waarop velen hadden gehoopt. In ons land beseffen wij zeer sterk, dat een nationale conjunctuurpolitiek slechts volledig kan slagen als in Europa en met name in de Verenigde Staten, gelijkgerichte maatregelen worden getroffen.

De Internationale Arbeids Organisatie, die als z.g. „specialized agency” met de Economische en Sociale Raad is verbonden, verdient afzonderlijke vermelding. Dit lichaam, dat een zeer grote mate van zelfstandigheid bezit en kan voortbouwen op ervaring

van vele jaren, heeft als orgaan van internationale samenwerking op sociaal gebied grote betekenis. Ook hierin komt uiteraard de grote tegenstelling, die de wereld thans verdeeld houdt, tot uitdrukking, ook al maakt de Sovjet-Unie geen deel van deze organisatie uit.

De afhankelijkheid van ons eigen land van het buitenland is zo onmiskenbaar, dat zij nauwelijks toelichting behoeft. De Canadese en andere bevrijders, de stroom van „relief“-goederen vlak na het einde van de oorlog, de aanvankelijk grif verkregen, later moeizaam verworven buitenlandse credieten, de reeks van monetaire overeenkomsten — zij alle herinnerden voortdurend aan dit feit. De zorg voor het tekort op de betalingsbalans in het licht van de slinkende deviezenreserves vormt een van de centrale problemen van onze sociaal-economische politiek, waarbij ten gevolge van de noodzakelijke uitbreiding van onze export de loonpolitiek ten nauwste betrokken is.

HET is bekend, dat het deviezenprobleem van ons land in de eerste plaats het vraagstuk is, hoe de nodige dollars kunnen worden gevonden. In dit opzicht was in het begin van 1948 een critiek punt bereikt. Het programma van aankopen in het buitenland, dat reeds lager was gesteld dan in 1947, kon slechts worden gerealiseerd door de gedwongen verkoop van Amerikaanse effecten, ter waarde van ca \$ 103 miljoen en door gebruik van \$ 40 miljoen uit Duitsland teruggevoerd, destijds geroofd goud. Het is duidelijk, dat zulk een intering slechts gedurende korte tijd mogelijk is. Zij vond haar rechtvaardiging in de toen in uitzicht staande Amerikaanse hulp uit hoofde van het Marshallplan. Door een overbruggingsfinanciering ten koste van de nationale vermogensreserves is ons land in de eerste maanden van 1948 behoed gebleven voor de gevolgen van een drastische invoerbepanking, die niet alleen rechtstreeks ons welvaartspeil gevoelig zou hebben aangetast, doch ook indirect, daar gebrek aan grondstoffen tot stillegging van een belangrijk deel van het Nederlandse productieproces zou hebben genoopt. Grote dankbaarheid aan het Amerikaanse volk vervult ons, als wij denken aan de economische en sociale rampen, die door de uitvoering van het Europees Herstel Programma zijn voorkomen. Het stemt tot voldoening, dat de Stichting van den Arbeid in begin 1949 het orgaan heeft mogen zijn, dat namens het gehele Nederlandse bedrijfsleven in het derde Congres van de Arbeid getuigenis kon afleggen van de onschatbare betekenis van de Marshall-

hulp voor ons land. Dank zij de tot op 31 December 1948 ontvangen dollartoewijzingen ter waarde van \$ 330 miljoen (waarvan \$ 250 miljoen als schenking) heeft het herstel van onze volkshuishouding van de in de oorlog geslagen wonden ook in dat jaar verdere voortgang gevonden. Tevens viel, door het E.H.P. gestimuleerd, een zij het schoorvoetende groei te onderkennen op het gebied der West-Europese economische samenwerking.

NAAST de totstandkoming van het Europees Herstel Programma trok de verdere ontwikkeling in het proces van nabuurstaat tot uniepartner met België en Luxemburg de aandacht.

In 1948 werd voortgewerkt aan de verwezenlijking van de economische unie tussen de Benelux-landen. Steeds duidelijker tekende zich af, dat de in zijn algemeenheid zo aantrekkelijke gedachte van een economische unie tussen de drie landen van elk der partners het nemen van een aantal pijnlijke detailbeslissingen vergt. De grote problemen, die moesten worden opgelost, hebben tot gevolg gehad, dat de tijdtabel van het Chateau d'Ardenne te krap is gebleken. De Haagse Benelux-conferentie van 10-13 Maart 1949 stelde als datum voor de totstandkoming van de economische unie 1 Juli 1950 vast. Op sociaal gebied zullen de partners, aldus het officiële protocol, „de te voeren loonpolitiek en politiek van sociale zekerheid, voorzover noodzakelijk, coördineren”. Zoals bekend, wordt bij de voorbereiding van de economische unie het beroeps- en bedrijfsleven betrokken.

DE omvang van de Nederlandse productie zette haar opwaartse ontwikkeling ook in 1948 voort. Terwijl het jaar 1947 voor de industriële productie (excl. bouwnijverheid) een indexcijfer van 94 liet zien (1938 = 100), gaf 1948 een jaargemiddelde van 113 te aanschouwen. Deze verhoging met 20 % is alleszins bevredigend. Men verlieze evenwel niet uit het oog, dat dit hogere productieniveau tot stand werd gebracht door een belangrijk groter aantal arbeiders dan voor de oorlog. Ook hierover zijn indexcijfers beschikbaar. Zij laten zien, dat het niveau der personeelsbezetting, 1938 eveneens op 100 gesteld, in 1947 123 en in 1948 136 bedroeg. In het bekende verschijnsel van de gedaalde arbeidsproductiviteit komt dit achterblijven van de omvang der productie bij het aantal arbeiders tot uitdrukking. Het jaargemiddelde der industriële arbeidsproductiviteit bedroeg in 1948 nog slechts 83. Zij beweegt zich echter, zij het langzamer dan wenselijk is, in de goede richting. De

arbeidsproductiviteit lag in 1948 8 % boven het peil van 1947. In het eerste kwartaal van 1949, dat de normale seizoensinzinking vertoonde, stond het index-cijfer op 84. Gedetailleerde informatie over deze grootheden van centrale betekenis ¹⁾ treft men in de hier volgende tabel aan.

Periode	Productie 1938=100	Personeels- bezetting 1938=100	Arbeids- productiviteit 1938=100
4e kwartaal 1945	58	85	68
1e kwartaal 1946	61	95	65
2e " "	67	102	65
3e " "	78	109	72
4e " "	89	114	79
Jaar 1946	74	105	70
1e kwartaal 1947	84	117	72
2e " "	91	121	75
3e " "	95	124	76
4e " "	107	128	84
Jaar 1947	94	123	77
1e kwartaal 1948	104	133	78
2e " "	110	135	81
3e " "	113	137 ²⁾	83
4e " "	123	139 ²⁾	89 ²⁾
Jaar 1948	113	136 ²⁾	83 ²⁾

Dat in de landbouwsector in 1948 belangrijk gunstiger productieresultaten werden geboekt dan in 1947 zegt nog niet veel, daar het laatstgenoemde jaar sterk te lijden had van een strenge winter en een droge zomer. Duidelijker taal spreekt het feit, dat met betrekking tot akkerbouwproducten in 1948 een opbrengst werd bereikt, die 13 % lag boven het vijfjarig gemiddelde van de jaren 1935/39. Vooral de aardappeloogst was exceptioneel groot. De zuivelsector daarentegen ligt onder het vooroorlogse niveau, al is ook hier verbetering onmiskenbaar.

De grotere nationale voortbrenging zou een gereede aanleiding hebben gevormd tot een verhoging van het levenspeil, ware het niet, dat bij de vroegere loonvaststelling reeds in belangrijke mate op de stijging der productiviteit was vooruitgelopen. Dit komt op verschillende plaatsen van het economische leven in grote deficit tot uitdrukking. Wij vermeldden reeds de vermogensintering en de

¹⁾ Exclusief bouwnijverheid. De cijfers zijn ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Voorlopige cijfers.

Marshallhulp. In aansluiting hierop zij aan het formidabele invoeroverschot herinnerd, dat in 1948 wel iets lager kwam te liggen dan in 1947, maar niettemin nog circa 20 % van het nationale inkomen uitmaakt. De invoer in 1948 bedroeg f 4965 miljoen, de uitvoer f 2718 miljoen. Er was derhalve een invoeroverschot van niet minder dan f 2247 miljoen. Het dekkingspercentage van de invoer door de uitvoer, dat in 1946 33 en in 1947 44 had bedragen, steeg in 1948 tot 55.

Het tekort op de betalingsbalans van 1948 bedroeg volgens voorlopige berekeningen van de Nederlandse Bank f 1585 miljoen.

Zodanige verhoudingen nopen, gelijk wel geen nader betoog zal behoeven, tot beperkingen in het consumptieve verbruik. Het ligt dan ook voor de hand, dat een politiek van beheersing der inkomens, waarover in hoofdstuk III, voorzover de Stichting van den Arbeid er bemoeienis mee had, meer zal worden gezegd, werd voortgezet.

Opvallend is de grote stabiliteit der loonontwikkeling. De indexcijfers (zie volgende bladzijde) weerspiegelen slechts enkele ingrijpende beslissingen. Ten eerste vond voor de periode Mei 1948—April 1949 een verhoging plaats van de landbouwlonen. Ten tweede heeft de invoering van de loonbijslag in November 1948 een verhoging van het loonniveau bewerkstelligd. Deze bijslag was ingevoerd als compensatie voor de verhoging van de kosten van levensonderhoud, die tengevolge van de vermindering der subsidies te verwachten viel.

Men concludeert hieruit niet, dat de in feite uitbetaalde lonen, afgezien van deze enkele wijzigingen, onveranderd zijn gebleven. Voor tal van bijzondere groepen van arbeiders zijn correcties tot stand gekomen, die deze lonen in betere verhouding brachten tot die van andere soorten van werk of de productiviteit van de arbeid beter tot haar recht deden komen. Veelvuldig is daarbij van het middel der werkclassificatie en der wetenschappelijke tarifiëring gebruik gemaakt. In Hoofdstuk III van dit jaarverslag wordt hierop uitvoerig teruggekomen.

Om de reële betekenis van de nominale lonen, waarop voorgaande gegevens betrekking hadden, te kunnen vaststellen, moet het verband gezien worden met het prijsverloop van de goederen en diensten, welke in de consumptie-huishoudingen worden verbruikt. In het jaar 1948 kon het grootste deel van de rantsoeneringen van consumptie-goederen worden opgeheven. Maar vele prijzen van goederen van massaverbruik staan nog steeds onder controle. In het bijzonder bleef in 1948 de bevrozing van het huurpeil gehandhaafd.

De ontwikkeling der lonen blijkt uit onderstaande gegevens,

Indexcijfers van uurlonen van volwassen mannelijke arbeiders.

Gemiddeld verdiende lonen per uur ¹⁾ Uurlonen volgens regelingen ¹⁾
(basis 1938/39 = 100) (basis Juni 1938/Juni '39 = 100)

TIJDVAK	Gemid. 4 takken v. nijverh. ²⁾	DATUM	Gemid. 24 takken v. nijverh.	Landbouw (akkerb. en vee- houderij)	Nijverheid en Land- bouw
1940:					
1e halfjaar .	106,2	1940: 30 Juni	105,1	110,7	105,9
1945:					
1e halfjaar .	150,3	1945: 30 Juni	135,4	189,7	143,0
2e halfjaar .	160,5	31 Dec.	150,3	224,6	160,7
1946:					
1e halfjaar .	174,7	1946: 30 Juni	163,1	240,5	173,9
2e halfjaar .	184,6	31 Dec.	164,8	240,6	175,4
1947:					
1e halfjaar .	190,3	1947: 30 Juni	166,4	243,9	177,3
2e halfjaar .	196,3	31 Dec.	173,8	243,9	183,6
1948:					
1e halfjaar .	201,4	1948: Januari	174,0	243,9	183,8
2e halfjaar .	206,4	Februari	174,7	243,9	184,4
		Maart	174,7	243,9	184,4
		April	174,7	243,9	184,4
		Mei	175,2	258	186,8
		Juni	175,2	258	186,8
		Juli	175,1	258	186,7
		Aug.	175,2	258	186,8
		Sept.	175,2	258	186,8
		October	175,2	258	186,8
		Nov.	179,9	265,5	191,9
		Dec.	181,7	265,5	193,4
		1949: 31 Jan.	181,8	265,5	193,5
		28 Febr.	181,8*	265,5	193,5*
		31 Mrt.	181,6 ^{*3)}	265,5	193,3 ^{*3)}
		30 April	181,4 ^{*3)}	265,5 ⁴⁾	193,2 ^{*3)}

1) In de indexcijfers der lonen zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.

2) Burgerlijke en utiliteitsbouw, steenkolenmijnen, metaalind., textielind.

3) Daling uitsluitend een gevolg van een lichte schommeling in de toeslag voor méér-productie der steenkolenmijnen.

4) I.v.m. een loonsverhoging ingaande 1 Mei '49 als compensatie van de op het loon in te houden pensioenpremie stijgt het indexcijfer voor de landbouw in Mei 1949 tot ± 275 (het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw is 1 Mei '49 in werking getreden).

*) Voorlopige gegevens.

De ontwikkeling der prijzen van consumptie-goederen was als volgt:

Prijsindexcijfers van het gezinsverbruik (1938/39 = 100)

(volgens huishoudrekeningen 1935/36: gezinnen met inkomens in 1935/36 beneden f 1800.— per jaar).

	1948:	Jan.	Mrt.	Mei	Juli	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Febr.'49
Totaal . . .	202	203	203	207	206	205	210	214	216	
Voeding . . .	221	223	225	231	209	228	234	242	246	
Kleding . . .	312	309	308	308	310	310	310	313	313	
Schoeisel . . .	336	335	334	335	335	335	336	342	345	
Reiniging . . .	316	317	320	320	321	321	321	385	385	
Woninginr. en .										
huisraad . . .	310	310	309	309	309	309	308	308	307	
Overige posten										
incl. huur . . .	153	153	153	154	154	154	154	156	158	
Huur	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

Behoudens de seizoensstijgingen in Juli, die zich ook reeds in Juni hadden voorgedaan, is het verloop dezer cijfers nagenoeg stabiel, totdat aan het einde van 1948 zich de invloed van de subsidievermindering doet gelden. Men kan echter niet zonder meer de gulden-bijslag vergelijken met de toeneming van het totaal-indexcijfer. In de indexcijfers komt nl. de mogelijkheid om naar goedkopere artikelen uit te wijken, niet of slechts ten dele tot uitdrukking.

Een van de motieven van onze beheerste loonpolitiek is de zorg geweest inflatie te vermijden. Het is van belang te kunnen constateren, dat in de loop van 1948 een evenwicht tussen inflationistische en deflationistische tendenties in ons land werd bereikt. Dit komt bijv. tot uitdrukking in de stabiliteit, welke sedert het midden van 1948 de omvang der geldcirculatie vertoonde. (Zie staat pag. 12).

Overigens is nog niet de toestand bereikt, waarin men geheel gerust kan zijn over de geldzijde van ons economisch leven. Het verslag van De Nederlandse Bank, waaraan achterstaande gegevens zijn ontleend, ziet nog steeds redenen om te spreken van latente inflatoire spanningen en voert ten bewijze aan, dat in de jaren van 1934 tot en met 1938 de totale geldcirculatie placht te schommelen tussen 40 en 50 % van het nationale inkomen, terwijl de gemiddelde totale circulatie in 1948 ca 57 % van het nationale inkomen bedroeg.

De economische betekenis van de grotere monetaire stabiliteit is,

Ontwikkeling der hoeveelheid vrij geld in Nederland.
(Bedragen in millioenen guldens.)

Tijdstip (ultimo)	Chartaal geld	Giraal geld	Totale hoe- veelheid vrij geld	% Chartaal	% Giraal
Dec. 1938	1.048	1.493	2.541	41,2	58,8
Dec. 1939	1.232	1.189	2.421	50,9	49,1
Dec. 1940	1.695	1.634	3.329	50,9	49,1
Dec. 1941	2.342	2.046	4.388	53,4	46,6
Dec. 1942	3.100	2.063	5.163	60,0	40,0
Dec. 1943	3.623	2.922	6.545	55,4	44,6
Dec. 1944	5.096	3.678	8.774	58,1	41,9
Dec. 1945	1.386	2.714	4.100	33,8	66,2
Dec. 1946	2.801	3.392	6.193	45,2	54,8
Dec. 1947	3.062	3.892	6.954	44,0	56,0
Jan. 1948	2.999	3.985	6.984	42,9	57,1
Februari	2.993	4.055	7.048	42,5	57,5
Maart	2.984	4.115	7.099	42,0	58,0
April	2.966	4.113	7.079	41,9	58,1
Mei	2.982	4.242	7.224	41,3	58,7
Juni	3.035	4.310	7.345	41,3	58,7
Juli	3.101	4.142	7.243	42,8	57,2
Aug.	3.117	4.152	7.269	42,9	57,1
Sept.	3.108	4.223	7.331	42,4	57,6
Oct.	3.117	4.146	7.263	42,9	57,1
Nov.	3.125	4.133	7.258	43,1	56,9
Dec.	3.184	4.148	7.332	43,4	56,6

dat — zeer globaal gesproken — de hoeveelheid goederen, die naar de markten stroomt, daar een ongeveer even grote hoeveelheid geld ontmoet, zodat men meer vertrouwen kan stellen in de regulerende kracht van het geldwezen dan voordien mogelijk was. Dit komt tot uitdrukking in de tendentie, die zich in 1948 begon te openbaren en zich sedertdien in versterkte mate voordeed, om een aantal prijzen vrij te geven. Bij evenwichtige verhoudingen kan men dit doen zonder gevaar te lopen, dat het prijsniveau omhoog gaat.

Kan men derhalve, wanneer men de nationale situatie beziet, spreken van een groei naar evenwichtiger verhoudingen, internationaal gezien blijven nog een aantal belangrijke onevenwichtigheden bestaan. Volgens berekeningen van Dr J. E. van Dierendonck ¹⁾ ligt het industriële loonpeil in België ongeveer 25 % hoger dan in Nederland, maar is ons loonpeil in vergelijking met Engeland 21—23 % te hoog, indien men gelijkheid van loonkosten als maat-

¹⁾ E.S.B. van 17 Nov. 1948.

staf aanlegt. Verdere stijging van onze arbeidsproductiviteit zal dit verschil kunnen verminderen.

DE stand van de arbeidsmarkt was in 1948 gunstiger dan ooit. De geregistreeerde werkloosheid vertoonde een ongekend minimum. In de laatste maanden van het jaar kwamen de cijfers evenwel boven het niveau van 1947 liggen. De volgende cijfers mogen ter illustratie worden aangevoerd.

Werkloosheid en werkverruiming.

Ultimo	Geheel werkloos (excl. vorstwerkl.)	Arbeiders D.U.W.	Wachtgelders	Totaal
Dec. 1947	30.600	22.200	1.400	54.200
Jan. 1948	36.700	25.900	2.600	65.200
Febr.	36.000	24.200	3.400	63.600
Maart	26.800	16.300	1.700	44.800
April	26.400	14.600	1.800	42.800
Mei	22.400	10.700	1.600	34.700
Juni	21.200	10.600	1.500	33.300
Juli	22.000	5.200	1.500	28.700
Aug.	24.800	4.200	1.400	30.400
Sept.	25.900	2.900	1.400	30.200
Oct.	28.800	5.900	1.300	36.000
Nov.	32.700	14.900	1.200	48.800
Dec.	44.800	25.100	2.600	72.500

Deze gunstige feitelijke situatie heeft evenwel niet een gevoel van bedruktheid bij vele deskundige beoordelaars over de toekomstige ontwikkeling kunnen beletten. Het vloeiende niet alleen voort uit het inzicht, dat de steeds meer voortschrijdende bevolkingsgroei in ons land grote eisen aan de opname-capaciteit van de vraag op de arbeidsmarkt blijft stellen. Berekeningen hebben aangetoond, dat uit dezen hoofde in de komende jaren de volgende accessen van de beroepsbevolking moeten worden verwacht. De toeneming der mannelijke bevolking tussen 14 en 64 jaar „bedroeg in de periode 1939 tot 1946 jaarlijks pl.m. 29.000 man. Voor de periode 1946—'55 en 1955—'60 zal deze toeneming volgens schattingen per jaar resp. pl.m. 36.000 en pl.m. 51.000 man belopen, of, wanneer men het indexcijfer 1939—'46 stelt op 100, resp. 123 en 175". 1)

1) Dr W. Steigenga, Bevolkingsvermeerdering en arbeidsvoorziening, De Economist, Januari 1949, blz. 71.

Hier moeten industrialisatie en emigratie de uitweg bieden, waarover hieronder nog een enkel woord.

Veeleer werd de beduchtheid gewekt door de vraag of ook op korte termijn de gunstige toestand van de arbeidsmarkt zou kunnen worden gehandhaafd. Een van de zorgwekkende symptomen was de opvallende vermindering van de uitstaande vraag naar arbeidskrachten bij de Gewestelijke Arbeidsbureaux. Daarbij kwam, dat de toegenomen concurrentie op de binnenlandse markt zich hier en daar in afzetmoeilijkheden openbaarde, waarvan de productie en de werkgelegenheid in die bedrijven op de duur de terugslag zullen moeten ondervinden. Ook op de buitenlandse markt is onmiskenbaar, dat de afzet niet meer zo gemakkelijk gaat als vroeger, al is ons land voor de ernstige moeilijkheden, waarmee vooral België te kampen kreeg, gespaard gebleven.

Voorts is in 1948 het aantal gedemobiliseerden nog niet groot geweest en liep de plaatsing in het bedrijfsleven naar wens. Maar de stopzetting van de demobilisatie in het tweede halfjaar van 1948 was uiteraard van tijdelijke aard en het probleem, hoe straks de gedemobiliseerden aan passende arbeid kunnen worden geholpen, bleef boven de arbeidsmarkt hangen. Inmiddels is sedert het midden van 1949 de demobilisatie hervat. Gemiddeld worden per maand 4.000 man verwacht. In de vergadering van het Stichtingsbestuur van 3 Juni 1949 heeft Z.K.H. de Prins der Nederlanden een beroep gedaan op het bedrijfsleven om de plaatsing van gedemobiliseerden zoveel mogelijk te bevorderen. Het Stichtingsbestuur heeft de volledige medewerking toegezegd en speciaal op de werkgevers en de Overheid een klemmend beroep gedaan om alles te doen wat mogelijk is, teneinde de uit Indonesië terugkerende militairen zo snel mogelijk in het bedrijfsleven op te nemen. Door de Raad van Bestuur in Arbeidszaken is deze gedachte nader uitgewerkt.

Ten slotte zij ter beoordeling van de arbeidsmarkt in 1948 gewezen op de inkrimping van het overheidsapparaat, o.m. door vermindering van distributiemaatregelen. Dit heeft geleid tot een groot aanbod van kantoorpersoneel, dat nog versterkt werd door de afvloeiing van de tegenspelers dezer ambtenaren in het bedrijfsleven. In deze sector vooral werd in de loop van 1948 de plaatsing van oudere arbeidskrachten een moeilijk vraagstuk.

ZOWEL emigratie als industrialisatie stonden in 1948 in het centrum van de aandacht. Het aantal personen, dat in 1948 een

deviezenvergunning kreeg om te emigreren, bedroeg 13.026. Hieronder zijn emigranten binnen Europa en naar de Overzeese Gebiedsdelen niet begrepen. Meer dan de helft van dit aantal (pl.m. 7000 personen) vertrok naar Canada. In de Verenigde Staten vestigden zich 3153 en in Zuid-Afrika 1814 personen.

Over de omvang der industrialisatie in 1948 ontbreken nauwkeurige gegevens en het gevolg is, dat daarover in verschillende zin wordt geoordeeld, die variëert van gematigd-optimistisch tot zeer pessimistisch. Het is een zeer gecompliceerde zaak. Industrialisatie eist wetenschappelijk speurwerk, commerciële ontwikkeling van nieuwe technische ideeën, scholing van arbeiders, bekwame ondernemers, deviezen voor de invoer van machines, risicodragend kapitaal, enz. Daarbij dienen, om particulieren tot investeringen te bewegen, zodanige winstkansen in het vershiet te staan, dat men bereid is de risico's te aanvaarden. En deze risico's zijn, vooral wanneer het bedrijf zijn producten geheel of ten dele wil uitvoeren, maar soms ook als het uitsluitend om binnenlandse afzet gaat, niet gering in deze tijd, waarin bilaterisme, deviezenbepalingen, tariefmuren, industrialisatie-activiteit in andere landen, politieke factoren die de betekenis van Duitsland als industrieel concurrent en als afnemend achterland bepalen e.d. een voortdurende ontwikkeling vertonen, welker betekenis uitermate moeilijk of niet van te voren kan worden vastgesteld. Daar komt nog bij, dat het tot stand brengen van investeringen onvermijdelijk gaat ten koste van de consumptie. De bedragen, die gevonden zullen moeten worden, zijn ontstellend groot. Men heeft berekend, dat voor iedere arbeidskracht, die in het industriële bedrijfsleven wordt opgenomen, outillage aanwezig moet zijn van een gemiddelde waarde van niet minder dan f 15.000, terwijl het totaal, dat in de komende jaren geïnvesteerd zal moeten worden op ongeveer f 4,5 à f 5,2 milliard is geraamd.

Voor wie niet doordenkt kan een tactiek van „langzaam-aan” een middel toeschijnen om de werkgelegenheid zo lang mogelijk in stand te houden. Wie met kennis van zaken oordeelt, weet, dat de geringe inspanning in onze situatie de zekerste weg is naar werkloosheid. Moge ons land en ons bedrijfsleven de grote taak, waarvoor het staat, begrijpen en met frisse moed voortgaan haar tot een goed einde te brengen.

HOOFDSTUK I.

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

Ook in de periode, welke in dit derde verslag wordt bestreken, is de Stichting van den Arbeid het centrum geweest, waarin vele draden bijeenkwamen en van waaruit vele impulsen zich over het sociale leven verbreidden.

Het derde hoofdstuk van dit Jaarverslag zal de lezer over de werkzaamheden gedetailleerd inlichten. Op deze plaats moge bij enkele algemene aspecten worden stilgestaan.

Uit vele sectoren van het maatschappelijk leven werd met de Stichting van den Arbeid contact gezocht, wel een bewijs dat zij, ondanks het geringe tal harer jaren haar plaats in de samenleving heeft gevonden. Het ligt voor de hand, dat dit contact het nauwste is met de centrale sociale organisaties en de daarbij aangesloten verenigingen. Maar ook tal van andere instanties houden met de Stichting van den Arbeid voeling. Dit komt duidelijk tot uitdrukking in een opsomming van de vele besturen en commissies, waarin de Stichting vertegenwoordigd is.

Uiteraard vormt voor het werk van de Stichting van den Arbeid de vergaderzaal in het gebouw aan de Javastraat 2b de ontmoetingsplaats bij uitnemendheid. Hoe groot is het aantal en de verscheidenheid van personen geweest, die hier in de loop van de verslagperiode zijn bijeengekomen! Het Bestuur vergaderde op deze plaats bijna elke Vrijdagochtend; de Looncommissie ontving hier in enkele honderden besprekingen vertegenwoordigers van ondernemers en arbeiders, functionarissen van het College van Rijksbemiddelaars, deskundigen op het gebied van het tariefwezen enz.; tal van commissies bestudeerden in deze zaal speciale vraagstukken; hoofdambtenaren van het Ministerie van Sociale Zaken en andere Overheidsinstanties vonden hier contact met het bedrijfsleven; professoren kwamen hier hun krachten meten op het vraagstuk der gemeenteclassificatie; de Nationale Demobilisatieraad bracht op deze plaats onder leiding van Z.K.H. Prins Bernhard maandelijks militairen en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven bijeen en zo zouden wij kunnen doorgaan.

Deze vergaderzaal met haar grote ovale tafel is het symbool van de Stichting van den Arbeid. Wie hier binnengaat begeeft zich in een ruimte, waarin als het ware een sfeer hangt van samenwerking, bereidheid tot openhartig overleg, geloof in de mogelijkheid van gezamenlijke conclusies, bevordering van sociale vrede. Zeker is het niet altijd gemakkelijk de partijen tot elkaar te brengen. Maar als het nodig is, kan een voorzitter nieuwe bereidheid wekken tot toenadering door de vergadering er aan te herinneren, dat in hetzelfde milieu vele voorgangers er in slaagden zich boven tegenstellingen uit te werken tot een gezamenlijke oplossing, die gemeenschappelijk kon worden aanvaard. Het is een beroep op de geest van de Stichting van den Arbeid.

Deze gezindheid, welke de Stichting van den Arbeid kenmerkt, heeft de Voorzitter, ir M. H. Damme, onder woorden gebracht, toen aan het Stichtingsbestuur op 5 Februari 1949 de eer te beurt viel door H.M. de Koningin en Z.K.H. Prins Bernhard op Soestdijk te worden ontvangen.

De heer Damme sprak toen de volgende rede uit:

„Het feit, dat Uwe Majesteit heeft goedgevonden, de leden van het Bestuur van de Stichting van den Arbeid in Uw huis te ontvangen, vervult ons met grote dankbaarheid. Versta ik Uwe bedoeling wel, dan gaat het er U niet om U op de hoogte te stellen over de vraag, wat deze Stichting is. Al bevindt zich dit instituut nog eerst in zijn prille jeugd — over enkele maanden zal het vierde levensjaar beëindigd zijn — aan Uwe grote belangstelling voor de levensverschijnselen van Uw volk is de werkzaamheid van de Stichting stellig niet ontgaan. Zij heeft zich in dit luttel aantal jaren met vraagstukken mogen bezighouden, die tot de meest centrale van ons nationale leven behoren: het delicate probleem van een rechtvaardig aandeel van de arbeider in het nationale inkomen, de te treffen verbeteringen op het terrein der sociale verzekering, het vraagstuk der medezeggenschap van de arbeiders, zowel binnen de onderneming in de vorm van ondernemingsraden als in groter verband door een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, de dringend noodzakelijke vakscholing, wettelijke voorzieningen op het gebied van het ontslagrecht, die ook op dit gebied groter sociale zekerheid zullen kunnen bewerkstelligen, enz. Om deze kernproblemen heen groeperen zich tal van andere aangelegenheden van ons rijk gedifferentieerde sociale leven, waarmede de Stichting eveneens be-

moeienis had. Dit alles is U reeds bekend; er zij hier slechts even aan herinnerd."

„Als U ons hier hebt willen ontvangen, mag ik dit dan zo verstaan, dat U daarmede tot uitdrukking wilt brengen, dat het een typisch Nederlandse gedachte is die de Stichting van den Arbeid poogt te verwezenlijken? De Stichting van den Arbeid vindt haar werkterrein op het gebied der sociale vrede. Zij brengt de beide zijden van het georganiseerde bedrijfsleven bijeen op een wijze, die in andere landen haar weerga niet vindt. Ons land heeft in de figuur van Grotius een wezenlijke bijdrage geleverd voor de wereldvrede. Erasmus verrichtte baanbrekend werk voor de vrede in het geestelijke verkeer. Zal het Nederland thans vergund zijn in de wereld voor te gaan op het gebied van de arbeidsvrede? Het past ons in bescheidenheid het antwoord op deze vraag over te laten aan de historicus, maar wel mogen wij ons thans reeds voor de geest stellen, dat de gedachte van het collectieve zelf-doen, de zelfverantwoordelijkheid in georganiseerd verband, aansluit aan onze beste tradities en verreichende perspectieven opent."

„Onze tijd hunkert naar gemeenschap. In onze ondernemingen zijn daar de ogen voor opengegaan en het moderne personeelsbeleid vormt het hoopgevende antwoord op dit verlangen. In ons gehele bedrijfsleven, het samenstel van ondernemingen in bedrijfstakken en van bedrijfstakken tot één samenhangend geheel, kunnen levende, vrije sociale organisaties — ik beperk mij thans tot het sociale terrein — aan het gemeenschapsverlangen beantwoorden. Een organisatieleven, dat de beroepsgenoten bijeen brengt en waarin zich een vruchtbare wisselwerking tussen bestuur en leden ontplooit; bestuursorganen, waarin de leidende figuren van allerlei richting uit de arbeiders- en ondernemerswereld tot gemeenschappelijke besluiten trachten te komen; decentralisatie zoveel als mogelijk is, centralisatie in het topbestuur, als dit noodzakelijk is — dat zijn gedachten, die in de Stichting van den Arbeid tot verwezenlijking dringen."

„De Stichting staat en valt met het medeleven van de leden der in haar samenwerkende organisaties. Wij beseffen allen, dat dit in een tijd, waarin lauwheid en matheid, moedeloosheid en ongelooft zich zo beangstigend breed hebben gemaakt, een voortdurende taak vormt en een volhardende strijd vergt. Vóór alles moet vermeden worden, dat zij tot een onderonsje van enkelen zou verworden. De Stichting wil op haar terrein er toe bijdragen, dat de krachten der verantwoordelijkheid in ons volk worden gewekt."

„Ten slotte nog één opmerking. De Stichting van den Arbeid belichaamt een wil tot samenwerken. Zou een beroep op de wil, een gemeenschappelijk te delen oplossing voor de concrete vraagstukken te vinden, geen weerklank meer vinden, dan is het met de Stichting gedaan. Het spreekt vanzelf, dat personen van verschillende levensrichting en uit verschillende maatschappelijke kring niet met gelijke gedachten bij elkaar komen. Zij moeten echter de vaste wil bezitten, de openhartige samenspreking te verlaten met een zoveel mogelijk gelijke opvatting over de weg, die ondanks de meningsverschillen gezamenlijk kan worden bewandeld, en met de bereidheid deze verenigde visie in eigen kring te verdedigen.”

„Aan een overleg zoals hier nu reeds bijna vier jaren wordt gevoerd, zijn vele moeilijkheden onafscheidelijk verbonden. Vele soms tegenstrijdige belangen moeten worden verenigd. Een openhartige gedachtenwisseling, behoud van een vriendschappelijke sfeer en bereidheid ook tot een bevrijdende lach, zijn daarbij nodig. Tot dusverre zijn wij daarin zeker geslaagd.”

Na deze rede sprak prof. mr B. C. Slotemaker over de werkwijze van de Stichting van den Arbeid en over een aantal actuele vraagstukken, waarvoor het Bestuur zich op dat moment gesteld zag.

DERDE CONGRES VAN DE ARBEID.

Op Donderdag 13 Januari 1949 vond te Utrecht in de Stadschouwburg het derde Congres van de Arbeid plaats, georganiseerd door de Stichting van den Arbeid in overleg met het Informatiecentrum Bedrijfsleven Plan Marshall en ditmaal gewijd aan het Europees Herstel Programma.

De belangstelling was zeer groot. Het aantal bezoekers kan worden geschat op 1400. Het was verheugend, dat zovelen duidelijk tot uitdrukking hebben willen brengen, dat hun de grote betekenis van de Marshall-hulp voor ons land ter harte gaat. Nederland, erkentelijk voor de geboden kansen tot herstel en reconstructie, is ervan doordrongen, dat zijn antwoord hierop er een moet zijn van verbeterde arbeid. Alle krachten zullen moeten worden ingespannen om het einddoel te bereiken. Van deze wil tot moedige en volhardende inspanning was het Congres van de Arbeid een indrukwekkende manifestatie.

Vele autoriteiten hebben de bijeenkomst bijgewoond. Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard heeft vrijwel de gehele dag meegemaakt. Tal van Ministers waren aanwezig: de heren mr D. U.

Stikker, prof. dr J. R. M. van den Brink, mr A. M. Joekes, prof. mr P. Liefstinck, mr J. in 't Veld, L. Götzen en mr D. G. W. Spitzen. Van Amerikaanse zijde waren dr Alan Valentine, het Hoofd van de ECA-missie voor Nederland en enkele zijner medewerkers, benevens vertegenwoordigers der Amerikaanse Ambassade aanwezig, onder wie de arbeidsattaché. Ook de Britse Ambassadeur, Sir Philip Nichols en de Britse arbeidsattaché waren tegenwoordig. De Commissaris der Koningin in de provincie Utrecht, leden van de Raad van State, vertegenwoordigers der gemeente Utrecht, leden van de Staten-Generaal, dr H. M. Hirschfeld, de Regeringscommissaris voor het Europees Herstel Programma, hoofdamtbanen van talrijke Ministeries en officiële colleges, woonden de bijeenkomst bij.

De vele leidende figuren uit het georganiseerde bedrijfsleven, die aanwezig waren, vormden er een waarborg voor, dat de gedachten welke in het congres naar voren werden gebracht, in ruime kring zouden worden uitgedragen.

Het Congres werd geopend door een kernachtig woord van de heer *Kupers*. Hij sprak de hoop uit, dat in 1952, als het Economisch Herstel-Programma zal worden beëindigd, Nederland in staat zal zijn op eigen benen te staan en dat daarnaast de samenwerking van de 19 Marshall-landen zal mogen leiden tot de stichting van de Verenigde Staten van Europa.

Door de Directeur van het Bureau van de Regeringscommissaris voor het Europees Herstel-Programma *drs E. H. van der Beugel*, werd een overzicht gegeven van de totstandkoming en de huidige stand van zaken van het Europees Herstel-Programma.

In een enthousiaste rede getuigde *dr Alan Valentine*, Hoofd van de ECA-Missie in Nederland, van zijn vertrouwen in de goede uitslag van de gigantische taak, die in het Marshall-plan ligt besloten. Al zijn de moeilijkheden, die zullen moeten worden overwonnen, groot, uit de grote vooruitgang welke in Nederland reeds bereikt is, mag de moed worden geput voor de verdere voortgang van het herstel.

De Marshall-hulp werd ons land verleend op een moment, waarop de nationale reserves nagenoeg waren uitgeput en zonder deze hulp een diep ingrijpende daling van ons levenspeil onvermijdelijk zou zijn geweest. Met een aantal sterk sprekende voorbeelden zette *Ir A. H. Ingen Housz*, President-Directeur van de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken N.V. te IJmuiden, het onheil uiteen dat ons is bespaard gebleven. Het is noodzakelijk, dat

een groter deel van de Marshall-hulp gebruikt wordt voor de aankoop van investeringsgoederen.

Op de noodzaak van grote investeringen ter wille van het behoud van werkgelegenheid voor onze groeiende bevolking wees ook de heer *A. C. de Bruyn*, voorzitter van de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging. Hij schraagde zijn betoog met statistische gegevens, die niet kunnen worden misverstaan. Zonder de Amerikaanse hulp zou de toekomst van ons land er troosteloos uitzien. Nu bezitten wij de kans de leuze, dat Nederland zal herrijzen, met inspanning van alle krachten, waar te maken.

De heer *Ir M. H. Damme* kon in zijn slotwoord met voldoening op een geslaagde manifestatie terugzien. Het gaat bij het Marshallplan om niet minder dan het behoud van onze Westerse beschaving.

Het Congres ontving en beantwoordde telegrammen van Mr Paul Hoffman, de Administrateur van de E.C.A. in Washington en Mr W. Averell Harriman, de Bijzondere Vertegenwoordiger van de V.S. in Europa.

De tekst van de toespraken van deze belangrijke dag werd door de Stichting van den Arbeid in brochurevorm uitgegeven en algemeen verkrijgbaar gesteld.

PUBLICATIES.

Het maandblad van de Stichting van den Arbeid „Sociale Voorlichting” genoot in de verslagperiode een bevredigende belangstelling. Terwijl vele tijdschriften de gevolgen van de sanering van onze geldhuishouding aan den lijve gevoelden in de vorm van een teruggang van het aantal betalende abonné's en sommige het niet langer konden bolwerken, kon het orgaan van de Stichting een vooruitgang boeken door uitbreiding van haar abbonementental. Wij hopen dat deze ontwikkelingslijn in de toekomst zal leiden tot een verdere groei van het aantal lezers, daar wij van mening zijn, dat het blad een functie vervult in het sociale leven van ons land. De gezindheid toch van de Stichting van den Arbeid moet in brede kring leven, willen haar beslissingen en suggesties de gewenste weerklank vinden. Het orgaan der Stichting ziet in het opwekken tot samenwerking en in de uiteenzetting van de resultaten van de samenwerking, welke in de Stichting van den Arbeid is verwezenlijkt, haar eerste taak. In talrijke artikelen en beschouwingen kwam ook in de in 1948 verschenen nummers deze doelstelling tot uitdrukking.

Daarnaast licht het blad voor over de sociale ontwikkeling in ons land: over sociale wetgeving, georganiseerde activiteit op sociaal terrein, statistische gegevens, bedrijfspsychologie, nieuwe literatuur, enz. Wij hopen hiermede velen, die op de hoogte wensen te blijven van de ontwikkeling der sociale denkbeelden en maatregelen, van dienst te zijn geweest.

Voortdurend is er naar gestreefd, ook de vervulling van deze voorlichtende taak in dienst te stellen van de eerstgenoemde doelstelling, de bevordering van de gedachte der samenwerking. Daarom werd getracht alle eenzijdigheid ook bij de selectie der op te nemen berichten te vermijden en vormen de artikelen van voorlichtende aard een bewijs, dat het ondanks alle verschillen in denkbeelden, welke in de uiteenlopende levenskringen worden gehuldigd, mogelijk is de sociale problemen te behandelen op een wijze, die door personen van verschillende geestelijke instelling kan worden gewaardeerd.

Op deze wijze wil ook het orgaan der Stichting een steentje bijdragen om te komen tot samenbindend, synthetisch denken, daarbij uitgaande van de overtuiging, dat de eenstemmigheid over sociaal-politieke vraagstukken groter is dan veelal wordt beseft. Het lijdt geen twijfel, dat de thans in ons land gekoesterde denkbeelden over het te volgen sociale beleid veel dichter bij elkaar staan, dan lange tijd het geval is geweest.

De verbetering van de papiersituatie maakte het in de loop van 1948 mogelijk naar een betere papiersoort over te gaan, zodat het uiterlijk van het blad enigszins aan aantrekkelijkheid won. Ook typografisch konden, zonder aan het karakter van het blad geweld te doen, enkele verbeteringen tot stand worden gebracht.

Ten slotte zij over het maandblad nog vermeld, dat in de in 1948 verschenen nummers herhaaldelijk vraagstukken van loonpolitieke aard werden behandeld, o.m. in verband met de vermindering der subsidies, de werkclassificatie, de tariefbeloning e.d. Bepleit werd de afsluiting van collectieve arbeidscontracten en de indienstneming van oudere arbeidskrachten. Veel aandacht werd geschonken aan de herziening der sociale verzekering en de aanhangige wetsontwerpen, zoals de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en de ondernemingsraden, het ontslagrecht e.d. Het vraagstuk van de plaatsing der gedemobiliseerden in het bedrijfsleven kwam meermalen aan de orde. Ook aan de buitenlandse ontwikkeling kon meermalen enige plaats worden ingeruimd, al is hierbij uiteraard niet naar volledigheid gestreefd.

Ten einde de redacteuren van de organen der organisaties, die in de Stichting van den Arbeid samenwerken, in de gelegenheid te stellen, hun lezers op de hoogte te houden van het werk van de Stichting van den Arbeid, werden hun bij tijd en wijle „Korte Mededelingen omtrent een aantal onderwerpen, behandeld in het Bestuur van de Stichting van den Arbeid” toegezonden, die bij hun arbeid een gemakkelijker hulpmiddel vormen dan „Sociale Voorlichting”, waarin dezelfde gegevens ook zijn te vinden.

Aan de serie brochures, uitgegeven door de Stichting van den Arbeid, werden de volgende uitgaven toegevoegd:

Rapport inzake de toekomstige organisatie van het ziekenfondswezen;

Rapport inzake de indeling van het bedrijfs- en beroepsleven in verband met de uitvoering der wettelijk geregelde werkloosheidsverzekering door bedrijfsverenigingen;

Het Economisch Herstel Programma: Derde Congres van de Arbeid 1949.

Voorts verscheen in de verslagperiode het verslag over de werkzaamheden van de Stichting van den Arbeid in de periode Juni 1946—December 1947.

Voor de wijze, waarop men deze publicaties, voorzover nog verkrijgbaar, kan betrekken, zij verwezen naar blz. 164 van dit verslag.

VAKRADEN.

Het is uitermate verheugend, dat het aantal vakraden van jaar tot jaar blijft stijgen.

Een opgave van de thans binnen het raam van de Stichting van den Arbeid werkzame vakraden vindt men op blz. 158 van dit verslag.

In de loop van het verslagjaar werd tussen de Federatie van Verenigingen van Ned. Lederfabrikanten en de Bedrijfsunie voor Fabriekmatige Bedrijven (bedrijfstaking lederindustrie) overeenstemming bereikt omtrent het instellen van een Vakraad voor de Lederindustrie, waarin de desbetreffende werkgevers- en arbeidersorganisaties zullen zijn vertegenwoordigd.

De Stichting van den Arbeid heeft zich bereid verklaard de geprojecteerde Vakraad als zodanig te erkennen.

Ten einde de plaats van de Vakraden en andere vormen van samenwerking, welke de Stichting van den Arbeid, in ruime zinnigheid, omvat, te verduidelijken, is op blz. 161 een en ander in een schematische voorstelling vastgelegd. Wij mogen naar deze tekening verwijzen, welke eensdeels de organen van samenwerking

op landelijk niveau laat zien en waarin anderdeels uitkomt, hoe op het niveau van de bedrijfstak de verschillende werkgeversorganisaties samenkomen in een federatie en de arbeidersorganisaties in een Unie, die met elkaar de Vakraad hebben ingesteld als gemeenschappelijk bedrijfstaksgewijs orgaan.

CONTACT MET HET MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN

Daar de Stichting van den Arbeid reeds dadelijk na haar oprichting officieel door de Minister van Sociale Zaken is erkend als het orgaan van advies van zijn departement, hebben zich nauwe betrekkingen gevormd tussen deze beide instanties. Ook in de verslagperiode heeft de Minister van Sociale Zaken zich herhaaldelijk in verbinding willen stellen met de Stichting, terwijl omgekeerd in vele gevallen de Stichting de Minister heeft benaderd. Met de Secretaris-Generaal en vele andere hoofdambtenaren van dit Ministerie bestond wederkerig een intensief contact.

Op gezette tijden hadden contactvergaderingen plaats tussen hoofdambtenaren van het Ministerie van Sociale Zaken en het Bureau van de Stichting, waaraan soms eveneens een of meer bestuursleden deelnamen. Deze besprekingen staan de ene helft van het jaar onder voorzitterschap van Mr Dr A. A. van Rhijn, Secretaris-Generaal van het Ministerie van Sociale Zaken, de andere helft onder voorzitterschap van Prof. Mr B. C. Slotemaker, Gedelegeerde van de Stichting van den Arbeid. Op deze vergaderingen, waaraan veelal ook een vertegenwoordiger van het Ministerie van Economische Zaken deelnam, werd in openhartigheid de stand van de verschillende in behandeling zijnde onderwerpen over en weer medegedeeld.

De grote welwillendheid, waarmede in deze verscheidenheid van vormen het Ministerie van Sociale Zaken de Stichting van den Arbeid tegemoet is getreden, heeft het vlotte verloop van haar arbeid zeer bevorderd. Wij zijn hiervoor bijzonder erkentelijk.

HOOFDSTUK II. FEITELIJKE GEGEVENS.

Bestuur.

Op 30 Juni 1949 was het Bestuur Stichting van den Arbeid als volgt samengesteld:

Ir M. H. Damme, *Voorzitter*, Voorzitter Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond, Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.

E. Kupers, *2de Voorzitter*, Voorzitter van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, P. C. Hoofdstraat 174—180, Amsterdam.

M. Ruppert, *Penningmeester*, Voorzitter van het Christ. Nationaal Vakverbond in Nederland, Stadhouderslaan 45, Utrecht.

Prof. Mr B. C. Slotemaker, *Gedelegeerde* van de Stichting van den Arbeid, Javastraat 2b, 's-Gravenhage.

A. W. Biewenga, Voorzitter van de Hoofdafdeling Sociale Zaken van de Stichting voor de Landbouw, Raamweg 25—27, 's-Gravenhage.

A. Borst Pzn, *Voorzitter* van het Verbond van Prot.-Christ. Werkgevers in Nederland, Parkstraat 28, 's-Gravenhage.

A. C. de Bruijn, Voorzitter van de Nederlandse Kath. Arbeidersbeweging, Oudenoord, 12, Utrecht.

L. A. J. M. van Heijst, Algemeen Voorzitter der Algemene Kath. Werkgevers Vereniging, Raamweg 32, 's-Gravenhage.

Th. S. J. Hooij, *Vice-Voorzitter* der Nederl. R.K. Middenstandsbond, Jan van Nassaustraat 10, 's-Gravenhage.

H. Smidt van Gelder, *Penningmeester* van het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond, Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.

A. Vermeulen, *Bestuurder* van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, P. C. Hoofdstraat 114—180, Amsterdam.

In geval van stemming vindt art. 6 van de Statuten (pariteit) toepassing.

Sedert begin 1948 hadden de volgende mutaties plaats.

In verband met de aanvaarding van de benoeming tot Minister van Buitenlandse Zaken zag de heer Stikker, die reeds in de bezettingstijd een stuwende kracht van de toen in voorbereiding zijnde Stichting was en sedert haar oprichting het voorzitterschap had bekleed, zich genoodzaakt als zodanig af te treden. Hij werd opgevolgd door Ir M. H. Damme, terwijl de plaats van de heer Damme in het Stichtingsbestuur werd ingenomen door de Heer H. Smidt van Gelder.

Voorts nam de heer L. A. J. M. van Heijst de plaats in van

Mr R. A. H. M. Dobbelman en woonde als vertegenwoordiger van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond de heer D. Swagerman de vergaderingen van het Bestuur van de Stichting van den Arbeid bij.

Het Bestuur betuigt de aftredende leden ook op deze plaats gaarne zijn grote erkentelijkheid voor de vele gewichtige arbeid, welke zij ten behoeve van de Stichting hebben willen verrichten.

Bureau.

Als secretarissen fungeerden in de verslagperiode de heren: R. A. Jongbloed, Dr. P. S. Pels en Mr J. J. M. Veraart.

Commissies van de Stichting.

Tijdens de verslagperiode waren de volgende commissies van de Stichting van den Arbeid ter behandeling van de op hun terrein liggende aangelegenheden werkzaam:

Looncommissie.

Voorzitter:

Mr A. J. R. Mauritz, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond *)

A. Vermeulen, Nederlands Verbond van Vakverenigen *)

Secretaris:

Dr P. S. Pels, Stichting van den Arbeid

Leden:

C. P. Hazenbosch, Stichting voor de Landbouw

A. Boersma, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging

K. de Boer, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Mr J. Kramer, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland

Drs L. J. M. van Son, Algemene Katholieke Werkgevers Vereniging

Commissie Beloning Bijzondere prestaties.

Voorzitter:

Mr J. A. Berger, College van Rijksbemiddelaars

Secretaris:

Dr P. S. Pels, Stichting van den Arbeid

Leden:

Prof. Dr A. H. M. Albregts, Alg. Kath. Werkgevers Ver. en R.K. Verbond van Werkgeversvakverenigen

*) Het voorzitterschap wordt van 1 Januari—1 Juli bekleed door de heer Mauritz en van 1 Juli—1 Januari door de heer Vermeulen.

A. Boersma, Ned. Kath. Arbeiders Beweging
Mr R. J. Erdbrink, College van Rijksbemiddelaars
Mr H. L. Fagel, Ministerie van Sociale Zaken
Ir Z. Th. Fetter, Directeur-Generaal van de Arbeid
Jhr Mr R. A. Th. Gevers Deynoot, College van Rijksbemiddelaars
C. P. Hazenbosch, Stichting voor de Landbouw
Mr G. Jansen, College van Rijksbemiddelaars
A. Mastenbroek, idem
Mr A. J. R. Mauritz, Centr. Sociaal Werkgevers Verbond
Mr J. C. v. Gorkom, idem
H. Oosterhuis, Ned. Verbond van Vakverenigingen
Dr P. J. Verdoorn, Centraal Planbureau
A. Vermeulen, Ned. Verbond van Vakverenigingen
J. H. Wernsen, Christ. Nat. Vakverbond in Nederland.

**Commissie ter bestudering van het vraagstuk van de beloning
van jeugdige mannelijke arbeidskrachten.**

Voorzitter:

Dr P. S. Pels, Stichting van den Arbeid

Leden:

K. de Boer, Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf
A. Boersma, Ned. Katholieke Arbeidersbeweging
R. Dooyes, Dir. R. Dooyes' Confectiefabrieken
Mr A. C. van Eck, Twentse Fabrikantenvereniging
Mr J. C. van Gorkom, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond
Mr H. Ph. de Kanter, Federatie van Werkgeversvakverenigingen in
de Metaalnijverheid
Drs W. H. M. Klijberg, Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg
J. Lokhorst, Stichting voor de Landbouw
W. Mulders, Ned. R. K. Mijnwerkersbond
W. H. Segaar, Nederlands Verbond van Vakverenigingen
J. Spaltman, idem
P. Stokman, Stichting voor de Landbouw
A. F. Stuvé, Alg. Bond van Arb. in de Textiel- en Kledingbedrijven
L. Berk, Algemene Werkgevers Vereniging
Drs H. J. P. Verhulst, R.K. Verbond v. Werkgeversvakverenigingen
W. P. de Vreede, Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf
J. H. Wernsen, Chr. Nationaal Vakverbond in Nederland
J. de Wolf, R.K. Naaisters- en Kleermakersbond

Commissie inzake verlenging van de vacanteduur van jeugdige arbeiders.

Voorzitter:

Dr P. S. Pels, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Drs. P. Brandes, Stichting van den Arbeid

Leden:

Mej. M. J. A. G. Berden, Directie van den Arbeid

W. Clements, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland *)

Mr B. Colenbrander, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland

Mr A. C. van Eck, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Mr R. J. Erdbrink, College van Rijksbemiddelaars

Mr A. J. Hammerstein, Algemene Katholieke Werkgevers Vereniging

H. Harmeyer, Comm. v. Overleg Ned. Middenstandsbonden

A. v. d. Horst, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging

Mr G. Jansen, College van Rijksbemiddelaars

Mr J. B. M. Laudy, Stichting voor de Landbouw

Mr L. van Nouhuys, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Mr J. F. van de Rivièrè, College van Rijksbemiddelaars

R. Slok, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

J. G. Suurhoff, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

Jos. Veldman, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging

C. W. van Wingerden, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

Dr J. Koekebakker, Instituut voor Praeventieve Geneeskunde

Mej. L. J. M. Kleijn, Instituut voor Praeventieve Geneeskunde

J. de Groot, Bedrijfsarts

Commissie Sociale Verzekering.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, idem

Leden:

Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw

Mr A. J. Hammerstein, Alg. Kath. Werkgeversvereniging

Th. S. J. Hooy, Ned. Kath. Middenstandsbond

*) Inmiddels overleden.

Mr J. Kramer, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers
in Nederland

A. Boersma, Ned. Kath. Arbeidersbeweging

Mr C. E. J. Maitland, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

J. Landman, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

F. P. Fuijkschot, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Kinderbijslagcommissie.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretarissen:

Mr J. J. M. Veraart, idem

Dr P. S. Pels, idem

Leden:

Mr J. van Aartsen, Verbond van Protestants-Christelijke Werkge-
vers in Nederland

Prof. Dr A. H. M. Albregts, Algemene Katholieke Werkgevers
Vereniging

Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw

Mr G. C. van Dijk, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Th. S. J. Hooij, Commissie van Overleg der Ned. middenstands-
bonden

H. J. Kuiper, Ned. Kath. Arbeiders Beweging

D. W. Ormel, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

A. Vermeulen, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

Commissie Ziekenfondswezen.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Leden:

Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw

F. P. Fuijkschot, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Mr A. J. Hammerstein, Algemene Katholieke Werkgevers Veren.

Th. S. J. Hooij, Commissie van Overleg der Ned. Middenstands-
bonden

Mr J. Kramer, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers
in Nederland

H. J. Kuiper, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging

J. Landman, Nederlands Verbond van Vakverenigingen
Mr C. E. J. Maitland, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Deskundigen uit de kringen der medewerkers:

C. Blanksma, arts te Dokkum (Fr.)
Dr L. J. v. d. Mandele, arts te 's-Gravenhage
Chr. J. M. Mol, arts te Etten-Leur (N.Br.)
Dr J. M. Planteydt, arts te Noordwijk aan Zee
H. Robers, arts te 's-Gravenhage
T. Poelstra, tandarts te Bilthoven
J. Th. Rozendaal, tandarts te Deventer
H. J. M. Bartels, apotheker te Haarlem
J. C. Hupperetz, apotheker te 's-Gravenhage
Mevr. T. Wijnhold-Louwerse, vroedvrouw te 's-Gravenhage

Vertegenwoordigers van organisaties van ziekenfondsen:

J. Hendriks, R.K. Bond van Ziekenfondsen
C. J. van Lienden, Centr. Bond van Ziekenfondsen
Drs G. H. Ogterop, Overleg van Ondernemingsziekenfondsen

Commissie Tuberculosebestrijding.

Voorzitter:

J. Schipper, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Secretaris

Mr E. Ph. J. Bouman, Stichting van den Arbeid

Leden:

Mr. J. van Aartsen, Verbond van Prot-Christelijke Werkgevers in
Nederland

Mr G. C. van Dijk, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Mr A. J. Hammerstein, Algemene Katholieke Werkgevers Vereni-
ging

J. Landman, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

J. A. Koops, Commissie van overleg der Nederlandse Middenstands-
bonden

H. J. Vuister, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging

De vergaderingen worden tevens bijgewoond door:

Dr P. Muntendam, Directeur-Generaal van de Volksgezondheid

Dr M. R. Heynsius van den Berg, longarts te Amsterdam

A. W. Michels, Haarlem

Commissie Ontslagrecht.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Leden:

A. Boersma, Ned. Kath. Arbeidersbeweging

Mr A. J. Hammerstein, Alg. Kath. Werkgeversvereniging

Mr J. Kramer, Verbond van Prot.-Christelijke Werkgevers in Nederland

Mr C. E. J. Maitland, Centraal Sociaal Werkgeversverbond

Mr G. van Niekerken, Commissie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden

H. J. Oosterhuis, later vervangen door Dr Mr J. Mannoury, Nederl. Verbond van Vakverenigingen

H. J. Vermeulen, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Mr W. G. Belinfante, Ministerie van Justitie

Prof. Mr W. F. de Gaay Fortman, Ministerie van Sociale Zaken

Mr H. M. v. d. Zanden, Rijksarbeidsbureau

Commissie Overdracht Bevoegdheden ex artikel 6 B.B.A. 1945.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Leden:

A. W. Biewenga, Stichting voor de Landbouw

Mr A. J. Hammerstein, Alg. Kath. Werkgevers Vereniging

Mr J. Kramer, Verbond van Prot.-Christ. Werkgevers in Nederl.

H. J. Kuiper, Ned. Kath. Arbeidersbeweging

Mr C. E. J. Maitland, Centr. Soc. Werkgevers Verbond

H. Oosterhuis, Ned. Verbond van Vakverenigingen

J. Schipper, Christ. Nat. Vakverbond in Nederland

Commissie ter bestudering van het vraagstuk van de herziening van het vennootschapsrecht.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Leden:

Mr J. van Aartsen, Verbond van Prot.-Christelijke Werkgevers in Nederland.

Prof. Dr A. H. M. Albregts, Alg. Katholieke Werkgevers Vereniging

Ir G. J. Braat, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Prof. Mr W. F. de Gaay Fortman, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Mej. Mr L. W. van Lindonk, Commissie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden.

Mr Dr J. Mannoury, Ned. Verbond van Vakverenigingen

Mr Dr Th. E. E. van Schaik, Ned. Katholieke Arbeidersbeweging

Mr Dr E. Tekenbroek, Commissie van Overleg der Nederlandse Middenstandsbonden.

Commissie Vakopleiding.

Voorzitter:

J. W. Willemsen, Dir. N. V. Groeneveld van der Poll & Co.'s Electrotechnische Fabriek

Secretaris:

G. C. M. Hardebeck, Stichting Bemetel

Leden:

Ir G. O. J. van Ditzhuyzen, Dir. der Fa. J. J. Beynes

R. A. Jongbloed, Stichting van den Arbeid

P. de Vries, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

W. Essers Jr., Nederl. Kath. Arbeidersbeweging

J. Schipper, Christ. Nationaal Vakverbond in Nederland

L. Stamhuis, plv. van Ir J. J. van der Wal

Emigratie-Commissie.

Voorzitter:

R. A. Jongbloed, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr E. Ph. J. Bouman, Stichting van den Arbeid

Leden:

F. P. Fuykschot, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

W. J. Hollebrands, Christelijke Middenstandbond

G. W. Kampschoër, Kath. Ned. Boeren- en Tuindersbond en Ned.
Kath. Middenstandsbond
P. de Vries, Ned. Verbond van Vakverenigingen
J. A. Middelhuis, Ned. Katholieke Arbeidersbeweging
Jhr H. Reuchlin, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond
Drs L. J. M. van Son, Alg. Kath. Werkgevers Vereniging
Drs N. A. Vaandrager, Kon Ned. Landbouwcomité en Kon. Ned.
Middenstandsbond
Ir G. Wansink, Ned. Chr. Boeren- en Tuindersbond en Verbond
van Prot.-Chr. Werkgevers in Nederland

Commissie Personeelsverenigingen.

Voorzitter:

K. J. J. Lotsy, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Secretaris:

R. A. Jongbloed, Stichting van den Arbeid

Leden:

A. van Atten, Verbond van Prot. Chr. Werkgevers in Nederland

Mr P. van Boven, Algemene Katholieke Werkgevers Vereniging

J. Landman, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

A. Middelhuis, Ned. Katholieke Arbeidersbeweging

M. Ruppert, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

**Delegatie van de Stichting van den Arbeid voor overleg met de
Werkgelegenheidscommissie.**

Mr J. van Aartsen, Verbond van Prot. Chr. Werkgevers in Neder-
land

Prof. dr A. H. M. Albregts, R. K. Verbond van Werkg. Vakver.

A. W. Biewenga, Stichting voor de Landbouw

Drs C. A. Klaassen, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

J. Middelhuis, Ned. Kath. Arbeidersbeweging

H. Oosterhuis, Ned. Verbond van Vakverenigingen

J. Schipper, Chr. Nationaal Vakverbond

Prof. mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Commissie Vrijheid van Organisatie.

Voorzitter:

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Drs P. Brandes, Stichting van den Arbeid

Leden:

Mr J. van Aartsen, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland
Mr F. J. H. Bachg, Commissie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden
Mr R. A. H. M. Dobbelman, R.K. Verbond van Werkgeversvakverenigingen
F. P. Fuykschot, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland
Mr H. Ph. de Kanter, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond
H. J. Kuiper, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging
Mr J. B. M. Laudy, Landbouwwerkgeversorganisaties
Mr A. J. R. Mauritz, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond
Mr W. H. Takens, Landbouwwerkgeversorganisaties
A. Vermeulen, Nederlands Verbond van Vakverenigingen

Commissie inzake het opstellen van een standaardcontract voor musici in het amusementsbedrijf.

Voorzitter:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Secretaris:

J. C. v. d. Vlerk, Stichting van den Arbeid

Leden:

A. Boersma, Kath. Bond van Musici en Artisten
J. C. Brouwer, Nederlandse Bond van Hotel-, Restaurant- en Caféhouders
J. A. Engels, Ned. Kath. Bond van Hotel-, Café-Restauranthouders en Slijters „Hocres”
Meyer Hamel, Ned. Bond van Ondernemers in het Theaterbedrijf
C. T. Hertzinger, Rijksarbeidsbureau
W. H. Kits, Ondervakgroep Amusementsbedrijven
W. Krens, Ned. Bond -van Koffiehuis-, Restauranthouders en Slijters „Ons Belang”
E. Krieger, Ned. Toonkunstenaars Bond
D. Loran, Federatie van Musici en Artisten
A. Schweitzer, Ned. Toonkunstenaars Bond
A. E. Wunnink, Ned. Bond van Ondernemers in het Theaterbedrijf

GEMENGDE COMMISSIES

Contactcommissie Ministerie van Sociale Zaken-Stichting van den Arbeid.

Voorzitters: ¹⁾

Mr Dr A. A. van Rhijn, Secretaris-Generaal van het Ministerie van Sociale Zaken

Prof. Mr B. C. Slotemaker, Gedelegeerde van de Stichting van den Arbeid

Secretaris:

Mr J. P. F. H. Kloppenborg, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

Mr J. van Doorn, Hoofd Afd. Sociale Bijstand van het Ministerie van Sociale Zaken,

Mr A. M. Engels, Hoofd Afd. Arbeidersbescherming van het Ministerie van Sociale Zaken

Mr H. L. Fagel, Hoofd Afd. Arbeidsverhoudingen van het Ministerie van Sociale Zaken

Ir Z. Th. Fetter, Directeur-Generaal van de Arbeid

J. G. T. de Lazaar, Dienst Uitvoering Werken

Mr G. J. Lammers, Hoofd Afd. Algemene Zaken van het Ministerie van Sociale Zaken

Mr L. V. Ledeboer, Secretaris van de Ziekenfondsraad

A. N. van Mill, Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau

Mr H. J. Morren, Hoofd Afd. Werkloosheidsverzekering en Wachtgeldregelingen van het Ministerie van Sociale Zaken

Dr P. Muntendam, Directeur-Generaal van de Volksgezondheid

Mr A. C. M. van de Ven, Hoofd Afd. Sociale Verzekering van het Ministerie van Sociale Zaken

Drs A. W. F. Bakker, Ministerie van Economische Zaken

R. A. Jongbloed, Stichting van den Arbeid

Dr P. S. Pels, " " " "

Mr J. J. M. Veraart, " " " "

Drs P. Brandes, " " " "

Mr E. Ph. J. Bouman, " " " "

Gemengde Commissie Sociale Verzekering.

Voorzitter:

Mr Dr A. A. van Rhijn, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

C. M. Swiebel, Ministerie van Sociale Zaken

¹⁾ Het Voorzitterschap wordt afwisselend waargenomen door Mr Dr A. A. van Rhijn en Prof. Mr B. C. Slotemaker.

Leden:

Mr J. A. Berger, College van Rijksbemiddelaars
Mr G. A. A. M. Boot, Ministerie van Sociale Zaken
Mr A. M. Engels, " " " "
Mr J. A. Muilwijk, " " " "
J. C. Schröder, " " " "
Mej. Mr J. G. Stemberg, " " " "
Mr A. C. M. v. d. Ven, " " " "
J. J. A. Berger, Ned. Verbond van Vakverenigingen
A. Boersma, Nederl. Katholieke Arbeidersbeweging
Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw
Mr G. C. van Dijk, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond
Mr A. J. Hammerstein, Alg. Kath. Werkgeversvereniging
Th. S. J. Hooij, Cie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden
Mr J. Kramer, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers
in Nederland
Mr C. E. J. Maitland, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond
D. W. Ormel, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland.
Prof. Mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid
Mr J. J. M. Veraart, " " " "

Sub-Commissie Kring Verzekerden en Premiebetaling.

Voorzitter:

Mr A. C. M. van de Ven, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

C. M. Swiebel, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

J. J. A. Berger Jr, Ned. Verbond van Vakverenigingen
Mr G. Boot, Ministerie van Sociale Zaken
Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw
Mr G. C. van Dijk, Centr. Soc. Werkgeversverbond
Th. S. J. Hooij, Cie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden
D. W. Ormel, Christ. Nat. Vakverbond in Nederland
J. C. Schröder, Ministerie van Sociale Zaken
Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid.

Sub-Commissie Ouderdoms-, Weduwen- en Wezenverzekering.

Voorzitter:

Mr A. C. M. van de Ven, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

C. M. Swiebel, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

Mr J. A. Berger, College van Rijksbemiddelaars
J. J. A. Berger Jr., Ned. Verbond van Vakverenigingen
A. Boersma, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
Mr G. Boot, Ministerie van Sociale Zaken
Mr A. M. Engels, Ministerie van Sociale Zaken
Mr D. Koning, Ministerie van Sociale Zaken
Mr C. E. J. Maitland, Centr. Soc. Werkgeversverbond
J. C. Schröder, Ministerie van Sociale Zaken
Prof. mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid
Mej. mr G. J. Stemberg, Ministerie van Sociale Zaken
Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid.

Sub-Commissie Ziekte-, Ongevallen- en Invaliditeitsverzekering.

Voorzitter:

Mr A. C. M. van de Ven, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

C. M. Swiebel, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

Mr J. A. Berger, College van Rijksbemiddelaars
A. Boersma, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
Mr G. Boot, Ministerie van Sociale Zaken
Mr G. C. van Dijk, Centr. Soc. Werkgeversverbond
Th. S. J. Hooij, Cie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden
J. C. Schröder, Ministerie van Sociale Zaken
Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid.

Sub-Commissie Uitvoeringsorganisatie Sociale Verzekering.

Voorzitter:

Mr dr A. A. van Rhijn, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

C. M. Swiebel, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

J. J. A. Berger Jr., Ned. Verbond van Vakverenigingen
A. Boersma, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
Mr G. Boot, Ministerie van Sociale Zaken
Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw
Mr A. J. Hammerstein, Alg. Kath. Werkgeversvereniging
Th. S. J. Hooij, Cie van Overleg der Ned. Middenstandsbonden
Mr J. Kramer, Verbond van Prot.-Christ. Werkgevers in Nederl.

Mr C. E. J. Maitland, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
Mr J. A. Muilwijk, Ministerie van Sociale Zaken
Prof. mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid
Mej. mr G. J. Stemberg, Ministerie van Sociale Zaken
Mr A. C. M. van de Ven, Ministerie van Sociale Zaken
Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid.

Gemengde Commissie inzake Kinderbijslag aan Zelfstandigen.

Voorzitter:

Mr dr A. A. van Rhijn, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

C. M. Swiebel, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

Mr J. A. Berger, College van Rijksbemiddelaars
J. J. A. Berger, Ned. Verbond van Vakverenigingen
A. Boersma, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
Mr G. Boot, Ministerie van Sociale Zaken
Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw
Mr G. C. van Dijk, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
Dr ir W. J. Droesen, Kath. Ned. Boeren- en Tuindersbond
P. C. Elfferich, Ned. Christ. Boeren- en Tuindersbond
Mr A. M. Engels, Ministerie van Sociale Zaken
Mr A. J. Hammerstein, Alg. Kath. Werkgeversvereniging
Th. S. J. Hooij, Ned. Kath. Middenstandsbond
Mr J. H. Klatte, Ministerie van Sociale Zaken
Mr J. Kramer, Verbond van Prot.-Christ. Werkgevers in Nederl.
Mr C. E. J. Maitland, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
H. Neuteboom, Ned. Verbond van Middenstandsverenigingen
Mr C. Nierstrasz, Ministerie van Sociale Zaken
D. W. Ormel, Christ. Nat. Vakverbond in Nederl.
J. C. Schröder, Ministerie van Sociale Zaken
Prof. mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid
Drs G. J. Stapelkamp, Christ. Middenstandsbond
Mej. mr G. J. Stemberg, Ministerie van Sociale Zaken
D. Swagerman, Kon. Ned. Middenstandsbond
Drs N. A. Vaandrager, Kon. Ned. Landbouw Comité
Mr A. C. M. van de Ven, Ministerie van Sociale Zaken
Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid.

Commissie inzake indeling van het bedrijfs- en beroepsleven in verband met de uitvoering der Werkloosheidswet.

Voorzitter:

Prof. mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Vice-Voorzitter:

Mr H. J. Morren, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

Drs H. J. Koster, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

Mr F. J. H. Bachg, Commissie van Overleg der Nederlandse Mid-
denstandsbonden

J. G. v. d. Brink, Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging

Mr F. F. X. Cerutti, Stichting voor de Landbouw

Mr G. C. van Dijk, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Mr H. L. Fagel, Ministerie van Sociale Zaken

H. Korte Jr, Ned. Verbond van Vakverenigingen

Mr J. Kramer, Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in
Nederland

M. Ruppert, Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Mr B. J. M. van Spaendonck, Alg. Kath. Werkgeversvereniging

Mr A. C. M. van de Ven, Ministerie van Sociale Zaken

Mr W. Verheul, " " " "

Mr P. Verloren van Themaat, Ministerie van Economische Zaken

Lid-rapporteur:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Commissie Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. ¹⁾

Voorzitter:

Prof. dr F. J. H. M. van der Ven

Secretaris:

Prof. mr B. C. Slotemaker, Stichting van den Arbeid

Adj. Secretaris:

Mr P. Verloren van Themaat, Ministerie van Econ. Zaken

Leden:

Mr J. van Aartsen, ²⁾ Ministerie v. Landbouw, Visserij en Voedsel-
voorziening

¹⁾ Deze commissie heeft haar werkzaamheden op 1 Maart 1948 beëindigd.

²⁾ In Jan. 1948 opgevolgd door Ir B. van Dam.

A. Borst Pzn, Verb. v. Prot.-Chr. Werkgevers in Nederland
A. C. de Bruijn, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
Ir M. H. Damme, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
Mr R. A. H. M. Dobbelman, Alg. Kath. Werkgevers Vereniging
F. P. Fuykschot, Christ. Nat. Vakverbond in Nederland
Prof. mr W. F. de Gaay Fortman, Ministerie van Sociale Zaken
Th. S. J. Hooij, Commissie v. Overl. der Ned. Middenstandsbonden
G. Joustra, Ned. Verbond van Vakverenigingen
H. J. Kuiper, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
H. D. Louwes, Drie Centrale Landbouworganisaties
H. Oosterhuis, Ned. Verbond van Vakverenigingen
M. Ruppert, Christ. Nat. Vakverbond in Nederland
Mr D. U. Stikker, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
Dr Ch. L. H. Truijen, Ministerie van Economische Zaken
T. J. Twijnstra, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
A. Vermeulen, Ned. Verbond van Vakverenigingen
Mr J. Woudstra, Ministerie van Economische Zaken

Technische adviseurs:

Prof. dr A. H. M. Albrechts, Alg. Kath. Werkgevers Vereniging
Mr F. J. H. Bachg, Ned. R. K. Middenstandsbond
Mr F. F. X. Cerutti, Drie Centrale Landbouworganisaties
Mr B. Colenbrander, Verbond van Prot.-Chr. Werkgevers in Ned.
Mr A. J. R. Mauritz, Centr. Soc. Werkgevers Verbond
Mr J. A. Muilwijk, Ministerie van Sociale Zaken
Drs D. Roemers, Ned. Verbond van Vakverenigingen
Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Commissie administratieve en tuchtrechtspraak bedrijfsorganisaties.

Voorzitter:

Mr W. C. L. van der Grinten, Staatssecretaris van Econ. Zaken

Secretaris:

Mr A. D. Belinfante, Ministerie van Justitie

Adj.-Secr.:

Mr G. J. Balkenstein, Ministerie van Economische Zaken

Leden:

Mr P. Eijssen, Ministerie van Justitie

Mr H. L. Fagel, Ministerie van Sociale Zaken

Mr J. M. Kan, Ministerie van Binnenlandse Zaken

*Mr E. Kuyman, Drie Centrale Landbouworganisaties

Mr Ir. A. W. Quint, Ministerie van Sociale Zaken

Dr I. Samkalden, Min. van Landbouw, Visserij en Voedselvoorz.
Mr F. W. ter Spill, Scheidsgerecht voor de Voedselvoorziening
*Mr Dr F. F. M. Stolwijk, R.K. Veren. v. Ned. Drukkerspatroons
Mr J. Woudstra, Ministerie van Economische Zaken
*Mr J. van Aartsen, Verbond van Prot. Chr. Werkgevers in Ned.
*K. de Boer, Chr. Nationaal Vakverbond
*Mr Dr Th. E. E. van Schaik, Ned. Kath. Arbeidersbeweging
*Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid
*A. Vermeulen, Ned. Verbond van Vakverenigingen

*) Voorgedragen door de Stichting van den Arbeid.

Centrale Commissie van Bijstand en Advies voor de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau.

Voorzitter:

Prof. Mr M. G. Levenbach

Secretaris:

Mr H. M. v. d. Zanden

Leden:

*A. Boersma

Dr J. Koekebakker

*P. de Vries

Dr P. J. Verdoorn

*K. de Boer

Mr K. H. Gaarlandt

*Mr A. J. R. Mauritz

Mej. Mr J. J. Th. ten Broecke

*Mr A. J. Hammerstein

Hoekstra

*P. C. Elfferich

*Mr J. J. M. Veraart

Ir F. Donker Duyvis

Drs J. Louwman

*) Voorgedragen door de Stichting van den Arbeid.

Commissie werkverruimingsmaatregelen voor musici en artisten.

Voorzitter:

Mr A. M. Engels, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Adj. Secretaris:

Mr H. K. Faber, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

A. J. A. Huyser, Nederlandse Bioscoopbond

K. van Dijk, Stichting Nederlandse Radio Unie

A. Wunnink, Nederl. Bond van Ondernemers in het Theaterbedrijf

Meyer Hamel, " " " " " " " "

H. A. Baay Jr, Nederl. Bond van Werkgevers in Hotel-, Restaurant-, Café- en aanverwante bedrijven.
D. Schoor, Nederl. Bond van Werkgevers in Hotel-, Restaurant-, Café- en aanverwante bedrijven
W. Krens, Nederl. Bond van Koffiehuis-, Restauranthouders en slijters
A. Schweitzer, Nederlandse Toonkunstenaarsbond
Alex Wins, Federatie van Musici en Artisten
A. Boersma, Katholieke Bond van Musici en Artisten
Marinus Voorberg, Bond van Protestantse Kunstenaars
Ir J. A. Berendes, Arbeidsinspectie
Mr E. Tinga,
Mr J. van Doorn, Ministerie van Sociale Zaken
C. T. Hertzing, Rijksarbeidsbureau
Mr H. J. Morren, Ministerie van Sociale Zaken

Commissie inzake parate executie Arbeidswet en Veiligheidswet.

Voorzitter:

Mr A. M. Engels, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

Adj.-Secretaris:

Mr H. K. Faber, Ministerie van Sociale Zaken

Leden:

Ir A. P. van der Meer, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

Mr A. J. Hammerstein, Alg. Katholieke Werkgeversvereniging

Mr J. Kramer, Verbond v. Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland

Mr L. van Nouhuys, Centraal Sociaal Werkgevers Verbond

H. J. Kuiper, Ned. Kath. Arbeidersbeweging

*W. Strijbis Pzn., Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland

Commissie van Advies inzake een voorontwerp van een Silicosewet

Voorzitter:

Mr A. M. Engels, Ministerie van Sociale Zaken

Secretaris:

Mr J. J. M. Veraart, Stichting van den Arbeid

*) Op 19 April 1949 overleden.

Leden:

K. de Boer, Ned. Christ. Bouwarbeidersbond
F. B. Harmsen, Steenhouwerij-Fabriek van Marmerwerken
J. Heemskerk, R. K. Fabrieksarbeidersbond
J. G. Kraft, Arbeidsinspectie
J. N. W. Kramer, Kristal- en Aardewerkfabriek „de Sphinx”
Ir D. A. A. Koolen, Metaalbedrijf Rademakers N.V.
Dr P. A. van Luyt, Arbeidsinspectie
G. G. Maters, Alg. Nederlandse Metaalbewerkersbond
Mr E. Tinga, Arbeidsinspectie

VERTEGENWOORDIGINGEN

Voorts was de Stichting van den Arbeid vertegenwoordigd in de volgende commissies, besturen e.d.

Centrale Adviescommissie voor de Prijspolitiek
Centrale Raad voor het Consumentencrediet
Commissie inzake wetenschappelijke gemeente classificatie
Commissie Bezitsspreiding
Commissie van Advies voor de Beroepsclassificatie
Salariscommissie ad hoc Overheidspersoneel
Raad voor Rijkspersoneelsaangelegenheden
Commissie van Advies voor de Arbeid van Vrouwen en Meisjes
Commissie van Overleg met de Rijksverzekeringsbank
Commissie Wettelijke regeling Personeelspensioen- en Spaarvoorzieningen
Verzekeringskamer
Commissie Herziening Beroepswet
Ziekenfondsraad
Commissie van Gedelegeerden van de Ziekenfondsraad
Bestuur van het Prophylaxefonds
Commissie van Advies inzake de Ondernemingsartsenwet
Commissie inzake de maatschappelijke betekenis van keuringen
Commissie tot voorbereiding van wettelijke voorschriften ten aanzien van de bedrijfsgeneeskunde
Bestuur van de Nederlandse Vereniging tot Rheumatiekbestrijding
Commissie van Onderzoek naar de arbeidstoestanden in het binnenscheepvaartbedrijf
Commissie tot onderzoek naar de arbeidstoestanden in het visserijbedrijf
College van Advies voor aangelegenheden betreffende het vervoer

Adviescommissie voor het vervoer van personen met motorrijtuigen
 (art. 9 A.W.P.)
 Raad van Bestuur van het Instituut voor Onderzoek en Voor-
 lichting
 Sub-commissie van advies voor de Beroepskeuzevoorlichting van
 de Centrale Commissie van Bijstand en Advies van het Rijks-
 arbeidsbureau
 Sub-commissie van advies voor de Bijzondere Bemiddeling van de
 Centrale Commissie van Bijstand en Advies van het Rijks-
 arbeidsbureau
 Sub-commissie van advies voor de Vakontwikkeling van de Cen-
 trale Commissie van Bijstand en Advies van het Rijksarbeits-
 bureau
 Commissie tewerkstelling Oudere Arbeidskrachten
 Commissie voor de Arbeidsregistratie
 Centrale Commissie Cultureel Werk in Arbeidskampen
 Commissie voor Aanmaak en Verspreiding van Veiligheidsplaten
 Werkcommissie Beroepskeuze- en Instructiefilm
 Commissie van Advies inzake het voorontwerp Landbouwveilig-
 heidsbesluit
 Commissie Vorming Technici
 Commissie Vakopleiding van de Stichting voor de Landbouw
 Commissie van onderzoek betreffende het Lager Nijverheids-
 onderwijs voor jongens
 Raad van Herstel van Arbeidsgeschiktheid
 Bestuur Revalidatie-Centrum „De Hoogstraat”
 Nationale Demobilisatie Raad
 Commissie Sociale Zorg van de Nationale Demobilisatie Raad
 Voorlichtingscommissie van de Nationale Demobilisatie Raad
 Werkcommissie scholing, her- en omscholing gedemobiliseerden
 Commissie Arbeidsvoorwaarden Werknemers in Indonesië
 Commissie voor Arbeidsaangelegenheden Batavia
 Centraal Werkcomité Vacantie
 Commissie voor de Vacantiespreiding
 College van Advies der Nederlandse Reisvereniging
 Raad van Beheer van de Stichting Landverhuizing Nederland
 Commissie inzake toelating van verplaatste personen
 Nationale Inspanning Welzijnsverzorging Indië
 Commissie van Advies voor Verenigingsaangelegenheden
 Hoofdcommissie voor de Normalisatie in Nederland
 Electriciteitsraad

Comité van Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Samenwerking
(sociale studie-commissie)
Werkcomité U.N.A.C.
Stichting Nederlandse Inlichtingendienst voor de Verenigde
Naties
Nationaal Comité voor Samenwerking met de Voedsel- en Land-
bouworganisaties der Verenigde Naties
Staatscommissie Vervanging Armenwet

HOOFDSTUK III.
W E R K Z A A M H E D E N .
LOONPOLITIEK.

Zoals wij reeds in ons vorig jaarverslag uitvoerig hebben uiteengezet, verricht de Stichting van den Arbeid een belangrijke taak op het brede terrein van de lonen en andere arbeidsvoorwaarden. Krachtens het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 is het College van Rijksbemiddelaars n.l. verplicht over een bij dit College ter goedkeuring voorgelegd loonvoorstel of C.A.O. van enig belang het advies van de Stichting van den Arbeid in te winnen. De voorbereiding van dergelijke adviezen is door het Bestuur van de Stichting van den Arbeid in handen gesteld van een speciaal daartoe aangewezen Commissie, de Looncommissie, waarin de organisaties, die de Stichting van den Arbeid vormen, vertegenwoordigd zijn en welke samenstelling is vermeld op blz. 26. Belangstellende buitenstaanders mogen wij, wat de werkwijze van deze Looncommissie betreft, verwijzen naar ons vrij uitvoerig exposé in het Jaarverslag 1946/1947, blz. 40 e.v.

De omvang van de werkzaamheden op het gebied van de lonen is in 1948 eerder toe- dan afgenomen, terwijl het karakter van de resp. loonvoorstellen in vele gevallen anders is geweest dan in voorafgaande jaren. Een en ander moge uit het hierna volgende blijken.

Voor de „hearings”, welke de Looncommissie met de betrokken partijen van een loonregeling of C.A.O. houdt, heeft de Looncommissie in 1948 vrijwel iedere Dinsdag vergaderd. Daarnaast heeft de Looncommissie ook vele avondvergaderingen gehouden, wanneer urgente kwesties daartoe aanleiding gaven. Voorts heeft zij verschillende afzonderlijke besprekingen gevoerd met vertegenwoordigers van het College van Rijksbemiddelaars, in het bijzonder met diens Voorzitter. Het aantal adviezen, welke door de Looncommissie zijn voorbereid en die na verdere behandeling in het Bestuur van de Stichting zijn uitgebracht bij het College van Rijksbemiddelaars, bedroeg in de verslagperiode 153, waarvoor zij 212 besprekingen met betrokken partijen heeft gehad. De

onderwerpen, waarop deze adviezen betrekking hadden vindt men vermeld op blz. 156 e.v. Volledigheidshalve dient nog te worden opgemerkt, dat in sommige gevallen, alvorens een advies kon worden samengesteld, niet met één bespreking met partijen kon worden volstaan. Vanzelfsprekend heeft de Looncommissie ook vele interne besprekingen gehad, die betrekking hadden of op de uit te brengen adviezen of op daarmee samenhangende algemene loonproblemen.

Teneinde een indruk te krijgen in hoeverre de desbetreffende beschikkingen van het College overeenstemmen met of op bepaalde punten afwijken van de Stichtingsadviezen, wordt door het Loonbureau van de Stichting periodiek een overzicht samengesteld ten behoeve van het Stichtingsbestuur. Op grond van deze overzichten kan worden medegedeeld, dat de beslissingen van het College van Rijksbemiddelaars in 1948 in het merendeel der gevallen en in toenemende mate in overeenstemming zijn geweest met de desbetreffende Stichtingsadviezen. Voorzover afwijkingen werden geconstateerd, zijn deze nader behandeld door de Looncommissie met vertegenwoordigers van het College van Rijksbemiddelaars in de maandelijkse contactvergaderingen. Laatstgenoemde besprekingen worden zowel door het College als door de Stichting op hoge prijs gesteld, daar men op deze wijze wederzijds nader geïnformeerd wordt omtrent bepaalde moeilijkheden, die zich bij de beoordeling van sommige loonvoorstellen of andere kwesties, waarover de Stichting advies dient uit te brengen, voordoen. In dit verband kan worden medegedeeld, dat in het algemeen er een aangename verhouding bestaat tussen de Stichting en het College van Rijksbemiddelaars, in aanmerking nemende de verschillende posities en eigen verantwoordelijkheid van beide instanties. Hetzelfde kan gezegd worden van het vrij regelmatige contact van het secretariaat van de Stichting met dat van het College.

Voor wat betreft de aard van de loonvoorstellen zij er op gewezen, dat de doorwerking van de „loonstop” van October 1946, waarover wij in ons vorig jaarverslag spraken, in 1948 heeft geleid tot loonvoorstellen, die in het algemeen een ander cachet droegen dan in 1946 en 1947. Immers tengevolge van deze „loonstop”, beter genaamd een politiek van loonbeheersing, wordt door de betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties meer aandacht geschonken aan de daarbij opengelaten mogelijkheid tot vergroting van het inkomen der desbetreffende werknemers, in verband met een hogere arbeidsprestatie. In concreto: het tarievenvraagstuk

en de daarmee samenhangende problemen zijn in 1948 meer naar voren gekomen. In herinnering mag worden gebracht, dat een commissie van deskundigen uit de Stichting van den Arbeid, het College van Rijksbemiddelaars, het Ministerie van Sociale Zaken, de Arbeidsinspectie en het Centraal Planbureau in Augustus 1947 een rapport heeft uitgebracht inzake de beloning van bijzondere prestaties. Een rapport, waarover nog niet alle organisaties, aangesloten bij de Stichting van den Arbeid hun definitief standpunt ter zake hebben kenbaar gemaakt, zodat dit rapport nog niet de mening weergeeft van het Bestuur van de Stichting van den Arbeid. Om trent deze materie vindt men hieronder meer gegevens vermeld.

Uit de in 1948 uitgebrachte loonadviezen van de Stichting van den Arbeid blijkt tevens, dat vele besprekingen met de betrokken partijen zijn gehouden, om tot een juiste tarifiëring te komen, waaronder worden verstaan sociaal verantwoorde, controleerbare en meetbare tarieven. Deze besprekingen met de vertegenwoordigers van de bedrijfstak waren te meer nodig, omdat sommige voorstellen gebaseerd waren op z.g. ervaringstarieven, waaraan niet die waarborgen zijn verbonden, die nodig zijn om een gelijke beloning van objectief vergelijkbare prestaties te waarborgen. De praktijk wijst echter uit, dat bij het bedrijfsleven zowel van werkgevers- als van werknemerszijde hoe langer hoe meer bereidheid blijkt te bestaan om te komen tot een juiste tarifiëring, veelal door inschakeling van een ingenieursbureau. In het midden latende of men wel van „wetenschappelijke” tarieven kan spreken en ondanks de soms geuite critiek op deze „wetenschap” kan worden geconstateerd, dat invoering van dergelijke tarieven, soms na overwinning van begrijpelijke weerstanden, door de betrokken partijen uiteindelijk toch op prijs wordt gesteld. En terecht, want deze verantwoorde tarieven houden enerzijds rekening met een verantwoorde arbeidsprestatie in die zin, dat zij niet kunnen ontaarden in een jaagsysteem, met het daaraan verbonden gevaar voor „afsteken” van tarieven, terwijl anderzijds deze tarieven voor de werkgevers een verlaging van de productiekosten kunnen betekenen. Dat het tarievenvraagstuk niet alleen belangstelling ontmoet binnen de kring van de organisaties, aangesloten bij de Stichting van den Arbeid, bleek wel uit de druk bezochte Efficiencydagen in November 1948 van het Nederlands Instituut voor Efficiency.

Op een van deze dagen werd nl. van gedachten gewisseld over het vraagstuk van de „verhoging van de arbeidsproductiviteit in verband met de huidige loonpolitiek”. Hierbij werden prae-advie-

zen ¹⁾ aan de orde gesteld van de heren Ir Bosboom, Jhr Mr Gevers Deynoot, Ir Matthijssen en Vermeulen, terwijl Dr Pels een prae-advies had opgesteld over de geschiedenis van het stukloon.

De algemene problemen, die bij het tarievenvraagstuk naar voren komen, zijn door de genoemde prae-adviseurs uitvoerig behandeld, zodat in dit jaarverslag volstaan kan worden met te verwijzen naar deze prae-adviezen. De algemene belangstelling, die het tarievenvraagstuk ontmoet, is ook gebleken toen in 1948 in de bouwnijverheid overgegaan werd tot het nemen van proeven, waarbij plafondloze tarieven gelden, om te komen tot objectieve normtarieven voor de volkswoningbouw. De urgentie van dit probleem geeft ons aanleiding bij deze proeven ietwat uitvoerig stil te staan. In de vigerende regeling van lonen voor het bouwbedrijf is bepaald, dat aan de in tarief werkende bouwvakarbeiders een extra beloning gegeven kan worden van ten hoogste 10 % boven het officieel geldende uurloon, hetgeen dus moet worden beschouwd als een extra beloning voor een bijzondere prestatie. De ervaring heeft uitgewezen, dat binnen deze tariefgrens een juiste beloning niet steeds mogelijk was, zodat het College van Rijksbemiddelaars, na een vooraf ingewonnen advies van de Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf, in zeer vele gevallen dispensaties heeft verleend, op grond waarvan een inkomen tot maximaal 25 % boven het officiële uurloon werd toegestaan. Dit grote aantal dispensatieverzoeken is verklaarbaar, aangezien het aantal nieuwe bouwobjecten in het afgelopen jaar in belangrijke mate is toegenomen. De behandeling van deze dispensatie-aanvragen heeft er toe bijgedragen, dat zowel bij het College van Rijksbemiddelaars als bij de Stichting van den Arbeid de wens naar voren kwam algemene tarieven, uitgedrukt in tijdseenheden, te ontwerpen, die zoveel mogelijk objectief meetbaar dienden te zijn, zoals in voorkomende gevallen ook in andere bedrijfstakken als norm worden gesteld voor een juiste tarifiëring. Voor het bouwbedrijf betekent zulks, dat bij een eventueel tot stand komen van dergelijke normtarieven de weg van z.g. onderhandelingstarieven zal worden verlaten. Deze laatste wens heeft in het begin van 1948 er toe geleid, dat na overleg tussen het College van Rijksbemiddelaars, de Directeur-Generaal van de Arbeid en de Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf, in Groningen met een proef werd begonnen, waarbij de tarifiëring niet aan een bepaald tariefplafond zou worden gebonden. De hoofdgedachte, welke hierbij naar voren kwam was deze, dat

¹⁾ Uitgegeven door het Nederlands Instituut voor Efficiency, Willem Witsenplein 6, 's-Gravenhage.

de beloning van de bouwvakarbeiders in overeenstemming dient te zijn met de geleverde prestaties. Bij deze proef werd een ingenieursbureau ingeschakeld, waardoor de geleverde arbeidsprestaties door tijdwaarnemingen zouden kunnen worden gemeten. Om tot een zo goed mogelijk resultaat te komen, heeft het College zich in Maart 1948 tot de Stichting van den Arbeid gewend met de vraag of zij er mede accoord zou kunnen gaan, indien de genoemde proef in Groningen zou worden uitgebreid tot andere plaatsen. Door de Looncommissie van de Stichting van den Arbeid werd daartoe op 23 Maart 1948 een langdurige bespreking gehouden met het College van Rijksbemiddelaars en de Directeur-Generaal van de Arbeid, waarbij de betrokken Ministeries van Wederopbouw en Volkshuizing en van Sociale Zaken vertegenwoordigd waren, alsmede de Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf. Na ampel beraad heeft de Stichting van den Arbeid zich kunnen verenigen met een beperkte uitbreiding van deze proeven tot complexen volkswoningbouw in de gemeenten Amsterdam, Arnhem, Eindhoven en Nijmegen, waarbij bovendien enige voorwaarden werden gesteld. Ter zake werd door de Stichting van den Arbeid aan de pers een communiqué verstrekt, waaruit blijkt dat de werkgevers in het bouwbedrijf een fonds zouden stichten, waaruit de kosten geput zouden worden voor het toezicht van de door de Overheid aan te stellen deskundigen. De Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf verklaarde zich bereid zich achter de uitvoering dezer overeenkomst te stellen, terwijl de werkgevers van hun kant zich bereid verklaarden aan de Overheid het bedrag te restitueren, dat tengevolge van de verhoogde arbeidsproductiviteit bespaard zal worden op de door de aannemer begrote loonsom. De verwachting werd uitgesproken, dat de nieuwe regeling er toe zou bijdragen de kosten van de volkswoningbouw omlaag te brengen.

Na afloop van deze proeven en wanneer voldoende gegevens beschikbaar zouden zijn, zouden het College van Rijksbemiddelaars en de Stichting van den Arbeid nagaan, welke conclusies daaruit getrokken dienden te worden. In dit verband kan worden medegedeeld, dat in het begin van 1949 ter zake verschillende besprekingen hebben plaats gehad tussen het College, de Stichting van den Arbeid en de betrokken werkgevers- en werknemersorganisaties in het bouwbedrijf. Het zou te ver voeren in het verslag over 1948 op de verdere gang van zaken met deze proeven in het bouwbedrijf nader in te gaan. Daarom moge volstaan worden met de mededeling, dat de Stichting van den Arbeid van oordeel is, mede op grond van

de resultaten bij genoemde proefobjecten, dat op de ingeslagen weg naar de genormaliseerde tarieven, uitgedrukt in tijdseenheden, dient te worden voortgegaan. Het overleg tussen de desbetreffende instanties met de organisaties in het bouwbedrijf is echter nog niet afgelopen, zodat een definitief advies van de Stichting van den Arbeid over de verder te volgen procedure bij het afdrucken van dit jaarverslag nog niet was gegeven.

Deze proeven in het bouwbedrijf hebben in de loop van 1948 ook hun weerslag gehad op andere bedrijfstakken. Herhaaldelijk werd de Stichting van den Arbeid voor de vraag gesteld of ook in deze andere bedrijfstakken met plafondloze tarieven zou kunnen worden begonnen. Teneinde ruimte voor een geleidelijke ontwikkeling op het gebied der tarifiëring te laten bestaan en met het oog op de in het bedrijfsleven door elkaar lopende objectieve tarieven en ervaringstarieven, heeft de Stichting van den Arbeid geen aanleiding kunnen vinden om zich onder de huidige omstandigheden in het algemeen te stellen achter plafondloze tarieven en zeker niet wanneer daarbij de zekerheid of het vermoeden bestond, dat deze tarieven niet voldeden aan de algemene eisen die aan objectief meetbare, sociaal verantwoorde tarieven gesteld dienen te worden.

Voorts acht de Stichting het gewenst, ten einde een jaagsysteem te voorkomen, dat op grond van sociale en fysieke overwegingen aan de tariefverdienste vooralsnog een grens wordt gesteld, zoals ook in het eerder genoemde rapport inzake beloning van bijzondere prestaties wordt aanbevolen. Een van de bedrijfstakken waarin men goede vorderingen maakt met verantwoorde tarieven is b.v. de metaalnijverheid. In dit verband zij medegedeeld, dat ook in 1948 de Stichting van den Arbeid verschillende besprekingen heeft gehad met de Vakraad voor de Metaalindustrie met betrekking tot het uurverdienste-plafond in de metaalnijverheid. Ook in deze besprekingen kon worden geconstateerd, dat de wijze van behandeling van tariefvraagstukken in het bouwbedrijf haar invloed deed gelden op de metaalindustrie. Er bestaat aanleiding, aangezien verschillende besprekingen met de Vakraad voor de Metaalnijverheid in 1949 werden voortgezet, hierop in ons volgend jaarverslag nader terug te komen.

Samenvattend kan wel worden gezegd, dat de Looncommissie van de Stichting van den Arbeid in het bijzonder na 1946 zich hoe langer hoe meer gesteld ziet voor tarifiëringsvraagstukken, hetgeen dus betekent dat nieuwe elementen van vrij ingewikkelde aard hoe langer hoe meer factoren gaan vormen die bij de loonopbouw in

ons land en dus bij het te volgen loonsysteem naar voren komen.

Wanneer in een bedrijf bepaalde groepen van werknemers niet in tarief kunnen werken en hun overige collega's wel, bestaat de mogelijkheid dat deze werknemers voor de door hen geleverde arbeidsprestatie toch extra gewaardeerd worden. Aan dit vraagstuk is ook in het rapport van de commissie inzake de beloning van bijzondere prestaties aandacht geschonken, waarbij aandacht wordt gevraagd voor een systeem van waarderingstoelagen (merit-rating). Vanzelfsprekend wordt in de praktijk door de betrokken partijen ter zake een voorstel gedaan. Bij de beoordeling van dergelijke voorstellen gaat de Looncommissie er van uit, dat allereerst de nodige waarborgen aanwezig moeten zijn voor het juist functioneren van de techniek der waarderingstoelagen en het welslagen daarvan. Door de betrokken werkgevers moeten nl. waarderingstaten worden bijgehouden, die in gezamenlijk overleg met de werknemersorganisaties zijn opgesteld en goedgekeurd. Op voorschrift van het College van Rijksbemiddelaars dienen deze staten, met het oog op een eventuele looncontrole, te worden bewaard. Aangezien het hier een materie betreft waarmee men nog de nodige ervaring moet opdoen en om de aantrekkelijkheid van in tarief werken niet te doen verminderen, volgt de Looncommissie bij de beoordeling van ter zake gedane voorstellen een voorzichtige weg.

Teneinde enige uniformiteit te verkrijgen in de verschillende systemen van waarderingstoelagen voornamelijk met betrekking tot de hieraan ten grondslag liggende percentages, pleegt de Looncommissie bovendien somtijds overleg met het College van Rijksbemiddelaars.

Eén systeem van een waarderingstoelag voor een individuele onderneming is natuurlijk gemakkelijker te controleren en eventueel te corrigeren dan een dergelijk systeem voor een gehele bedrijfstak. Dientengevolge zijn de normen voor deze toelagen voor een onderneming in het algemeen iets ruimer gesteld dan die voor een gehele bedrijfstak. Het laatste komt ook niet zo vaak voor.

Voor zover ons bekend bestaat nl. een dergelijk systeem tot dusverre alleen voor de bereide verfindustrie, maalindustrie, mergelindustrie, bouwbedrijf en aanverwante bedrijven, borstel- en houtwarenindustrie, confectieindustrie, cartonage- en daarmee verwante industrieën. In deze gevallen is de waarderingstoelag gebonden aan een bepaald percentage, terwijl voor slechts enkele bedrijfstakken een waarderingssysteem bekend is, waarvoor geldbedragen zijn vastgesteld. In de genoemde gevallen, waar sprake

is van een percentage, varieert het persoonlijk maximum van de waarderingstoeslag van 6—8 % en het gemiddelde maximum van 3—5 %. Een en ander o.m. in afhankelijkheid van de voor deze bedrijfstak geldende maximale oververdienste-percentages wanneer in tarief wordt gewerkt. Voor verschillende individuele ondernemingen zijn waarderingstoelagen toegestaan, welke in het algemeen kunnen variëren van 0—15 % met een gemiddelde van $7\frac{1}{2}$ %. In een enkel bijzonder geval bedraagt dit gemiddelde 10 %.

Het zou binnen het kader van dit jaarverslag te ver voeren, wanneer bij het systeem van een waarderingstoeslag uitvoerig zou worden stilgestaan.

In het algemeen kan worden gezegd, dat men in het bedrijfsleven nog de nodige ervaring moet opdoen met deze toeslagen en dat uit een oogpunt van loonpolitiek door de Stichting van den Arbeid ter zake met grote voorzichtigheid te werk wordt gegaan, waarmee het uiteindelijk vaststellen van algemene normen voor waarderingstoelagen vooral gediend wordt.

De loonvorming van de laatste jaren heeft de Looncommissie van de Stichting niet alleen gesteld voor tarifiërings- en daarmede samenhangende vraagstukken, doch ook voor de problemen betrekking hebbende op de indeling van de werknemers in verschillende loongroepen. In herinnering mag worden gebracht dat bij gebrek aan een betere indeling in de eerste jaren na de bevrijding ook door de Stichting van den Arbeid volstaan moest worden met een summiere indeling van de werknemers in 3 loongroepen: ongeschoolden, geoefenden en geschoolden.

De praktijk heeft uitgewezen dat deze vrij gebrekkige indeling bepaalde spanningen te weeg heeft gebracht en dat daardoor de vraag is gerezen of het niet mogelijk zou zijn te komen tot een systeem van meer loongroepen, waardoor de desbetreffende werknemers meer gradatiemogelijkheden zouden hebben. Bij deze indeling zou dan rekening kunnen worden gehouden met verschillende factoren die op de rangorde van de functies een grote invloed hebben.

In de praktijk betekent dit, dat hiermede de weg wordt ingeslagen van het hanteren van het hulpmiddel van de *werkclassificatie*.

De ontwikkeling van de loontechniek en ook de loonpolitiek als zodanig heeft tot gevolg gehad dat de werkclassificatie steeds meer belangstelling krijgt van het bedrijfsleven. Bovendien wordt deze belangstelling nog geactiveerd, doordat de Overheid i.c. het College van Rijksbemiddelaars alvorens over een bepaald loonvoorstel van

een desbetreffende bedrijfstak of individuele onderneming te beslissen in vele gevallen een stelsel van werkclassificatie verlangt, teneinde de onderlinge loonverhoudingen in de onderneming of tussen de verschillende bedrijfstakken beter te kunnen beoordelen. Het genoemde hulpmiddel van de werkclassificatie dient derhalve om loonverhoudingen op objectievere wijze te beoordelen en vast te stellen. Deze werkclassificatie is ook van belang uit een oogpunt van rechtvaardigheid ten opzichte van de bij deze indeling betrokken arbeiders. Door middel van een systeem van werkclassificatie verkrijgt men een objectieve afweging van de functieniveaux aan de hand van de kenmerken van de arbeid. Vrijwel iedere functie kan nl. op haar kenmerken worden onderzocht in die zin, dat voor ieder kenmerk een waarderingscijfer wordt gegeven. Voor iedere functie komt men langs deze weg tot een puntensom en deze puntensommen geven de rangorde van de onderzochte functies aan.

De verbondenheid van het loon aan een bepaalde functie en in vele gevallen ook de omschrijving der functies zijn voor het Ministerie van Sociale Zaken aanleiding geweest in 1946 een commissie voor de beroepsclassificatie in te stellen. Hierover vindt men in ons jaarverslag over 1946/1947 meer gegevens vermeld.

Bij het Rijksarbeidsbureau bestond de behoefte na te gaan welke beroepen dezelfde eigenschappen in dezelfde mate eisen, zodat de arbeiders die deze eigenschappen ongeveer in dezelfde mate bezitten zo nodig in die verwante functie aan werk geholpen kunnen worden. De beroepsclassificatie staat derhalve ten dienste van het Rijksarbeidsbureau o.m. in verband met de personeelsselectie, terwijl de werkclassificatie meer gezien moet worden met betrekking tot de loonvorming. Voor beide vraagstukken moesten verschillende werkwijzen worden gevolgd.

Voor wat betreft de werkclassificatie werd daartoe een subcommissie in het leven geroepen, waarin behalve enkele leden van de Beroepsclassificatiecommissie een aantal deskundigen uit het bedrijfsleven zitting namen, alsmede enige adviserende efficiency-ingenieurs.

De werkzaamheden van deze sub-commissie, „de deskundigencommissie voor de werkclassificatie met betrekking tot de loonvorming voor handarbeiders”, hebben tot resultaat gehad een „ontwerp” van een Genormaliseerde Methode van Werkclassificatie voor handarbeiders. Deze Genormaliseerde Methode is 20 December 1948 ter nadere bestudering in handen gesteld van de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties. Van belang is voorts dat de deskun-

digencommissie voor de werkclassificatie van oordeel is dat het moeilijk blijkt te zijn op de gegevens, welke de beroepsclassificatie verzamelt, een werkclassificatie te baseren.

Naar het oordeel van deze deskundigen dient men bij de beroepsclassificatie rekening te houden met het rapport inzake de Genormaliseerde Methode voor de Werkclassificatie. De toepassing van de werkclassificatie is na de bevrijding van ons land sterker naar voren gekomen, waardoor een aantal adviesbureaux in verschillende ondernemingen of bedrijfstakken geheel onafhankelijk van elkaar onderzoeken hebben verricht. Om de resultaten van de verschillende onderzoeken en de daaraan ten grondslag gelegde systemen met elkaar te kunnen vergelijken werd naast de bovengenoemde deskundigencommissie een commissie gevormd waarin alle betrokken deskundigen zitting namen, althans voor zover bekend was dat zij zich met de toepassing van de werkclassificatie in de praktijk bezighielden.

Deze z.g. vergelijkingscommissie is daarbij tot de conclusie gekomen, dat de techniek der werkclassificatie in Nederland en de coördinatie van de verschillende methoden zover is voortgeschreden, dat het naar haar mening technisch verantwoord wordt geacht de genormaliseerde werkclassificatie als middel voor de vaststelling van loonverhoudingen in aanmerking te nemen, niet slechts binnen de ondernemingen maar ook ter bepaling van de loonverhoudingen tussen de verschillende ondernemingen en bedrijfstakken. Hierbij kan worden aangetekend dat een directe toepassing van de genoemde Genormaliseerde Methode in de praktijk nog niet heeft plaats gevonden. Deze toepassing kan uiteraard nog niet stringent worden voorgeschreven en zeker niet wanneer de Stichting van den Arbeid zich daarover nog niet heeft uitgesproken.

De praktijk heeft uitgewezen dat aan de werkclassificatie ook bepaalde loonpolitieke aspecten zijn verbonden. Juist de loonpolitieke zijde van de werkclassificatie heeft in de afgelopen tijd de aandacht getrokken van het bedrijfsleven en in het bijzonder van de organisaties welke betrokken zijn bij de loononderhandelingen. Een en ander is ook duidelijk tot uiting gekomen in een bespreking welke op 6 October 1948 werd gehouden tussen de eerdergenoemde deskundigencommissie en de Looncommissie van de Stichting van den Arbeid, waarbij aanwezig waren enige belangstellende vertegenwoordigers der centrale vakorganisaties.

In verband hiermede werd op voorstel van de Looncommissie van de Stichting een kleine commissie gevormd, bestaande uit de heren

Jhr Mr R. A. Th. Gevers Deynoot (Voorzitter), Ir A. H. L. Fokker, Mr A. J. R. Mauritz, Dr P. S. Pels (Secretaris) en Drs D. Roemers, welke de loonpolitieke aspecten van dit vraagstuk nader heeft bestudeerd en hieromtrent rapport heeft uitgebracht aan de Looncommissie van de Stichting van den Arbeid. De Looncommissie heeft op haar beurt aan de hand van het rapport van de kleine commissie dit vraagstuk nader bestudeerd en ter zake op 9 November 1948 aan het Stichtingsbestuur een rapport uitgebracht. In dit rapport van de Looncommissie zijn een aantal punten samengevat over de loonpolitieke aspecten van de werkclassificatie, waarvan wij de voornaamste hier overnemen. Vastgesteld wordt, dat de werkclassificatie slechts een middel is voor het bepalen van een zo juist mogelijke rangorde der functies van handarbeiders in het bedrijfsleven, zonder daarbij in aanmerking te nemen de wijze waarop deze functies worden uitgeoefend. Naast een functie-waardering moet een persoonlijke waardering mogelijk blijven, b.v. door prestatie-beloning, een systeem van waarderingstoeslag enz. Het stellen van een eis van een werkclassificatie-systeem en het hanteren daarvan dient voorts met de nodige voorzichtigheid te geschieden. Hoewel de werkclassificatie één van de grondslagen vormt van redelijke loonverhoudingen, moet bij het beoordelen daarvan ook rekening worden gehouden met de persoonswaardering, tijdelijke fluctuaties in de arbeidsmarkt, historische loonverhoudingen, economische positie van de bedrijfstak, gemeenteclassificatie, werktijden, sexe, leeftijd en anciënniteit van de werknemers enz. Tevens wordt in dit rapport geconstateerd dat de werkclassificatie geen antwoord geeft op de vraag hoe groot de afstand in beloning moet zijn tussen de hoogste en laagste waarderingsfuncties, noch op de vraag hoe hoog het algemene loonniveau moet zijn. Beide laatste vragen liggen nl. op het terrein van de loonpolitiek. Verder moet men in aanmerking nemen dat in de praktijk in bepaalde bedrijfstakken de arbeid niet in talrijke functies gesplitst kan worden.

Voor wat betreft de Genormaliseerde Methode leert de praktijk dat ieder ingenieursbureau nog een eigen systeem toepast. Zodra de Genormaliseerde Methode op een enigermate ruime schaal zou worden toegepast is naar de mening van de Looncommissie een interpretatiecommissie zeer gewenst ter oplossing van meningsverschillen over de techniek van de werkclassificatie.

De Looncommissie acht het verder wenselijk dat er meer eenheid wordt gebracht in het aantal punten per groep, zodat op de duur wellicht genormaliseerde loongroepen gebaseerd op het werkclassi-

ficatie-systeem in de verschillende loonregelingen zouden kunnen worden ingevoerd.

Als hulpmiddel van de loonpolitiek vormt de werkclassificatie ongetwijfeld een belangrijk element, zoals b.v. blijkt uit de mogelijkheid dat men de looncurve vooral voor de hogere functies steiler kan laten oplopen, waarmede de vakbekwaamheid gestimuleerd zal kunnen worden, hetgeen op dit moment uit een algemeen oogpunt bezien ongetwijfeld een urgente kwestie is.

Tenslotte wordt in het rapport van de Looncommissie vastgesteld dat de taak, welke in het bijzonder de werknemersorganisaties hebben te vervullen om een zekere aversie onder de arbeiders tegen het werkclassificatie-systeem te overwinnen, niet mag worden onderschat. De praktijk wijst wel uit dat het een moeilijke opgave is om een stuk min of meer wetenschappelijke arbeid zoals hier het geval is voor de arbeiders toegankelijk te maken.

Daarbij zal men verschillende weerstanden, welke voornamelijk op een historische groei gebaseerd zijn, moeten overwinnen. Vandaar dat het aanbeveling verdient in voorkomende gevallen een werkclassificatie te doen instellen in gezamenlijk overleg van werkgevers en werknemers door middel van vertegenwoordigers van deze groepen. Een juiste voorlichting en een voorzichtige hantering van de werkclassificatie is een eerste vereiste zowel voor de betrokken werknemers als voor de betrokken werkgevers.

Er zal ongetwijfeld aanleiding bestaan om in ons volgend verslag op deze materie nader terug te komen, waarbij het wellicht mogelijk zal zijn een overzicht te verschaffen van die collectieve arbeids-overeenkomsten en loonregelingen welke gebaseerd zijn op een systeem van werkclassificatie. Met bovenstaande beschouwingen moge zijn aangetoond dat de Stichting van den Arbeid zich voor belangrijke vraagstukken zag gesteld, welke bij de loonopbouw naar voren komen. Van belang is dat over deze loonvormende elementen het desbetreffende overleg tussen de werkgevers- en werknemersorganisaties wordt bevorderd, hetgeen uiteindelijk de sociale rust in Nederland ook op dit punt ten goede komt.

LOONBIJSLAGEN.

In de afgelopen verslagperiode heeft de Stichting van den Arbeid een belangrijke rol vervuld bij het tot stand komen van de vermindering der subsidies, waarmee gepaard is gegaan een compensatie in de vorm van loonbijslag ad f 4,50 per maand resp. f 1.—

per week of 2 ct. per uur. Krachtens het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945 heeft de Stichting van den Arbeid de taak, de Overheid te adviseren o.m. op het gebied van de lonen en arbeidsvoorwaarden. In verband hiermede heeft de Stichting van den Arbeid op gezette tijden overleg gepleegd met de Interdepartementale Commissie voor de Loon- en Prijspolitiek.

In September 1948 ontving de Stichting van den Arbeid het verzoek besprekingen te willen voeren met deze Interdepartementale Commissie over de door de Regering beoogde maatregelen ten aanzien van de rantsoenerings- en subsidieregelingen.

Het eerste overleg hieromtrent vond plaats op 17 September 1948, waarbij bleek dat door de Regering een aantal maatregelen waren voorbereid om te komen tot een vermindering van de subsidies, welke maatregelen met ingang van 1 November van kracht dienden te worden. Dit overleg werd door de Regering op prijs gesteld, teneinde zich te verzekeren van de grootst mogelijke medewerking van het georganiseerde bedrijfsleven. Het laatste is begrijpelijk, aangezien een politiek, die nauw verband houdt met de kosten van het levensonderhoud en de loonvorming, eerst dan een kans van slagen heeft wanneer het bedrijfsleven en in het bijzonder de georganiseerde arbeiders daar achter staan. In dit verband mag er aan worden herinnerd, dat de Regering bij meer dan een gelegenheid gewag heeft gemaakt van de grote steun, welke zij in het bijzonder bij de zich van hun verantwoordelijkheid bewuste werknemersvakverenigingen heeft ondervonden.

Aangezien verschillende plannen met betrekking tot de subsidieverminderingen door middel van de begrotingsstukken reeds openbaar waren gemaakt, was dit overleg voor de Stichting van den Arbeid niet gemakkelijk. Men dient zich hierbij te realiseren, dat alvorens door het Bestuur van de Stichting van den Arbeid een bepaald standpunt kan worden gevormd, daaraan vooraf dient te gaan een intense peiling, respectievelijk breedvoerig overleg, in de verschillende centrale werkgevers- en werknemersorganisaties, aangesloten bij de Stichting van den Arbeid. Het laatste heeft er toe geleid, dat de Stichting van den Arbeid er bij de Regering op heeft aan gedrongen, in den vervolge overleg over zulke belangrijke zaken vroegtijdiger te openen.

Bij bovengenoemd overleg moest met verschillende factoren rekening worden gehouden. Genoemd kunnen worden de nieuwe ontwikkeling in de internationale verhoudingen, de betekenis van het Marshall-plan, de voorgenomen Economische Unie der Bene-

lux-landen en de verruiming van de internationale goederenmarkt. Het kan van waarde zijn ook in dit jaarverslag vast te stellen, dat ongeveer 12 % van ons nationale inkomen afhankelijk is van de hulp welke ons land door middel van het Europese Herstelplan wordt verleend.

Voor wat betreft het nastreven van een Economische Unie van de Benelux-landen geldt enerzijds, dat hiermede een nationaal belang gemoeid is o.a. in verband met de verruiming van het afzetgebied voor landbouw en nijverheid en anderzijds omdat hiermede internationale voordelen kunnen worden verkregen, zowel bij de onderhandelingen in internationaal verband als bij de handelspolitiek. Deze laatste factoren werden nader uitgewerkt in besprekingen van de Nederlandse Regering met de Belgische en Luxemburgse in het Château d'Ardenne, waarbij o.m. werd afgesproken, dat de subsidies in belangrijke mate zouden worden verminderd. Voor Nederland betekent zulks, dat met kracht de ernstige pogingen kunnen worden voortgezet tot het sluitend maken van de Staatsbegroting. Er mag nl. aan worden herinnerd, dat sedert de bevrijding van ons land voor ongeveer 2½ miljard gulden aan subsidies op levensmiddelen uit de schatkist zijn gefinancierd. De kosten dezer subsidies voor 1948 werden op ongeveer 650 miljoen gulden geschat.

Het ter zake plaats gehad hebbende overleg met de Stichting van den Arbeid heeft er toe geleid, dat de Regering in haar communiqué van 27 October 1948 heeft medegedeeld, dat met ingang van 8 November daaraan volgend de Overheidssubsidies in totaal tot 330 miljoen gulden zouden worden verminderd, verdeeld over 240 miljoen levensmiddelensubsidies en circa 90 miljoen op brandstoffen. Bij de behandeling van deze materie was voor de Stichting van den Arbeid de grote vraag of het tot stand brengen van deze subsidievermindering zou kunnen geschieden zonder een compensatie in de lonen. Verschillende voorstellen van de Interdepartementale Commissie voor de Loon- en Prijspolitiek zijn in dit overleg naar voren gebracht, die door de Stichting van den Arbeid niet konden worden aanvaard. Het zou te ver voeren in dit verslag op al deze voorstellen nader in te gaan.

Opgemerkt zij echter, dat door de genoemde Interdepartementale Commissie, voor zover mogelijk, was berekend welke invloed de subsidievermindering op de prijzen van de verschillende artikelen zou hebben. Deze berekeningen waren gemaakt voor een z.g. standaardgezin, bestaande uit man, vrouw en 2 kinderen. Volgens deze

berekeningen zou de prijsstijging voor een dergelijk gezin ongeveer f 1,— per week bedragen.

Naar aanleiding van het overleg in de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties kwam het Bestuur van de Stichting van den Arbeid tot de conclusie, dat ter compensatie van de subsidieverlagingen een tijdelijke loonbijslag van f 1,— per week gegeven zou moeten worden. In principe was de Stichting van den Arbeid van oordeel, dat een dergelijke loonbijslag in de prijzen doorberekend zou moeten kunnen worden, doch dat in dit bijzondere geval een en ander niet tot prijsverhoging zou behoeven te leiden.

Naar het oordeel van de Stichting van den Arbeid zouden voor deze loonbijslagen in aanmerking moeten komen allen die de 23-jarige leeftijd hebben bereikt en een loon hebben, dat minder bedraagt dan f 5000,— per jaar. Gehuwden beneden de 23 jaar zouden voor deze bijslag eveneens in aanmerking moeten komen, alsmede de gepensioneerden die in Overheidsdienst werkzaam zijn geweest en degenen die vallen onder de Noodwet Ouderdomsvoorziening.

Met betrekking tot de loonbelasting welke ook van de loonbijslag wordt afgehouden, deden zich in de practijk moeilijkheden voor en aangezien de beslissing van de Regering op enkele punten niet in overeenstemming was met het door de Stichting van den Arbeid voorgestelde, heeft een nader overleg met de betrokken Ministers en met de Interdepartementale Commissie er toe geleid, dat de kinderbijslag werd verhoogd met 24 ct. per week vanaf het tweede kind, terwijl gehuwden en ongehuwde kostwinners beneden de 23-jarige leeftijd tenslotte eveneens voor de loonbijslag in aanmerking zijn gekomen.

De uitkeringen aan de ouden van dagen, waarop van toepassing is de Noodwet Ouderdomsvoorziening zijn overeenkomstig het voorstel van de Stichting van den Arbeid verhoogd met f 2,50 per maand voor gehuwden en f 1,50 per maand voor ongehuwden. In afwijking van het Stichtingsadvies is door de Regering om verschillende redenen de loongrens van hen die in aanmerking komen voor de loonbijslag gesteld op f 3700,— per jaar.

Tenslotte kan er op worden gewezen, dat het hier geschetste overleg in 1949 een veel betere opzet zal krijgen wanneer door de Regering het gehele loonprobleem aan de orde zal worden gesteld naar aanleiding van een te verwachten verdere vermindering der subsidies, een eventuele huurverhoging, verdere uitbreiding der sociale maatregelen, nadere uitwerking van de Benelux-problemen enz.

Het behoeft geen betoog dat ook in dit overleg de Stichting van den Arbeid een belangrijke zij het ook moeilijke taak zal hebben te vervullen.

Bij het afsluiten van dit jaarverslag is inmiddels een begin gemaakt met het laatstgenoemde overleg, waarmede ongetwijfeld nog enige tijd gemoeid zal zijn. In een volgend verslag hopen wij hierop nader terug te kunnen komen.

HET VRAAGSTUK VAN DE VACANTIE-BIJSLAG.

In ons vorig verslag werden de besprekingen gememoreerd, welke de Stichting van den Arbeid met het College van Rijksbemiddelaars in 1947 heeft gehad met betrekking tot het vraagstuk van de vacatiebijslag.

Zoals bekend is het resultaat hiervan geweest, dat d.d. 7 Juli 1947 door het College van Rijksbemiddelaars een beschikking werd gegeven betreffende een extra uitkering van 2 % van het jaarloon. In deze beschikking werd tevens een regeling getroffen inzake andere en bestaande extra uitkeringen.

In de loop van 1948 bleek, dat het College van Rijksbemiddelaars ook voor dat jaar de genoemde beschikking zou willen continueren, doch dat het, alvorens daartoe over te gaan, een advies van de Stichting van den Arbeid op prijs stelde.

Naar aanleiding hiervan heeft het Stichtingsbestuur zich opnieuw over deze aangelegenheid beraden, waarvan het resultaat is geweest, dat d.d. 15 Maart 1948 een advies aan het College werd gegeven. Hierbij bleek, dat de overgrote meerderheid van het Stichtingsbestuur van oordeel was, dat het in April 1947 ingenomen standpunt gehandhaafd kon blijven. Dit betekende, dat naar haar mening de toekenning van de vacatiebijslag allereerst een aangelegenheid is, die bedrijfstaksgewijs moet worden bekeken in overleg tussen de desbetreffende werkgevers- en werknemers-organisaties of indien er geen compleet organisatorisch overleg zou zijn, tussen individuele werkgevers en de werknemers-organisaties.

Zou naar aanleiding van dit overleg een voorstel bij het College van Rijksbemiddelaars worden ingediend tot goedkeuring van een bijslag ter hoogte van één week loon, dan wel voor opname van een desbetreffende bepaling in de c.a.o. of in een door het College vast te stellen regeling, dan zou deze naar de mening van het Stichtingsbestuur in het algemeen moeten worden toegestaan. Een dergelijke vacatiebijslag zou in elk geval moeten kunnen worden

doorberekend in de prijzen. Waar niet overgegaan zou kunnen worden tot invoering van een vacatiebijslag zou de mogelijkheid moeten worden gecontinueerd om in de loop van 1948 op grond van een algemene vergunning van het College van Rijksbemiddelaars, een of meer extra uitkeringen te doen tot een gezamenlijk bedrag van ten hoogste 2 % van het jaarloon.

Voorts zou op grond van een algemene vergunning moeten worden toegestaan, vroeger gebruikelijke extra uitkeringen naast de vacatiebijslag of naast een extra uitkering van 2 % maximaal, te handhaven. Hetzelfde zou het geval moeten zijn met winstdelingsuitkeringen, indien en in de mate als zou kunnen worden aangetoond, dat zij in de betrokken onderneming in de periode van 12 maanden, onmiddellijk voorafgaande aan 10 Mei 1940, waren gegeven.

Voor de toekenning van niet gebruikelijke extra uitkeringen en/of winstdelingsuitkeringen zou een afzonderlijke vergunning aan het College van Rijksbemiddelaars moeten worden gevraagd. Naar het oordeel van de Stichting van den Arbeid zou deze vergunning in de regel kunnen worden gegeven, mits de gezamenlijke uitkering van vacatiebijslag (c.q. gratificatie) van 2 % plus andere uitkeringen inclusief winstdelingsuitkeringen, een totaalbedrag van 4 % van het jaarloon niet overschrijden. Deze grens zou voor hoger personeel dan weekloners in verband met de aard en omstandigheden van het betrokken bedrijf hoger kunnen worden gesteld.

Bij de besprekingen over deze aangelegenheid werd geconstateerd, dat de Stichting voor de Landbouw zich niet met een regeling analoog aan die voor 1947 zou kunnen verenigen, aangezien men in de agrarische sector minder goede ervaringen had opgedaan voor wat betreft het doorberekenen van de 2 % gratificatie.

Voor het College van Rijksbemiddelaars bleek het niet mogelijk het advies van de Stichting te volgen, zodat d.d. 19 April 1948 een beschikking van dit College werd vastgesteld, die ongeveer gelijk was aan die voor 1947. Uit de beschikking voor 1948 blijkt, zulks in tegenstelling met die voor 1947, dat door het College van Rijksbemiddelaars onder extra uitkeringen ook worden verstaan winstuitkeringen.

Evenals in 1947 werd ook in deze beschikking bepaald, dat de bedoelde uitkeringen niet mogen worden doorberekend in de prijzen.

Met betrekking tot het onderhavige vraagstuk kan tenslotte worden opgemerkt dat de Stichting van den Arbeid zich in de loop van

1948 heeft moeten bezig houden met verschillende moeilijkheden, die hier en daar waren gerezen met betrekking tot de toepassing van de desbetreffende beschikking.

WINSTDELING.

In ons verslag over het vraagstuk van de vacatiebijslag hebben wij reeds opgemerkt, dat in de beschikking van het College van Rijksbemiddelaars betreffende een 2 % gratificatie voor 1948 is bepaald, dat onder extra-uitkeringen ook worden verstaan winst-uitkeringen.

Door het College werd door middel van een afzonderlijke beschikking invoering, na voorafgaand onderzoek, van nieuwe regelingen tot winstuitkering aan het personeel toegestaan. In verband met de genoemde regeling voor gratificaties, wordt de invoering van nieuwe winstdelingen door het College afhankelijk gesteld van een aantal voorwaarden.

Het is de Stichting van den Arbeid n.l. gebleken, dat het College in verband met de loonstop enigszins terughoudend staat tegenover winstdeling, vanwege de moeilijkheid een grens te trekken tussen deze vorm van extra-uitkeringen en andere, zoals gratificaties, die in het algemeen niet kunnen worden goedgekeurd.

Over deze aangelegenheid heeft de Stichting in de loop van 1948 bij meer dan een gelegenheid contact gehad met het College, waarbij gebleken is, dat de hierboven genoemde voorwaarden vnl. betrekking hebben op de volgende punten:

a. de betrokken onderneming moet op andere terreinen reeds behoorlijke sociale voorzieningen getroffen hebben. Hierbij wordt met name gedacht aan pensioenvoorzieningen. In bedrijfstakken, waarin verplichte deelname aan een bedrijfspensioenfonds bestaat (zoals o.a. in de Metaalindustrie) wordt er van uitgegaan, dat aan deze voorwaarden is voldaan.

b. De hoofdpunten der regeling moeten in de statuten of vennootschapsacte der betrokken onderneming vastgelegd worden, zulks om het meer permanente karakter van de maatregel te doen uitkomen. Voor ondernemingen, welke niet de vennootschapsvorm hebben, wordt verlangd, dat het recht der werknemers op de winstdeling in een reglement wordt vastgelegd.

c. Wijzigingen in de regeling of stopzetting daarvan kunnen slechts plaats vinden na vooraf verkregen goedkeuring van het College van Rijksbemiddelaars.

d. De rechtstreekse uitkeringen aan het personeel op grond der winstdeling mogen een bepaald maximum niet te boven gaan.

Als de beschikbare winst een hogere uitkering zou toelaten, kan dat meerdere in de een of andere vorm worden gereserveerd of op andere wijze aan het personeel ten goede komen, echter niet in de vorm van rechtstreekse uitkeringen.

Voor wat dit laatste punt betreft heeft het College zich in 1948 tot de Stichting gewend met de mededeling, dat door het College bij het verlenen van goedkeuring inzake winstdelingen o.m. als richtlijn werd aangehouden, dat de rechtstreekse uitkeringen aan het personeel op grond van winstdeling een bedrag gelijk aan drie weken loon van de betrokkenen niet mogen overtreffen.

In de praktijk zou nl. zijn gebleken, dat door dergelijke uitkeringen onrust wordt gewekt bij ondernemingen, waar het personeel een dergelijk voordeel niet geniet. In verband hiermede rees de vraag of de aangehouden grens van drie weken teruggebracht zou moeten worden tot twee weken. Naar aanleiding hiervan werd door de Stichting van den Arbeid aan het College medegedeeld, dat zij met het oog op de gevreesde spanningen zich wel kon verenigen met de grens van twee weken loon, hoewel het Stichtingsbestuur zich niet ontveinsde dat het aanhouden van deze grens eveneens bepaalde spanningen zou kunnen veroorzaken. Gebleken is, dat in de praktijk bij het goedkeuren van voorgestelde nieuwe winstdelingen, hetgeen als hierboven reeds werd opgemerkt, in zeer beperkte mate geschiedt, de laatstgenoemde grens wordt aangehouden.

De winstdelingen zijn vooral in 1948 vaak een bron van onrust geweest. In herinnering mag worden gebracht de stakingen bij de British American Tobacco Co. en de Turmacfabrieken te Amsterdam. Vooral met betrekking tot deze kwestie is veelvuldig overleg gepleegd met het College en de Stichting van den Arbeid, terwijl de Stichting als zodanig deze aangelegenheid nader heeft behandeld met de directies van genoemde sigarettenfabrieken en de Bedrijfsunie voor de tabakverwerkende industrie.

BIJZONDERE UITKERINGEN.

Naar aanleiding van een artikel van de hand van Mr B. J. M. van Spaendonck in het maandblad „Economie”, aflevering 3/4, 12e jaargang over „verhoging van de kindertoeslag als noodzakelijke maatregel voor de vermindering van de spanning tussen lonen en prijzen” heeft de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging als-

mede het R. K. Verbond van Werkgeversvakverenigingen zich bij schrijven van 10 Februari 1948 tot de Stichting van den Arbeid gewend. In dit schrijven werd het voorstel gedaan te bevorderen, dat vrijwillige toeslagen zouden kunnen worden verleend op de wettelijke kinderbijslagen. Dit onderwerp heeft in het Bestuur van de Stichting van den Arbeid verschillende malen een punt van bespreking uitgemaakt. Het verloop van deze besprekingen en de resultaten daarvan kunnen als volgt worden samengevat.

Op 19 Maart 1948 wendde het Stichtingsbestuur zich met een schrijven tot de Minister van Sociale Zaken, waarin werd medegedeeld dat men er mede zou kunnen instemmen, indien bij wijze van tijdelijke maatregel en wel voor een vooraf te bepalen duur in beginsel de mogelijkheid zou worden geopend, dat door werkgevers of werkgeversorganisaties wordt besloten, dat vrijwillige toeslagen worden verleend op de wettelijke kinderbijslagen, maximaal ter hoogte als in het voorstel van de bovengenoemde Katholieke organisaties was aangegeven. Bovendien was het Stichtingsbestuur van opvatting, dat deze toeslag slechts zou mogen worden uitgekeerd indien door een vooraf in te stellen onderzoek zou zijn komen vast te staan, dat de materiële nood in het betrokken gezin de toeslag dringend nodig maakt (means-test). Een dergelijk onderzoek zou verder periodiek moeten worden herhaald en de resultaten hiervan zouden met het oog op de looncontrôle moeten kunnen worden overgelegd. Voorts zij vermeld, dat de Stichting voor de Landbouw zich met dergelijke aanvullingen van de wettelijke kinderbijslag niet kon verenigen, aangezien een en ander tot ongelijkheid in de loonverhoudingen van het bedrijfsleven zou leiden, hetwelk niet zou beantwoorden aan de gevoerde geleide loonpolitiek.

Het onderhavige onderwerp is een en andermaal ter sprake gebracht in de Staten-Generaal, terwijl voorts omtrent de cijfers geproduceerd in het bovengenoemde artikel van de heer van Spaendonck een openbare discussie plaats vond, mede in verband met eventueel te verwachten repercussies. Een en ander is voor de Stichting van den Arbeid aanleiding geweest zich bij schrijven van 16 Juni 1948 opnieuw tot de Minister van Sociale Zaken te wenden, in welk schrijven op een spoedige beslissing ter zake wordt aangedrongen. Hierbij werd de opmerking gemaakt, dat het Stichtingsbestuur wenst vast te houden aan het advies van 19 Maart 1948, doch dat een van de arbeidersvakcentralen, in verband met de vermelde openbare discussie en op grond van de repercussies en andere spanningen die men bij inwilliging van het voorstel meende

te moeten verwachten, in eigen kring de desbetreffende aangelegenheid opnieuw wenste te bestuderen. Een en ander was voor de toenmalige Minister van Sociale Zaken, Dr W. Drees, aanleiding zich bij schrijven van 10 Juli 1948 tot de Stichting van den Arbeid te wenden, in welk schrijven werd medegedeeld, dat de Regering van oordeel was, dat in het algemeen geen belemmeringen in de weg zouden moeten worden gelegd aan werkgevers of werkgeversorganisaties, die menen hetzij uit eigen kas dan wel uit een daartoe door hen ingesteld fonds hulp te moeten verlenen aan arbeiders die door bijzondere omstandigheden in financiële moeilijkheden verkeren, mits dan ook vaststaat, dat bij het verlenen van deze hulp niet generaliserend te werk wordt gegaan. Voor het verlenen van deze financiële hulp meende de Regering dat niet uitsluitend uitgegaan zou kunnen worden van het bezitten van een zeker aantal kinderen, aangezien dit criterium automatisch de plaats zou gaan innemen van de individueel te beoordelen noodtoestand. De Regering zou bezwaar maken, indien financiële steun zou worden verleend volgens een op het kindertal afgestemde schaal. De Minister voegde hieraan toe, dat naar zijn mening de nood ook kan voortkomen uit andere omstandigheden dan de grootte van het gezin. Het zou derhalve wenselijk zijn, bepaalde richtlijnen te ontwerpen, welke kwestie met de belanghebbende organisaties zou moeten worden besproken, waarbij ter voorkoming van tijdverlies het College van Rijksbemiddelaars en het Ministerie van Sociale Zaken direct zouden kunnen worden ingeschakeld.

Tenslotte verzocht de Minister met aandrang invloed te willen uitoefenen, opdat in deze zaak niet vooruit zou worden gelopen op een wijze, welke naderhand moeilijk en slechts ten koste van allerlei ongerief zou zijn te redresseren. De besprekingen die naar aanleiding van dit schrijven met de Minister werden gehouden en de bovengenoemde adviezen gaven de Minister van Sociale Zaken, Mr A. M. Joekes, aanleiding in een schrijven van 25 September 1948 nadere mededelingen te doen omtrent zijn standpunt ter zake. De Minister kwam daarbij tot de conclusie, dat bijzondere uitkeringen slechts mogen worden gedaan wanneer er sprake is van niet opzettelijk door de met de sociale voorzieningen belaste organen in verband met de loonpolitiek opengelaten gevallen van bijzondere maatschappelijke behoeften. Indien algemene voorzieningen verlangd zouden worden, dienden deze door bedoelde organen te worden geregeld. Vooruitlopen op de door die organen te nemen beslissingen zou naar de mening van de Minister onjuist zijn. Voor wat be-

treft de gevallen die zich daarnaast voordoen en waarin maatschappelijke hulp nodig is, dus niet algemene maar bijzondere gevallen, deze zouden slechts kunnen worden gepeild en beoordeeld aan de hand van een naar elk zich voordoend geval in te stellen onderzoek. Daarbij zou de omvang van het gezin en de financiële toestand waarin het gezin verkeert mede gewicht in de schaal leggen, doch men zou zich moeten hoeden voor het vervallen in een uiterste door aan de factor gezinsgrootte een alles overheersende betekenis toe te kennen. Het kostenaspect van deze bijzondere voorzieningen zou volgens de Minister uit een oogpunt van prijzenpolitiek weinig moeilijkheden bieden, terwijl deze kosten in geen geval in aanmerking kunnen komen voor doorberekening in de prijzen. Voorts zou het regelen van deze materie per onderneming of groep van ondernemingen in statuten of reglementen nuttig zijn. De Minister achtte het bovendien gewenst, dat de betrokkenen door mededeling van de reglementen aan het College van Rijksbemiddelaars zich van te voren zouden vergewissen, dat bij dit College daartegen geen bedenkingen bestaan. De beste waarborgen voor een juiste toewijzing der uitkeringen zouden geschapen worden, indien aan de arbeiders mede-verantwoordelijkheid voor de uitvoering zou worden toegekend.

Tenslotte verzocht de Minister eventuele opmerkingen over zijn uitvoerig schrijven op korte termijn te zijner kennis te willen brengen, alsmede over een beknopt persbericht, dat het College van Rijksbemiddelaars bekend zou dienen te maken, aangezien de besproken kwestie reeds in zekere mate in de openbaarheid was gebracht.

Laatstgenoemd schrijven van de Minister heeft bij het Bestuur van de Stichting van den Arbeid verschillende malen een onderwerp van bespreking uitgemaakt, naar aanleiding waarvan bij schrijven van 15 October 1948 het standpunt van het Stichtingsbestuur nader werd uiteengezet. Naar de mening van het Stichtingsbestuur zou in het perscommuniqué van het College van Rijksbemiddelaars nader moeten worden aangeduid de aard der fondsen, terwijl daarin nadrukkelijk als voorwaarde zou moeten worden gesteld, dat een means-test noodzakelijk zou zijn. Voorts werd het wenselijk geacht in het communiqué duidelijk te laten uitkomen, dat reglementen van bestaande en nieuwe fondsen bij het College van Rijksbemiddelaars ter kennis moeten worden gebracht, dat deze fondsen niet alleen ondernemingsgewijze maar ook collectief kunnen worden ingesteld, terwijl bij de beoordeling van het toekennen van de desbetreffende

uitkeringen ook de arbeiders zouden moeten worden betrokken.

Tenslotte was het Stichtingsbestuur van opvatting, dat een bepaald maximum zou moeten worden gesteld ten aanzien van het bedrag dat bijv. in totaal per jaar per onderneming aan gezamenlijke uitkeringen kan worden gegeven. De bekendmaking van de Rijksbemiddelaars is vervat in het navolgende persbericht van 17 November 1948.

„De noodzakelijkerwijs globale werking van de voor loonarbeiders rechtens geldende arbeidsvoorwaarden en sociale voorzieningen kan medebrengen, dat zich wegens bijzondere omstandigheden van allerlei aard individuele gevallen voordoen, waarin deze voorzieningen ontoereikend moeten worden geacht.

Sedert enige tijd valt bij het bedrijfsleven in toenemende mate de neiging op te merken, fondsen in het leven te roepen en reglementen op te stellen, zowel per onderneming als per groep van ondernemingen of per bedrijfstak, welke beogen volgens bepaalde maatstaven boven de rechtens geldende lonen en sociale voorzieningen een financiële tegemoetkoming te verstrekken in gevallen, waarin daaraan bijzondere behoefte bestaat.

Het College van Rijksbemiddelaars deelt mede, dat regelingen zowel van bestaande als van nieuw in te stellen fondsen van deze aard en ook wijzigingen in deze regelingen te zijner kennis moeten worden gebracht, opdat kan worden beoordeeld in hoever deze regelingen in overeenstemming zijn met de bestaande bepalingen der arbeidsvoorwaarden. In het algemeen zal geen bezwaar worden gemaakt tegen regelingen van beperkte omvang, die tenminste aan het navolgende voldoen:

1. de uitkering moet afhankelijk zijn van de uitkomsten van een van geval tot geval onder medeverantwoordelijkheid van vertegenwoordigers der werknemers in te stellen onderzoek, waaruit blijkt dat de materiële toestand van het betrokken gezin de uitkering nodig maakt;
2. per onderneming, dan wel groep van ondernemingen of bedrijfstak wordt per jaar in totaal niet meer uitgekeerd dan een percentage van de loonsom, dat door het College van Rijksbemiddelaars aanvaardbaar wordt geacht in verband met de eisen der loonpolitiek en in verband met de doelstelling van de hierbij bekendgemaakte regeling inzake bijzondere uitkeringen;
3. de uit de regeling voortvloeiende kosten mogen niet als kostprijs-element worden aangemerkt”.

Uit dit communiqué moge blijken, dat het advies van de Stichting van den Arbeid op de voet is gevolgd. De Minister van Sociale Zaken deelde d.d. 18 November 1948 nog aan de Stichting van den Arbeid mede, dat de in het genoemde communiqué aangegeven algemene beginselen in overleg tussen de Stichting van den Arbeid en het College van Rijksbemiddelaars nader kunnen worden uitgewerkt, terwijl ook over de concrete toepassing dezer beginselen ten aanzien van elk zich voordoend geval overleg tussen deze twee

instanties mogelijk blijft. Over het maximaal aan de uitkeringen ten koste te leggen bedrag zou eveneens nader kunnen worden gesproken. Tenslotte zou volgens de Minister het College van Rijksbemiddelaars de desbetreffende voorstellen dienen te toetsen aan de eisen der loonpolitiek. Dat de toepassing van een en ander inmiddels voortgang vond, moge blijken uit een brief van het College van Rijksbemiddelaars aan de Stichting van den Arbeid d.d. 16 November 1948, waarin het College op korte termijn het oordeel van de Stichting op prijs zou stellen over de door de Ned. R. K. Vereniging van Werkgevers in de Textielindustrie bij het College van Rijksbemiddelaars inmiddels ingediende statuten en reglementen van sociale fondsen voor de Nederlandse textielindustrie, de Tilburgse wollenstoffenindustrie en de Nederlandse schoenindustrie.

Door het Stichtingsbestuur werd aan deze stukken veel aandacht besteed, mede in verband met een schrijven van de Minister van Sociale Zaken d.d. 12 November 1948 aan de Ned. R. K. Vereniging van Werkgevers in de Textielindustrie te Tilburg, in welk schrijven de Minister uiting gaf aan zijn ontstemming over het feit, dat de sociale fondsen voor bijzondere uitkeringen door genoemde Vereniging reeds in werking waren gebracht, terwijl de definitieve beslissing van de Regering terzake nog niet bekend was gemaakt. Ter voorbereiding van het gevraagde advies over de onderhavige fondsen werd door het Stichtingsbestuur deze kwestie in handen gesteld van de Looncommissie. Het resultaat hiervan is geweest, dat het bestuur van de Stichting van den Arbeid zijn opvattingen over de bedoelde sociale fondsen heeft samengevat in een meerderheids- en minderheidsnota. Uit de desbetreffende stukken blijkt, dat de eerdergenoemde statuten en reglementen getoetst zijn aan de correspondentie, welke in de afgelopen tijd tussen het Bestuur van de Stichting van den Arbeid en de Minister van Sociale Zaken over deze aangelegenheid was gevoerd. Beide nota's zijn bij schrijven van 10 December 1948 ter kennis gebracht van het College. Over deze nota's heeft het College zich nader beraden, mede in verband waarmede door het College van Rijksbemiddelaars ter zake opnieuw overleg is gepleegd met de Ned. R. K. Vereniging van Werkgevers in de Textielindustrie, om na te gaan in hoeverre het mogelijk is dat de eerdergenoemde statuten en reglementen worden toegepast in overeenstemming met de voorschriften van het College, zoals vermeld in bovengenoemd communiqué van het College van Rijksbemiddelaars. Aan het einde van het verslagjaar was het overleg nog gaande.

GEMEENTEKLASSENINDELING.

Ook in het afgelopen jaar is de Stichting van den Arbeid herhaaldelijk in aanraking gekomen met het vraagstuk van de gemeenteklassenindeling.

In herinnering mag worden gebracht, dat in Juni 1947 de z.g. Gemengde Commissie haar rapport aan het Stichtingsbestuur heeft uitgebracht. Verschillende omstandigheden zijn oorzaak, dat een definitief standpunt van de Stichting van den Arbeid over dit rapport tot dusverre nog niet is gevormd. Voorts is daarop van invloed het feit, dat bij beschikking d.d. 1 April 1948 door de Minister van Sociale Zaken een wetenschappelijke commissie in het leven is geroepen ter bestudering van het gemeenteklassenvraagstuk.

In afwachting van een definitieve uitspraak van de Stichting van den Arbeid over het vraagstuk van de gemeente classificatie worden, zoals wij in ons vorig jaarverslag hebben gememoreerd, in de praktijk de door de Gemengde Commissie ontworpen richtlijnen door de Stichting van den Arbeid met de nodige restricties en soepelheid gevolgd, teneinde een nieuwe chaos op het terrein van de gemeente classificatie te voorkomen.

Het rapport van de bovenvermelde Commissie is door het College van Rijksbemiddelaars gevolgd voor de indeling der gemeenten in klassen met betrekking tot de Noodwet Ouderdomsvoorziening. Een wijziging van deze indeling kan krachtens lid 3 van artikel 1 van het besluit van 5 Juli 1947 slechts geschieden met ingang van de 1e Juli van enig kalenderjaar.

Nadat de bedoelde klassenindeling was gepubliceerd, zijn van verschillende zijden een groot aantal verzoeken tot wijziging van deze indeling bij de Stichting van den Arbeid en het College van Rijksbemiddelaars ingezonden.

In verband hiermede wendde het College zich in April 1948 tot de Stichting van den Arbeid met het verzoek zich te willen belasten met het bijeenroepen van de Gemengde Commissie van de Stichting van den Arbeid inzake het vraagstuk van de gemeenteklassenindeling, opdat deze Commissie zich een oordeel zou kunnen vormen over genoemde verzoekschriften.

Het resultaat hiervan is geweest, dat deze Commissie op 25 Juni 1948 een rapport aan het Stichtingsbestuur heeft uitgebracht, waarin enkele wijzigingen van de indeling of een andere grensomschrijving van een aantal gemeenten geboden werd geacht. Met

nadruk wijst de Commissie in haar rapport er op, dat aan haar voorstellen ten grondslag liggen de maatstaven genoemd in haar rapport van Juni 1947. De Commissie heeft namelijk gemeend niet in de vraag te moeten treden in hoeverre deze maatstaven wijziging behoeven, daarbij in aanmerking nemende dat hiertoe een diepgaande studie nodig zou zijn waartoe het deze Commissie aan tijd ontbrak, terwijl voorts in aanmerking werd genomen, dat de op 1 April 1948 door de Minister van Sociale Zaken ingestelde commissie, onder voorzitterschap van Prof. Dr J. P. Kruyt, inmiddels met haar werkzaamheden was begonnen.

Naar aanleiding van dit rapport heeft de Stichting van den Arbeid aan het College van Rijksbemiddelaars voorgesteld de door de Commissie voorgestelde wijzigingen in de onderhavige gemeenteclassificatie aan te brengen. Bovendien werd in het advies medegedeeld, dat het Stichtingsbestuur zich t.z.t. in het algemeen hoopt te kunnen uitspreken over het vraagstuk van de gemeenteklassenindeling, zodra de eerdergenoemde Commissie Kruyt haar rapport zal hebben uitgebracht.

Door de Minister van Sociale Zaken werd nl. op 26 Januari 1948 aan de Stichting van den Arbeid medegedeeld, dat hij, na overleg met zijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken, voornemens was een deskundigencommissie in het leven te roepen, teneinde een wetenschappelijk gefundeerde gemeentedocumentatie op te stellen. Op deze wijze zou een objectieve documentatie kunnen worden verkregen, welke kan worden geraadpleegd bij het opstellen van concrete gemeenteklassenindelingen voor verschillende doeleinden. Door de Minister werd het wenselijk geacht, indien aan de werkzaamheden dezer Commissie door een vertegenwoordiger van de Stichting van den Arbeid zou worden deelgenomen. Als zodanig werd door het Stichtingsbestuur aangewezen de heer Dr P. S. Pels, Secretaris van de Stichting van den Arbeid.

Door het Bestuur van de Stichting van den Arbeid werd de wens uitgesproken, dat de genoemde Commissie op korte termijn met haar werkzaamheden zou beginnen en binnen niet al te lange tijd tot een resultaat zou komen. De Commissie werd op 23 April 1948 door de Minister van Sociale Zaken geïnstalleerd. De opdracht aan de commissie komt o.m. tot uiting in de volgende overweging, aangehaald uit de desbetreffende ministeriële beschikking.

„De Minister van Sociale Zaken, overwegende, dat het gewenst is te komen tot een wetenschappelijk gefundeerde gemeentedocumentatie, welke kan worden gebruikt als grond-

slag bij het opstellen van concrete gemeenteklasse-indelingen voor doeleinden, welke verband houden met de onkosten voor levensonderhoud en levensgewoonten (zoals loonvorming in het vrije bedrijf, Noodvoorziening Ouden van Dagen, consumentencrediet, overbruggings- en sociale bijstandsregeling, regeling werkverruiming, hoofdarbeiders, bezoldiging overheidspersoneel), alsmede, zo nodig, tot het aangeven van richtlijnen voor dergelijke gemeenteklasse-indelingen: heeft goedgevonden ter bereiking van het bovenvermelde doel een commissie in te stellen enz."

Een groot aantal factoren, welke zich bij de gemeenteklassenindeling voordoen, worden door deze wetenschappelijke Commissie bestudeerd, waarbij met medewerking van het Centraal Bureau voor de Statistiek getracht wordt zoveel mogelijk cijfermateriaal daaraan ten grondslag te leggen. De Commissie tracht verder alle vragen, die bij het betreffende probleem van verschillende zijden naar voren zijn gekomen, zo objectief mogelijk te onderzoeken en te beantwoorden.

Het kan in dit verband van belang zijn te weten dat de Commissie vooral haar aandacht heeft geconcentreerd op het vraagstuk van de huren en op dat van de kosten van levensonderhoud, zoals destijds door de Stichting van den Arbeid nadrukkelijk was verzocht.

Niettegenstaande de Commissie vrij regelmatig bij elkaar komt en reeds vele malen vergaderd heeft, is het nog niet mogelijk het tijdstip te bepalen, waarop zij met haar arbeid gereed zal zijn, hoewel de Commissie uiteraard rekening houdt met het verlangen van de verschillende werknemersorganisaties dat het rapport der Commissie zo spoedig mogelijk gereed zal zijn.

SALARIERING VAN JEUGDIG ADMINISTRATIEF PERSONEEL.

In ons vorig jaarverslag hebben wij melding gemaakt van een brief van het College van Rijksbemiddelaars d.d. 14 Januari 1947, waaruit blijkt dat het door het College op prijs zou worden gesteld, indien de Stichting van den Arbeid advies zou willen uitbrengen over de wenselijkheid en de mogelijkheid van een algemene landelijke salarisregeling voor jeugdig administratief personeel.

Aanvankelijk was de Stichting van den Arbeid na enige oriënterende besprekingen van oordeel, dat hoe gaarne men ook aan de wens van het College van Rijksbemiddelaars tegemoet zou willen komen, men voorlopig nog geen praktische mogelijkheden zag om de beoogde landelijke regeling tot stand te brengen. Naar aanleiding hiervan hebben eind 1947 en begin 1948 besprekingen plaats gehad tussen de Looncommissie van de Stichting van den Arbeid en het College van Rijksbemiddelaars, teneinde na te gaan welke procedure gevolgd zou moeten worden om tenslotte toch te komen tot de genoemde landelijke regeling. Daarbij werd vooral gelet op de zeer uiteenlopende en in sommige gevallen bijzonder hoge beloning van jeugdig personeel. Dit overleg heeft er toe geleid, dat een door de Raad van Bestuur in Arbeidszaken aangewezen commissie ad hoc uit de werkgeversorganisaties tezamen met de Bedrijfsunie van de samenwerkende organisaties van Handels- en Kantoorbedienden besprekingen hebben gevoerd onder leiding van de desbetreffende Rijksbemiddelaar, Prof. Mr M. G. Levenbach. In de laatste bespreking, welke op 10 Juni 1948 te Amsterdam werd gehouden, was ook de Stichting van den Arbeid vertegenwoordigd, waarbij kon worden geconstateerd, dat er tussen genoemde groeperingen van werkgevers- en werknemerszijde vrijwel overeenstemming bestond over een ontwerp-regeling. In dit ontwerp komt een functie-indeling voor, gebaseerd op 2 groepen, die nader omschreven zijn, terwijl verder bleek dat de minimum- en maximum-salarissen gelden voor jeugdige personen van 14 t/m 20 jaar. Met dit ontwerp heeft men getracht zoveel mogelijk aan de uiteenlopende behoeften van het bedrijfsleven te kunnen voldoen, terwijl voorts rekening werd gehouden met een aantal bijzondere factoren, zoals de opleiding en diploma's der desbetreffende jeugdige werknemers. Op verzoek van het College van Rijksbemiddelaars heeft het Bestuur van de Stichting van den Arbeid d.d. 18 Juni 1948 zich over dit ontwerp uitgesproken. In het desbetreffende advies is enerzijds medegedeeld, dat het Stichtingsbestuur met het bereikte resultaat kon instemmen, omdat de zeer uiteenlopende beloning van jeugdig administratief personeel in de verschillende bedrijfstakken hier en daar tot moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. Het ontwerp was anderzijds door het Stichtingsbestuur getoetst aan verschillende door het College van Rijksbemiddelaars goedgekeurde Jeugdloonregelingen voor administratief personeel, in verband waarmee de Stichting van den Arbeid zich wel met het voorstel kon verenigen.

Tenslotte bracht het Stichtingsbestuur onder de aandacht van het

College van Rijksbemiddelaars, dat de bovengenoemde commissie ad hoc uit de werkgeversorganisaties zich met het bereikte resultaat kon verenigen, doch dat deze commissie hiervoor niet de volledige verantwoording kon dragen, aangezien zij zich niet voldoende representatief achtte voor alle werkgevers in het bedrijfsleven, waarvoor de bedoelde salarisregeling van toepassing zou zijn.

In verband met de dringende behoefte aan een dergelijke regeling verzocht het Stichtingsbestuur een en ander zo spoedig mogelijk goed te keuren.

De desbetreffende beschikking van het College is gepubliceerd in de Nederlandse Staatscourant van 1 Juli 1947. Tenslotte kan worden opgemerkt, dat nadien ook een herziene regeling voor het jeugdig administratief burgerlijk rijksperoneel tot stand is gekomen na overleg met de op blz. 80 genoemde salariscommissie ad hoc, welke regeling is afgestemd op die voor het vrije bedrijfsleven.

HET BEDRIJFSSPAREN.

In het begin van 1948 werd door een gemeentespaarbank in de Achterhoek de aandacht van de Stichting van den Arbeid gevraagd voor het bedrijfssparen.

Uit een nader contact met deze spaarbank bleek, dat men het op prijs zou stellen, indien door de Stichting van den Arbeid het bedrijfssparen zou kunnen worden bevorderd.

In verband hiermede heeft het Bestuur van de Stichting zich de vraag gesteld, welke omvang het bedrijfssparen in ons land heeft aangenomen en hoe de werkgevers en werknemers tegenover dit vraagstuk staan. Daartoe werd de medewerking verkregen van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, in die zin, dat de verschillende centrale werkgeversorganisaties ter zake een enquête hebben ingesteld. De resultaten van deze enquête gaven aanstonds te zien, dat zowel de omvang van het bedrijfssparen als de animo daarvoor in de practijk tegenvalt.

Geconstateerd kon nl. worden, dat het aantal bedrijven waarin een spaarregeling voorkwam, circa 100 bedraagt.

Voorts bleek, dat de doelstelling van de verschillende spaarregelingen sterk uiteenloopt. In hoofdzaak kunnen worden onderscheiden:

- a. spaarregelingen gericht op doeleinden van korte termijn, grotere uitgaven voor brandstof, kleding, huisraad, belastingbetaling (dit

was vroeger van betekenis toen de inkomstenbelasting niet bij de bron werd geheven), vacantie, gezamenlijke bedrijfsexcursies enz.

- b. spaarregelingen gericht op doeleinden van langere adem; voor de oude dag (als door het bedrijf geen pensioenvoorzieningen zijn getroffen), voor een eigen huisje, voor de huwelijksuitzet (vrouwelijk personeel).
- c. kindersparen o.m. ter bescherming tegen geldzucht der ouders.

Het sparen wordt veelal door de werkgever door financiële bijdragen aangemoedigd of door het geven van toeslagen van 10 tot 200 % van het gespaarde bedrag; meestal voor zover dit een bepaald maximum niet overschrijdt.

Door middel van deze enquête bleek verder, dat als regel de deelname aan het bedrijfssparen vrijwillig is. Verplichte deelname blijkt alleen voor te komen met betrekking tot jeugdig personeel en bij spaarregelingen met een pensioen karakter. De opname-mogelijkheid is soms vrij, maar meestal aan zekere voorwaarden gebonden, in verband met de bestemming der gelden. Deze voorwaarden zijn stringenter naarmate de bijdrage van de werkgevers groter is. In geval van bijzondere noden is gewoonlijk opname na goedkeuring van de directie of het bestuur van het spaarfonds (vertegenwoordiging van de directie plus personeelsleden) mogelijk.

De uitvoering van de spaarregeling is in sommige gevallen in handen gesteld van een spaarbank. Van werknemerszijde blijkt de animo gering te zijn, tenzij hoge bijlagen het bedrijfssparen aantrekkelijk maken.

Het is begrijpelijk dat bij deze enquête tevens kon worden geconstateerd, dat de loonpolitiek, het consumentencrediet en de financiële politiek in de laatste jaren voor het bedrijfssparen ongunstig hebben gewerkt.

Besloten werd, dat de Stichting van den Arbeid aan het vraagstuk van het bedrijfssparen, alsmede aan de hierboven vermelde enquête, aandacht zou schenken in haar maandblad „Sociale Voorlichting”, hetgeen in het nummer van December 1948 is geschied.

CONSUMENTENCREDIET.

Ook in 1948 heeft de Stichting van den Arbeid bemoeienis gehad met de verdere gang van zaken van het consumentencrediet. Hoewel de Centrale Raad voor het Consumentencrediet, waarin

7 door de Stichting van den Arbeid aangewezen vertegenwoordigers zitting hebben, slechts sporadisch bijeen is geweest, heeft de z.g. kleine commissie uit de Centrale Raad veelvuldig vergaderd. In deze commissie is de Stichting van den Arbeid eveneens vertegenwoordigd.

De problemen waarvoor het Centraal Bureau voor het Consumentencrediet en de Districtsraden voor het Consumentencrediet in de praktijk komen te staan, zijn ook in 1948 ter beoordeling aan deze kleine commissie voorgelegd.

In ons vorig jaarverslag hebben wij medegedeeld, dat op initiatief van de Stichting van den Arbeid in de tweede helft van 1947 het consumentencrediet opnieuw werd opengesteld (consumentencrediet II), waarover hieronder nadere gegevens worden verstrekt.

Op initiatief van de vertegenwoordiger van de Stichting van den Arbeid in de hierboven genoemde kleine commissie is in Februari 1948 een verlichting tot stand gebracht ten aanzien van de afbetalingsverplichtingen. Het betreft hier voornamelijk de bepaling, dat van de inkomstenvermeerderingen der credietnemers na Februari 1948 f 2,— buiten beschouwing zou worden gelaten, terwijl voorts van de resterende inkomstenvermeerderingen de helft in aanmerking zou worden genomen. In verband met de aanwijzing van nieuwe textielpunten werd er op aangedrongen, dat de resterende waardebonnen vroegtijdiger zouden worden geldig verklaard dan aanvankelijk in de bedoeling lag. De laatste waardebonnen werden met ingang van 1 October 1948 geldig verklaard en wel tot 28 Februari 1949, de datum waarop het consumentencrediet is beëindigd.

Met de administratieve werkzaamheden welke in verband staan met het beëindigen van het consumentencrediet zullen nog enige maanden gemoeid zijn. Met de voorbereiding hiervan heeft de eerder vermelde Commissie veelvuldig te doen gehad.

Voorts kan vermeld worden, dat het in de Commissie wenselijk werd geacht een onderzoek te doen instellen naar de besteding van het verleende consumentencrediet. Dit onderzoek is bij circa 80 districtsraden ingesteld, waarbij gebleken is dat het niet juist is, dat in het algemeen het consumentencrediet besteed zou worden voor b.v. niet noodzakelijke artikelen. Een enkele uitzondering daargelaten kon vrijwel algemeen worden vastgesteld, dat het consumentencrediet door de betrokken credietnemers gebruikt is, overeenkomstig de bedoeling daarvan.

De omvang van het consumentencrediet op 1 Januari 1949 kan door de volgende cijfers worden geïllustreerd, waarbij dient te

worden aangetekend, dat die van het consumentencrediet II voorlopig nog geschatte cijfers zijn. De juiste cijfers omtrent het consumentencrediet II kunnen eerst over enkele maanden definitief worden vastgesteld.

	Consumentencrediet I	Consumenten- crediet II (schatting)
aantal verstrekte credieten	241.359	139.947
totaalbedrag	109.414.100	48.043.870
geschatte afbetalings- percentages	18.89	26.24

Tenslotte dient in dit verslag melding te worden gemaakt van een plan, dat door de Nederlandse Vereniging voor Volkscredietwezen en Woekerbestrijding bij schrijven van 3 November 1948 aan de Ministers van Binnenlandse Zaken, Sociale Zaken en Financiën is voorgelegd inzake een verdere uitbreiding van het volkscredietwezen in Nederland.

Deze Vereniging is daarbij uitgegaan van de gedachte, dat na het beëindigen van het consumentencrediet in de overblijvende behoefte aan crediet voor de aankoop van onontbeerlijke duurzame verbruiksgoederen dient te worden voorzien.

Na bestudering van deze materie heeft het Bestuur van de Stichting van den Arbeid op 11 December 1948 aan de genoemde Ministers medegedeeld, dat het met sympathie van de overgelegde plannen heeft kennis genomen en dat het voor de uitwerking van een en ander bijzondere belangstelling heeft.

In dit schrijven werd voorts aangedrongen de Stichting van den Arbeid omtrent het verdere verloop van deze aangelegenheid op de hoogte te willen houden.

Wellicht bestaat er aanleiding in het volgende jaarverslag op deze materie terug te komen.

DE PRODUCTIE VAN UTILITY GOEDEREN

Door het Bestuur van de Stichting van den Arbeid werd op 18 October 1946 een commissie ingesteld ter bestudering van de vraag of een utility-systeem in Nederland ingevoerd zou kunnen worden.

Door deze commissie werden een aantal sub-commissies gevormd.

Het resultaat van de onderzoeken van deze sub-commissies werd in 1948 in een aantal nota's neergelegd. De Utility Commissie heeft deze nota's samengevat in haar rapport, gedateerd 27 Januari 1948. Met dit rapport heeft het Stichtingsbestuur zich kunnen verenigen.

Aan het slot van het rapport worden de besprekingen gememo-reerd, welke eind 1947 door de Stichting van den Arbeid zijn ge-voerd met de Interdepartementale Commissie voor de Loon- en Prijspolitiek, waarbij de wenselijkheid naar voren kwam om over de gang van zaken bij de utility productie afzonderlijk besprekingen te voeren met vertegenwoordigers van overheidsorganen, die hierbij betrokken zijn. Verschillende leden van de Utility Commissie van de Stichting van den Arbeid hebben aan laatstgenoemde besprekingen deelgenomen, waarbij zij nog eens aandrongen op het ontwerpen van maatregelen op korte termijn, teneinde een verbetering te bren-gen in de utility productie in de daarvoor in aanmerking komende bedrijfstakken. Het rapport van de Utility Commissie dient dan ook voornamelijk te worden beschouwd als een van adviserende en sti-mulerende betekenis. Door de Utility Commissie is algemeen de wens uitgesproken, dat het resultaat van haar arbeid moge zijn, dat op korte termijn meer nuttige gebruiksartikelen voor de bevolking beschikbaar zullen komen en wel van goede kwaliteit en tegen zo laag mogelijke prijs. Voor wat betreft de inhoud van dit rapport kan o.m. verwezen worden naar „Sociale Voorlichting” van Februari 1948, 3e jaargang No. 8. Afzonderlijke vermelding verdient een nader rapport van de sub-commissie meubelen van de eerdergenoem-de Utility Commissie.

Van de werkgevers- en werknemersorganisaties in de meubile-ringsindustrie ontving de Stichting van den Arbeid eind 1948 het verzoek haar sub-commissie meubelen van de Utility Commissie nog eens bijeen te roepen, teneinde door deze sub-commissie te laten nagaan, of het mogelijk zou zijn te komen tot een gehele of gedeel-telijke opheffing van de vervaardigingsvergunningen in de meubel-industrie.

Door de bedrijfsgenoten in de meubileringsindustrie zouden deze laatste wensen algemeen gedeeld worden, terwijl de Minister van Economische Zaken zich bereid zou hebben verklaard een en ander te overwegen, indien de sub-commissie meubelen van de genoemde Utility Commissie de wenselijkheid hiervan aanwezig zou achten.

Het rapport van deze sub-commissie werd 6 December 1948 vastgesteld en de behandeling daarvan door het Bestuur van de Stichting van den Arbeid gaf aanleiding tot een schrijven van het Stichtingsbestuur d.d. 17 December 1948 aan de Minister van Economische Zaken. Daarbij werd de Minister het desbetreffende rapport van de sub-commissie toegezonden, terwijl het Stichtingsbestuur zich voorts uitsprak ten gunste van het laten vervallen van de vervaardigingsvoorschriften voor de meubileringsindustrie met ingang van 1 Januari 1949. Daarbij werd de noodzakelijkheid bepleit van een regeling, zoals ook in het rapport van de sub-commissie naar voren komt, waardoor de desbetreffende meubelfabrikanten verplicht zouden worden om gedurende het jaar 1949, waarin de opheffing van de vervaardigingsvoorschriften bij wijze van proef zal geschieden, periodiek een overzicht te verstrekken aan het Ministerie van Economische Zaken. Uit dit overzicht zou moeten blijken hoeveel procent van de productie dezer fabrikanten bestemd is geweest voor de meubelen van de A en B prijsklasse.

Tenslotte kan nog worden medegedeeld, dat tijdens het schrijven van dit jaarverslag de Directeur-Generaal van de Prijzen zich tot de Stichting van den Arbeid heeft gewend met een schrijven, waarin wordt medegedeeld, dat er geen bezwaren bestaan tegen opheffing van de meubelvervaardigingsvergunningen en de daaraan verbonden verdere maatregelen, zoals de Stichting van den Arbeid had voorgesteld. De huidige marktsituatie van meubelen zou bovendien verdergaande maatregelen wettigen en uit de resultaten van verricht marktonderzoek was de Directeur-Generaal van de Prijzen gebleken, dat de consument met betrekking tot dit artikel niet langer bescherming behoeft. In verband hiermede werd aan de Stichting van den Arbeid gevraagd of deze zich zou kunnen verenigen met het vrijlaten van de meubelprijzen.

In antwoord hierop werd door de Stichting van den Arbeid d.d. 26 Maart 1949 aan de Directeur-Generaal van de Prijzen medegedeeld, dat het Stichtingsbestuur zich met een en ander kon verenigen. Het zou echter wenselijk zijn de te nemen maatregelen gepaard te doen gaan met een uitvoerige voorlichting aan het publiek, terwijl verder bij wijze van proef en als controle op de te nemen maatregelen

len gedurende 1949 door de desbetreffende fabrikanten aan de Directeur-Generaal van de Prijzen regelmatig gegevens zouden moeten worden verstrekt, waardoor men op de hoogte zou blijven zowel van het prijsverloop, als van de meubelproductie in de verschillende prijsklassen.

Aan de Directeur-Generaal van de Prijzen werd in dit verband verzocht voor de praktische uitvoering van een en ander een zo doelmatig mogelijke oplossing te vinden.

SALARISCOMMISSIE OVERHEIDSPERSONEEL.

De werkzaamheden van de Stichting van den Arbeid strekken zich voor wat betreft de loonregelingen en andere arbeidsvoorwaarden voornamelijk uit tot het particuliere bedrijfsleven. Elders in het jaarverslag is reeds melding gemaakt van het veelvuldig contact op dit gebied, dat de Stichting van den Arbeid heeft met de Overheid en met name met het College van Rijksbemiddelaars. Voorts is zij in de afgelopen verslagperiode betrokken geweest bij de herziening van de salarissen van het Overheidspersoneel.

In ons vorig jaarverslag is reeds melding gemaakt van een commissie ingesteld door de Minister van Binnenlandse Zaken — de salariscommissie ad hoc — die tot taak heeft de Regering van advies te dienen omtrent vraagstukken die betrekking hebben op de salarissen van het Rijkspersoneel. In deze commissie ad hoc heeft de Stichting van den Arbeid zitting. Door middel van deze vertegenwoordiging was de Stichting van den Arbeid dus min of meer nauw betrokken bij de genoemde herziening van het salarispeil van het Overheidspersoneel, waardoor het mogelijk was in dit opzicht rekening te houden met de loonverhoudingen in het bedrijfsleven, terwijl anderzijds hierdoor een ervaring werd opgedaan, die van waarde is voor de bemoeiingen van de Stichting van den Arbeid met het particuliere bedrijfsleven. Deze salariscommissie ad hoc heeft ook in 1948 veelvuldig vergaderd, waarbij vanzelfsprekend velerlei vraagstukken, waarover de Stichting van den Arbeid met betrekking tot het particuliere bedrijfsleven had geadviseerd, althans betrokken was geweest, aan de orde zijn gesteld.

Als zodanig kunnen worden genoemd problemen als vacantiebijslag, de loonbijlagen in verband met de gestegen kosten van het levensonderhoud tengevolge van subsidieverminderingen enz.

Deze wisselwerking met het bedrijfsleven komt ook tot uiting in het feit dat voor het Overheidspersoneel vraagstukken als modern personeelsbeleid en werkclassificatie een rol zijn gaan spelen. Waarschijnlijk kan hierop in een volgend verslag worden teruggekomen.

RAAD VOOR RIJKSPERSONEELSAANGELEGENHEDEN.

Bij Besluit van 18 December 1946 (Staatsbld. No. G 367) werd ingesteld een centraal orgaan voor rijksperoneelsaangelegenheden. Dit orgaan zou een adviserende taak hebben voor de behandeling van algemene personeelsaangelegenheden van het Burgerlijk Rijksperoneel en voor de uitvoering van het Plaatsingsbesluit 1946.

Eind 1947 ontving de Stichting van den Arbeid van de Minister van Binnenlandse Zaken het verzoek een adviserend lid te willen aanwijzen voor deze Raad en deze vertegenwoordiger in verband met de doelstelling van de Stichting als adviserend lid in te delen in afdeling V van deze Raad. De Stichting van den Arbeid heeft aan dit verzoek gevolg gegeven.

In het genoemde Besluit van 18 December 1946 wordt in artikel 5 lid 5 medegedeeld, dat de door de Minister aangewezen afdeling van de Raad advies aan de Minister geeft omtrent alle aangelegenheden, welke bij de dienst in behandeling komen, voor zover deze van principiële aard zijn of daarbij beleidsvragen zijn betrokken. Genoemde afdeling is in het afgelopen jaar enkele keren bijeen geweest, in welke bijeenkomsten de werkzaamheden van de Centrale Personeelsdienst, inclusief de begroting daarvan, nader werden besproken.

Hierbij kwamen vraagstukken aan de orde als personeelsbeoordeling, psycho-techniek, opleiding personeelsbeheer, functiewaardering enz. Teneinde zich over de practijk van een en ander in het bedrijfsleven op de hoogte te stellen, heeft de Centrale Personeelsdienst met de personeelchefs van de verschillende Ministeries eind 1948 een excursie gemaakt naar de Machinefabriek van de N.V. Stork te Hengelo, waaraan ook enkele leden van Afdeling V van de Raad voor Rijksperoneelsaangelegenheden hebben deelgenomen.

Evenals dit bij de salariscommissie ad hoc het geval is, kan ook hier gezegd worden, dat het nuttig is, dat de Stichting van den Arbeid in deze Raad vertegenwoordigd is, aangezien gebleken is dat soortgelijke vraagstukken die in het bedrijfsleven naar voren

komen, thans ook bij de Overheidsinstanties aan betekenis toenemen.

Zowel de Overheid als het bedrijfsleven kunnen door middel van deze vertegenwoordigingen wederzijds hun inzichten verdiepen met betrekking tot de aan de orde gestelde problemen.

BELONING VAN JEUGDIGE MANNELIJKE ARBEIDSKRACHTEN.

Door een commissie van vrij uitgebreide samenstelling (zie blz. 27) is, zoals in ons vorig jaarverslag reeds werd gememoreerd, het probleem van de beloning van jeugdige mannelijke arbeidskrachten aan een onderzoek onderworpen.

De werkzaamheden der commissie strekten zich voornamelijk uit over 1947, waarvan het resultaat is geweest, dat zij op 12 Januari 1948 haar rapport, dat unaniem door de commissieleden werd aangenomen, kon uitbrengen aan het Stichtingsbestuur.

In dit rapport zijn, uitgaande van de probleemstelling, een aantal factoren nader uitgewerkt, die bij de beloning van jeugdige arbeidskrachten een rol spelen. In de praktijk was de urgentie om meer uniformiteit te verkrijgen in de beloning van jeugdige mannelijke arbeidskrachten, zonder welke het gevaar ontstaat, dat bij het bestaande tekort aan arbeidskrachten, in het bijzonder aan jeugdige arbeidskrachten, de jeugdlonen op onverantwoorde wijze worden opgedreven. Het gevolg van dit laatste is, dat de arbeidsmarkt de laatste jaren grote fluctuaties te zien gaf, in verband waarmee de desbetreffende commissie van mening was dat met een logische en psychologisch verantwoorde systematiek aan de beloning van jeugdige arbeiders een meer normatieve richting gegeven diende te worden. Vanzelfsprekend is hierbij aandacht geschonken aan de geestelijke en lichamelijke capaciteit van de jongeren en aan het vraagstuk van de vakopleiding. Bovendien heeft de commissie een verband gelegd tussen de beloning van volwassen arbeidskrachten en de jeugdigen, waarbij zij tot de conclusie is gekomen, dat een algemene jeugdloonschaal, die als richtlijn zou moeten worden beschouwd voor het gehele bedrijfsleven, alleen kan worden ingesteld voor de laagst gekwalificeerden, dus de ongeschoolde arbeid.

Uit het rapport van de commissie blijkt voorts, dat zij van opvatting is, dat de tariefnormen voor jeugdigen in het algemeen dezelfde moeten zijn als die voor volwassen arbeiders.

In haar rapport komt de commissie tot de conclusie, dat het aanbeveling zou verdienen indien voor de beloning van jeugdige mannelijke arbeidskrachten de navolgende percentages als richtlijn zouden worden aangehouden. Indien in bepaalde bedrijfstakken de omstandigheden aanleiding zouden kunnen geven tot afwijking van deze richtlijn, zou zulks volgens het rapport mogelijk moeten zijn. De aanbevolen richtlijn luidt als volgt:

op 14-jarige leeftijd	30 %
„ 15- „ „	35 %
„ 16- „ „	40 %
„ 17- „ „	50 %
„ 18- „ „	60 %
„ 19- „ „	70 %
„ 20- „ „	80 %
„ 21- „ „	90 %
„ 22- „ „	95 %
„ 23- „ „	100 %

Het rapport van de commissie is in studie genomen door de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties aangesloten bij de Stichting van den Arbeid, waarbij bleek — afgezien van enkele redactiewijzigingen — dat de meeste organisaties zich met de voorgestelde richtlijn wel konden verenigen.

Alleen het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond was van opvatting, dat de huidige lonen van jeugdige arbeiders door het eerdergenoemde tekort aan deze arbeidskrachten in het algemeen hoger waren dan sociaal en psychologisch zou kunnen worden verantwoord.

Dientengevolge werden door het C.S.W.V. voor de 17 t/m 20-jarigen iets lagere percentages voorgesteld dan genoemd in het rapport van de commissie. Nadat de desbetreffende commissie zich over de standpunten der organisaties had beraden, waarbij het niet mogelijk bleek een ook voor het C.S.W.V. te aanvaarden tussenvoorstel te vinden, heeft het Bestuur van de Stichting van den Arbeid het rapport van de commissie en de desbetreffende opmerkingen van de bij de Stichting van den Arbeid aangesloten organisaties nader bestudeerd.

Hierbij kwam het Stichtingsbestuur tot de conclusie, dat aan het rapport van de commissie, waarover zoals gezegd in de commissie eenstemmigheid bestond, meerdere bekendheid zou kunnen worden gegeven.

DE VACANTIEDUUR VAN JEUGDIGE ARBEIDERS.

In het begin van 1948 zag zich het Bestuur van de Stichting van den Arbeid voor de taak gesteld, een advies aan het College van Rijksbemiddelaars uit te brengen over een door de Vakraad voor de Metaalnijverheid gedaan voorstel om het aantal vacantiedagen voor jeugdige metaalbewerkers met enkele dagen uit te breiden.

Het Bestuur van de Stichting van den Arbeid kwam bij de beoordeling van dit voorstel tot de conclusie, dat goedkeuring van dit voorstel zonder meer consequenties met zich zou brengen voor andere delen van het bedrijfsleven.

In verband hiermede werd in overleg met het College van Rijksbemiddelaars besloten een commissie in het leven te roepen, welke tot taak kreeg een rapport samen te stellen over het algemene vraagstuk van de vacantieduur van jeugdige arbeiders. Inmiddels bleek, dat ook de Directeur-Generaal van de Arbeid belangstelling voor dit ontwerp had, zodat ook van die zijde medewerking aan de betreffende commissie werd verleend. Tevens werd de commissie uitgebreid met vertegenwoordigers van het Instituut voor Præventieve Geneeskunde, terwijl ook een bedrijfsarts aan haar werkzaamheden deelnam. Voor de samenstelling van deze commissie mag verwezen worden naar pag. 28.

Het rapport van deze commissie werd op 31 December 1948 aan het Bestuur van de Stichting van den Arbeid uitgebracht. Uit het rapport blijkt, dat de commissie zich in eerste instantie georiënteerd heeft omtrent de huidige stand van het betreffende vraagstuk, waarna een analyse van het vraagstuk is gemaakt.

Uitvoerig heeft de commissie zich bezig gehouden met de sociale wenselijkheid van een eventuele uitbreiding van de vacantieduur van jeugdige arbeiders.

De grootst mogelijke meerderheid van de commissie komt in haar rapport tot de conclusie, dat het wenselijk is, de vacantieduur van jeugdige arbeiders van 14 t/m 18 jaar uit te breiden met gemiddeld 1 week. Bij deze verlenging van de vakantie zou het wenselijk zijn voor de 14- en 15-jarige werknemers een langere vacantieduur te verlenen, terwijl voor de 16- t/m 18-jarige werknemers deze verhoging iets geringer zou kunnen zijn.

De commissie heeft zich gerealiseerd dat in sommige bedrijfstakken zich bepaalde factoren kunnen voordoen waardoor niet direct een verlenging van de vakantie van jeugdige arbeiders tot stand kan worden gebracht. Aan de andere kant is de meerderheid

van de commissie van oordeel dat er verscheidene bedrijfstakken zijn, waar een realisering van haar denkbeelden reeds thans zeer wel mogelijk is.

Het rapport van de commissie is inmiddels in studie genomen bij de centrale organisaties, aangesloten bij de Stichting van den Arbeid, zodat verwacht kan worden, dat in de loop van 1949 het Bestuur van de Stichting zich een definitief oordeel zal kunnen vormen.

WERKGELEGENHEIDSCOMMISSIE

In Januari 1947 werd een ambtelijke, zgn. interdepartementale commissie ingesteld, genaamd Werkgelegenheidscommissie, welke tot taak kreeg het voorbereiden van adviezen aan de Regering omtrent maatregelen ter voorkoming van conjunctuurwerkloosheid en opvang van werkloosheid bij een eventuele daling van de conjunctuur. Deze Werkgelegenheidscommissie benoemde uit haar midden een aantal subcommissies, waaronder een kerncommissie onder voorzitterschap van Prof. Dr. J. Tinbergen, Directeur van het Centraal Planbureau. Deze subcommissie heeft in de afgelopen periode een studie gemaakt van de mogelijkheden tot samenwerking met het bedrijfsleven bij de toekomstige conjunctuur-politiek. Op verzoek van de Voorzitter van deze Kerncommissie heeft de Stichting van den Arbeid in deze Kerncommissie een vertegenwoordiger aangewezen.

Aan de beraadslagingen van de Kerncommissie hebben behalve de vertegenwoordiger van de Stichting van den Arbeid ook deelgenomen een 2-tal vertegenwoordigers van de Maatschappij voor Handel en Nijverheid.

Het rapport van de commissie, dat de mogelijkheden tot samenwerking met het bedrijfsleven bij de toekomstige conjunctuur-politiek behandelt, ¹⁾ werd medio 1948 gezonden aan de Minister-President. In dit rapport wordt allereerst een beschouwing geleverd over de algemene voorlichting over de onderhavige materie, terwijl voorts uitvoerig aandacht werd geschonken aan de instelling van een conjunctuurfonds, alsmede aan een juiste kostprijscalculatie. Aangezien het hier een zeer belangrijke materie betreft, waarbij het bedrijfsleven vooral met het oog op de conjunctuur-werkloosheid

¹⁾ Zie Sociale Voorlichting, October 1948, blz. 71 e.v.

nauw betrokken is, deelde de Minister-President d.d. 14 September 1948 aan de Stichting van den Arbeid mede, dat hij het ten zeerste zou toejuichen indien er een uitgebreider en meer permanent contact tot stand zou worden gebracht in die zin, dat na het ambtelijk beraad in de Werkgelegenheidscommissie en haar subcommissies telkenmale overleg wordt gepleegd met de Stichting van den Arbeid.

Tevens werd aan deze Commissie een officiële status gegeven door haar als Ministeriële Commissie in te stellen. Zij kwam daarbij te staan onder voorzitterschap van Mr Dr A. A. van Rhijn.

In verband hiermee zijn op verzoek van de Minister-President d.d. 15 November 1948 een 8-tal vertegenwoordigers van de Stichting van den Arbeid voor dit gewenste contact met de Werkgelegenheidscommissie aangewezen. Zoals bekend is de Werkgelegenheidscommissie in het begin van 1949 met haar arbeid begonnen om de concrete plannen van de Overheid te ontwerpen, die voor Nederland noodzakelijk worden geacht om een eventuele crisis en massawerkloosheid te bestrijden. Hoewel deze commissie ter zake werkzaam is, heeft bij het afsluiten van dit verslag nog geen overleg plaats gehad tussen deze commissie en de vertegenwoordigers van de Stichting van den Arbeid.

Wij hopen op deze zeer belangrijke kwestie in ons volgend verslag terug te kunnen komen.

SOCIALE VERZEKERING.

a. Algemeen.

In het vorige jaarverslag kon reeds met een enkel woord melding worden gemaakt van de werkzaamheden van een z.g. gemengde commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van het Ministerie van Sociale Zaken en van de Stichting van den Arbeid, welke zich bezig hield met de bestudering van het vraagstuk van de herziening der sociale verzekering.

Omtrent het totstandkomen van deze commissie moge in het kort het volgende worden medegedeeld:

Nadat reeds in oorlogstijd de Regering te Londen aan een commissie, welke onder voorzitterschap stond van Mr Dr A. A. van Rhijn, opdracht had gegeven plannen te ontwerpen voor een stelsel van sociale zekerheid, zoals dit na de oorlog hier te lande verwezenlijkt zou moeten worden, heeft de Minister van Sociale Zaken kort na de bevrijding aan een kleine ambtelijke commissie opgedragen

om nader uitgewerkte voorstellen met betrekking tot de herziening en de uitbreiding van de sociale verzekering voor te bereiden.

Ook de Stichting van den Arbeid heeft zich van stonde af aan intensief bezig gehouden met de vraagstukken op het gebied van de sociale verzekering.

Verschillende nota's, waarin het standpunt van het Stichtingsbestuur was neergelegd, zijn van de zijde van de Stichting gepubliceerd. Uit deze nota's bleek, dat in de kringen van de georganiseerde werkgevers en arbeiders in belangrijke mate overeenstemming was verkregen over de uitbreiding en de toekomstige organisatie der sociale verzekering.

In de loop van het jaar 1947 heeft de Minister van Sociale Zaken de Stichting van den Arbeid uitgenodigd om in commissoriaal overleg met vertegenwoordigers van zijn Ministerie onder voorzitterschap van de Secretaris-Generaal van het Ministerie zich te beraden omtrent de grondslagen, waarop een wetsontwerp inzake de verplichte ouderdomsverzekering zou moeten berusten. Bij deze gelegenheid werden de werkzaamheden van de hierboven genoemde ambtelijke commissie met die van de commissie Sociale Verzekering uit de Stichting van den Arbeid gecoördineerd.

Aanvankelijk heeft deze commissie zich bij haar beraadslagingen beperkt tot de ouderdomsverzekering. Op grond van de relatie tussen deze tak van verzekering en de andere onderdelen, heeft de commissie met goedvinden van de Minister het gehele vraagstuk van de herziening der sociale verzekering in studie genomen. Deze gemengde commissie is in Maart 1948 met haar rapport gereed gekomen en heeft het resultaat van haar beraadslagingen neergelegd in een rapport Herziening der Sociale Verzekering, dat aan de Minister van Sociale Zaken en aan het Bestuur van de Stichting van den Arbeid werd aangeboden. Uiteraard is met dit rapport het laatste woord over de toekomstige organisatie der sociale verzekering nog niet gezegd.

In dit rapport heeft de desbetreffende commissie uiteengezet, hoe zij zich in grote trekken de uitbouw der sociale verzekering denkt, terwijl dit rapport tevens bevat een schets voor een doelmatige unificatie van de uitvoeringsorganisatie. Het rapport bevat derhalve voorstellen met betrekking tot een aantal materiële verbeteringen der sociale verzekering, alsmede de denkbeelden omtrent het gebouw, dat men voor de toekomst voor de uitvoering der sociale verzekering wil optrekken.

De toenmalige Minister van Sociale Zaken gaf in het voorwoord,

waarmede bedoeld rapport werd uitgegeven, als zijn mening te kennen, dat hij zich goeddeels kon verenigen met de hoofdlijnen, welke daarin werden ontwikkeld, al wenste de Minister zich uiteraard ten aanzien van de verdere uitwerking zijn definitief oordeel voor te behouden.

De centrale organisaties van werkgevers en arbeiders, die de Stichting van den Arbeid samenstellen, hebben dit rapport in eigen kring in studie genomen, doch hadden zich bij het einde van de verslagperiode over de inhoud van het rapport nog niet uitgesproken.

Intussen heeft het Bestuur van de Stichting zich ermede kunnen verenigen, dat de gemengde commissie zich zou splitsen in een aantal sub-commissies, welke de denkbeelden, in het rapport neergelegd, nader in wetsvoorstellen zouden concretiseren. Deze sub-commissies waren aan het einde van de verslagperiode nog volop met hun werkzaamheden bezig.

b. De loonbijslag en de sociale verzekeringen.

Toen met ingang van 1 November 1948 ingevolge de desbetreffende beschikking van het College van Rijksbemiddelaars de loonbijslag ad f 1.— ter compensatie van de prijsstijgingen, verband houdende met de gedeeltelijke afschaffing der subsidies werd ingevoerd, werd tevens aandacht geschonken aan de consequenties ten aanzien van de uitkeringen op grond van de sociale verzekeringswetten.

Ziekengeld wordt uitgekeerd over het dagloon, dat in een langere of kortere periode, voorafgaande aan het intreden van de ziekte, is verdiend.

Bij toepassing van de wettelijke dagloonberekening van art. 6, lid 3, van de Ziektewet, zou de volle loonbijslag eerst in het ziekengeld zijn verdisconteerd voor ziektegevallen, aangevangen na verloop van een termijn van 13 weken na 1 November 1948.

Ook bij bepaalde van de wet afwijkende dagloonberekeningen al naar gelang van het systeem van dagloonberekening bij de verschillende bedrijfsverenigingen, zou de loonbijslag eerst na verloop van een aantal weken geheel in de berekening van het ziekengeld zijn verdisconteerd.

De Federatie van Bedrijfsverenigingen heeft, mede op verzoek van de Stichting van den Arbeid, daarom aan de Bedrijfsverenigingen geadviseerd, bij de dagloonberekening van elk ziektegeval, hetwelk op 1 November 1948 lopende was, of na 31 October 1948

is aangevangen, dadelijk met de loonbijslag ten volle rekening te houden.

De Bedrijfsverenigingen hebben dit advies alle opgevolgd en ook de Raden van Arbeid hebben zich bij deze gedragslijn aangesloten. Ook bij de berekening van de tijdelijke uitkeringen ingevolge een der Ongevallenwetten kwam men voor dezelfde kwestie te staan. De Bedrijfsverenigingen voor de uitvoering van de Land- en Tuinbouwongevallenwet besloten bij de vaststelling van de tijdelijke uitkeringen ingevolge die wet ook bij de op 1 November lopende tijdelijke uitkeringen onmiddellijk ten volle rekening te houden met de loonbijslag van f 1.—. Ook aan de Rijksverzekeringsbank is verzocht ten deze met de wens van de Stichting van den Arbeid rekening te houden, waaraan ook door het Bankbestuur gevolg werd gegeven.

WACHTGELD- EN WERKLOOSHEIDSVERZEKERING.

In de maand Januari 1948 werd bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend een ontwerp van wet tot verplichte verzekering van werknemers tegen geldelijke gevolgen van onvrijwillige werkloosheid. Zoals bekend heeft de Stichting van den Arbeid medewerking verleend aan de voorbereiding van dit wetsontwerp.

Bedoeld wetsontwerp voorziet in een wachtgeldverzekering en een werkloosheidsverzekering. Onder de wachtgeldverzekering vallen de arbeiders, die in een meer duurzame relatie tot de betrokken bedrijfstak hebben gestaan en geacht kunnen worden te behoren tot de arbeidsreserve van de bedrijfstak. De bedoelde, meer duurzame, relatie wordt aangetoond door de omstandigheid, dat de betrokken werknemer in het jaar, voorafgaande aan zijn werkloosheid, tenminste 156 dagen in de bedrijfstak heeft gewerkt.

Een arbeider, die gedurende een zeker aantal weken krachtens de wachtgeldverzekering een wachtgeld heeft ontvangen en wiens werkloosheid blijft voortduren, komt te vallen in de algemene werkloosheidsverzekering. De arbeider, die niet kan aantonen dat hij gedurende 156 dagen in de bedrijfstak heeft gewerkt, valt, indien hij door de ramp van werkloosheid wordt getroffen, van meet af aan in de werkloosheidsverzekering.

De gedachte, die aan de z.g. wachtgeldverzekering ten grondslag ligt is deze, dat degenen, die tot de kern van het personeel behoren, bij het optreden van werkloosheid ter beschikking blijven van de bedrijfstak en dat de bedrijfstak in ieder geval gedurende

de eerste phase van werkloosheid een zekere zorg ten behoeve van de bedrijfsgenoten, die tot de kern behoren, blijft verlenen.

De in de Stichting van den Arbeid samenwerkende centrale werkgevers- en werknemersorganisaties hebben zich, nadat het wetsontwerp bij de Tweede Kamer aanhangig was gemaakt, met adressen tot dit hoge College gericht, waarin zij kennis gaven van hun standpunten ten aanzien van het wetsontwerp en waarbij bleek, dat die standpunten op een aantal punten afweken van het wetsontwerp, aan de totstandkoming waarvan een commissie van de Stichting van den Arbeid had medegewerkt.

Indeling bedrijfsleven.

In de verslagperiode werd voortgegaan met de werkzaamheden van de commissie tot indeling van het bedrijfsleven met het oog op de uitvoering van de werkloosheidsverzekering. Zoals bekend, wordt met dit wetsontwerp een nieuw type uitvoeringsorgaan geïntroduceerd, nl. de z.g. verplichte vakbedrijfsvereniging, waarbij van rechtswege zullen zijn aangesloten de werkgevers, die werkzaamheden doen verrichten in dezelfde tak van bedrijf.

Volgens art. 16, 1e lid, van het wetsontwerp wordt het bedrijfs- en beroepsleven door de Minister, de Stichting van den Arbeid gehoord, verdeeld in bepaalde takken van bedrijf of beroep. Teneinde nu terzake advies te kunnen uitbrengen aan de Minister, heeft de vorenbedoelde commissie zich bezig gehouden met een indeling in bedrijfsverenigingen, waarbij telkens zal worden aangegeven welke bedrijfstakken onder de desbetreffende bedrijfsvereniging zouden moeten ressorteren.

In 1949 is deze commissie met haar werkzaamheden gereedgekomen. De Stichting van den Arbeid heeft het rapport gepubliceerd.

ZIEKENFONDSVERZEKERING.

a. Algemeen.

Reeds in het jaar 1946 heeft het Bestuur van de Stichting zich meer in het bijzonder bezig gehouden met de problemen op het gebied van het ziekenfondswezen. Het Bestuur van de Stichting achtte het wenselijk, dat deze materie nader zou worden onderzocht door een commissie van deskundigen. Een kleine commissie, bestaande uit enkele vertegenwoordigers van de centrale werkgevers- en arbeidersorganisaties, alsmede uit enkele vertegenwoordigers van ziekenfondsorganisaties, heeft in Juli 1947 een voorlopig rapport aan het Bestuur van de Stichting doen toekomen.

Tegen bedoeld rapport bleken bij het Bestuur van de Stichting verschillende bedenkingen te bestaan, o.a. omdat de mogelijkheid van uitvoering van de ziekenfondsverzekering binnen het kader van een gereorganiseerde uitvoeringsapparatuur voor andere takken van sociale verzekering door de commissie niet onder ogen was gezien.

De commissie had zich nl. bij haar arbeid beperkt tot een aantal suggesties met betrekking tot een technische herziening van het Ziekenfondsenbesluit, terwijl ten aanzien van een nieuwe uitvoeringsorganisatie geen bepaalde voorstellen werden gedaan.

Bij beschikking van de Minister van Sociale Zaken d.d. 27 Februari 1946 was inmiddels in het leven geroepen een Commissie van Advies voor het Ziekenfondswezen, die als voorlopige Ziekenfondsraad tot taak zou hebben de Minister van Sociale Zaken van advies te dienen omtrent aangelegenheden, liggende op het terrein van het ziekenfondswezen. Uit deze Commissie van Advies werd in het voorjaar van 1947 een z.g. wetscommissie gevormd, welke een nieuwe Ziekenfondswet zou moeten voorbereiden. Deze wetscommissie, waarin de Stichting van den Arbeid slechts was vertegenwoordigd door één representant van de centrale werkgeversorganisaties en één representant van de centrale arbeidersorganisaties, heeft gepoogd te komen tot een ontwerp voor een nieuwe Ziekenfondswet, waarbij echter in deze commissie op tal van punten en met name voor wat betreft de toekomstige uitvoeringsorganisatie van het ziekenfondswezen diepgaande verschillen van inzicht bleken te bestaan. Deze verschillen van inzicht belemmerden uiteraard de werkzaamheden dezer commissie, zodat zij tenslotte haar werkzaamheden heeft moeten staken.

Van de kant van de medewerkers (artsen, apothekers, e.d.) werd toen de wens geuit met de Stichting van den Arbeid van gedachten te wisselen omtrent de denkbeelden, die bij de Stichting van den Arbeid leefden met betrekking tot een reorganisatie van het ziekenfondswezen. Uit de verschillende publicaties van de Stichting was intussen gebleken, dat de desbetreffende Stichtingscommissie zich bepaalde denkbeelden had gevormd omtrent een incorporeren van de administratief-technische uitvoering der ziekenfondsverzekering binnen het raam van een geunificeerde uitvoeringsapparatuur voor alle takken van sociale verzekering, gelijk deze door de gemengde commissie van Rhijn in het hierboven reeds vermelde rapport was ontworpen.

In de kringen van de medewerkers was de overtuiging ontstaan.

dat men op grondslag van het rapport van de commissie-van Rhijn tot een vruchtbare gedachtenwisseling met de Stichting van den Arbeid zou kunnen komen, een denkbeeld waarmee het Bestuur der Stichting zich verenigde. Enkele oriënterende besprekingen hebben geleid tot de vorming van een breed samengestelde commissie, waarin zitting hebben genomen vertegenwoordigers van de centrale werkgevers- en de centrale arbeidersorganisaties, deskundigen uit de kringen der medewerkers, alsmede enkele deskundigen van bestaande ziekenfondsorganisaties. De samenstelling van deze commissie vindt men op blz. 29 van dit verslag vermeld.

Bij het einde van de verslagperiode was de commissie vrijwel gereedgekomen met een plan, dat door de overgrote meerderheid der commissie werd aanvaard en met welk plan werd aangetoond, dat de apparatuur, die men zich heeft gedacht voor de uitvoering van de onderscheidene takken van sociale verzekering, in de toekomst mede geëigend is voor de administratief-technische uitvoering die nodig is om de ziekenfondsverzekering doeltreffend uit te voeren. In 1949 is het rapport verschenen en door de Stichting van den Arbeid als brochure gepubliceerd.

b. Premie voor de verplichte ziekenfondsverzekering.

De financiële resultaten van de verplichte ziekenfondsverzekering zijn jaren achtereen zeer gunstig geweest, hetgeen betekent, dat de premie geruime tijd aan de hoge kant was vastgesteld. In het Vereveningsfonds zijn batige saldi aanwezig, die het bedrag van f 100 miljoen zelfs overschrijden.

Zoals bekend, was de premie voor de verplichte ziekenfondsverzekering aanvankelijk vastgesteld op 4 % van het verzekeringsplichtige loon. Voor het jaar 1948 was de premie reeds verlaagd tot 3,8 % en voor het jaar 1949 kon deze premie op 3,6 % worden bepaald.

Van de zijde van de Stichting is er bij de Minister van Sociale Zaken met klem op aangedrongen, dat deze premieverlaging zou worden bereikt, aangezien volgens de desbetreffende berekeningen deze premie toereikend is om zelfs nog bepaalde verbeteringen in de verstrekkingen mogelijk te maken.

De Minister heeft met deze wens van de Stichting rekening gehouden en met ingang van 1 Januari 1949 is dan ook de premie, welke voor de verplicht-verzekerden moet worden opgebracht, verlaagd van 3,8 op 3,6 %.

c. Financiering vrijwillige ziekenfondsverzekering.

In het vorige verslagjaar werd reeds medegedeeld, dat op de vrijwillige ziekenfondsverzekering tekorten worden geleden, terwijl voor deze tekorten subsidies werden gevraagd uit de door het bedrijfsleven voor de verplichte verzekering bijeengebrachte gelden. Tegen het systeem van financiering van de vrijwillige ziekenfondsverzekering mede door middel van gelden, die voor de verplichte verzekering worden opgebracht, bestonden bij de Stichting van den Arbeid ernstige principiële bezwaren. Reeds tweemaal, nl. voor de jaren 1947 en 1948 was het Stichtingsbestuur niettemin bereid gevonden gunstig te adviseren omtrent de ter beschikking stelling van bedragen van resp. f 10 miljoen en f 12 miljoen uit het Vereveningsfonds voor de verplichte verzekering ten gunste van de vrijwillige verzekering. Daarbij heeft het Bestuur van de Stichting tot uitdrukking gebracht, dat naar andere wegen en middelen moest worden uitgezien om aan deze ongewenste situatie een einde te maken. Een aantal middelen daartoe werden door de Stichting aangegeven.

Ook voor het jaar 1949 werd wederom een beroep gedaan op de medewerking van de Stichting, teneinde wederom te adviseren omtrent het overhevelen van zekere bedragen ten behoeve van de vrijwillige verzekering.

Nadat aanvankelijk het Stichtingsbestuur afwijzend had gestaan tegenover het opnieuw verstrekken van een dergelijke bijdrage heeft het Stichtingsbestuur op verzoek van de Minister van Sociale Zaken een en ander nogmaals in overweging genomen.

Bij dit ampel beraad werd ervan uitgegaan, dat men moest komen tot een sanering van de vrijwillige verzekering. Zo zal ernaar gestreefd worden de kring van de verplicht verzekerden uit te breiden met het Overheidspersoneel, ouden van dagen en rentetrekkers. Voorts zou de premie voor de vrijwillige verzekering een verhoging ondergaan met 10 ct per week per persoon, waartegenover dan de verstrekkingen enigermate zullen worden uitgebreid, nl. door een verhoging van de bijdrage in de kosten van sanatoriumverpleging.

Onder deze omstandigheden meende het Stichtingsbestuur zich ermede te kunnen verenigen, dat voor het jaar 1949 uit het Vereveningsfonds f 7,5 miljoen zou worden geput ter dekking van het tekort van de vrijwillige verzekering.

d. De Ziekenfondsraad.

Sedert 1 Mei 1946 heeft gefunctionneerd een Commissie van

Advies voor het Ziekenfondswezen, welke tot taak had de Minister van Sociale Zaken te adviseren omtrent aangelegenheden betreffende het ziekenfondswezen. Deze Commissie van Advies bestond uit 7 ambtelijke leden, 5 vertegenwoordigers van de ziekenfondsorganisaties, een vertegenwoordiger van de werkgevers, een vertegenwoordiger van de werknemers en 7 vertegenwoordigers van de medewerkers.

De samenstelling van deze Commissie van Advies kon de Stichting van den Arbeid slechts weinig bevredigen, wijl daarin zowel de vertegenwoordiging van werkgevers- als van arbeiderszijde, welke beide groepen toch de premie voor deze tak van verzekering opbrengen, bepaald onvoldoende moest worden geacht.

Deze commissie van advies zou echter slechts voor een overgangperiode werkzaam zijn en zij zou worden gevolgd door de instelling van een Ziekenfondsraad.

Deze Ziekenfondsraad is ingesteld bij wet van 24 April 1947, Bij K.B. zou de samenstelling van deze Raad nader worden geregeld.

Op grond van art. 1 van genoemd K.B. bestaat de Raad uit een Voorzitter en 35 leden, t.w.:

- a. 7 op het gebied van de volksgezondheid, de sociale verzekering en de particuliere verzekering deskundige ambtenaren;
- b. 9 vertegenwoordigers der algemene ziekenfondsen;
- c. 7 vertegenwoordigers van het bedrijfsleven;
- d. 12 vertegenwoordigers van de groep van personen en instellingen, die hun medewerking verlenen aan de ziekenfondsen bij het verstrekken van de onderscheidene onderdelen van de geneeskundige verzorging.

Van de zijde van de Stichting van den Arbeid is te kennen gegeven, dat ook deze samenstelling van de Ziekenfondsraad niet geheel en al kan bevredigen. Naar de zienswijze van het Bestuur van de Stichting behoorden de verschillende groepen, die in deze Raad zijn vertegenwoordigd, door een gelijk getal personen te worden gerepresenteerd, opdat daardoor een evenwichtige samenstelling van de Raad zou worden verkregen. De Stichting kan het slechts betreuren, dat in dit opzicht met haar wens geen rekening is gehouden.

De leden van de Raad zijn in de maand December van het verslagjaar als zodanig benoemd, terwijl de Minister van Sociale Zaken de Raad op 4 Januari 1949 heeft geïnstalleerd.

DOKTERSVERKLARINGEN.

In verband met de goederenschaarste en de distributie werd van de artsen in toenemende mate de afgifte van verklaringen verlangd. De administratieve rompslomp, die hiervan het gevolg was, de moeilijke positie waarin de arts bij weigering tegenover zijn patiënt komt te staan e.d. hebben de artsen in 1945 tot het gezamenlijke besluit gebracht, een en ander tot het minimum te beperken.

Zij gingen daarbij zo ver, dat ook het paraferen van een verklaring, dat een arbeider het spreekuur van de dokter heeft bezocht, onder hun afwijzende houding viel. Bedrijven, die bereid zijn de verzuimde uren uit te betalen missen daardoor een belangrijk middel om misbruik te voorkomen.

De Stichting van den Arbeid heeft reeds in 1945 contact opgenomen met de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, teneinde op het grote sociale belang van de afgifte van dergelijke spreekuurbriefjes te wijzen.

Na veelvuldig overleg, waarbij het Hoofdbestuur dezer Maatschappij tot medewerking bereid bleek, maar zijn voorstellen door de leden tot tweemaal toe verworpen zag, werden in het begin van 1949 de artsen bereid gevonden gedurende een zekere tijd in een aantal ondernemingen een proef te nemen met het afgeven en paraferen van spreekuurbriefjes. Aan de hand van de daarmede opgedane ervaring zal de vergadering van artsen het afwijzende standpunt hernieuwd overwegen.

Deze proef, die beperkt blijft tot een aantal ondernemingen, welke reeds voor zichzelf een statistiek inzake doktersverzuim bijhielden, is 15 Juni 1949 begonnen en zal een jaar duren.

KINDERBIJSLAG.

a. Verhoging in verband met subsidieverminderingen.

In samenhang met de maatregelen, die door het Ministerie van Sociale Zaken in overleg met de Stichting van den Arbeid genomen zijn, teneinde de prijsstijgingen als gevolg van de subsidieverminderingen op te vangen, (zie blz. 57 van dit verslag) is ook een verhoging van de kinderbijslag ingevoerd, nl. een verhoging van het tweede kind af met 4 ct per dag. Deze verhoging is ingegaan op 1 October 1948. Sedertdien bedraagt de kinderbijslag derhalve voor het eerste kind 40 ct per dag, voor het 2e en 3e kind 44 ct per dag en voor het 4e kind en volgende kinderen 54 ct per dag.

b. Kinderbijslag voor zelfstandigen.

Bij de algemene beraadslagingen over de Rijksbegroting voor het jaar 1948 heeft de Voorzitter van de R.K. Tweede Kamer Fractie er bij de Regering op aangedrongen, stappen te ondernemen teneinde tot een kinderbijslagregeling voor zelfstandigen te geraken. Daarbij werd het denkbeeld naar voren gebracht om in afwachting van een later bij de algemene herziening van de sociale verzekering te treffen definitieve regeling op korte termijn de totstandkoming van een noodvoorziening te bevorderen. Daarbij is toen tevens uitgesproken, dat de definitieve regeling zou moeten berusten op basis van verzekering.

De vorige Minister van Sociale Zaken heeft aanleiding gevonden het Bestuur van de Stichting van den Arbeid voor te stellen om aan de gemengde commissie tot herziening van de sociale verzekering te verzoeken, het vraagstuk van de kinderbijslagregeling voor zelfstandigen te bestuderen en daaromtrent rapport uit te brengen. Het Bestuur van de Stichting van den Arbeid kon zich met deze gedachte verenigen en gaf daarbij in overweging aan de gemengde commissie voor dit doel toe te voegen enkele vertegenwoordigers van de middenstand en de landbouw, aangezien het hier immers een vraagstuk betreft, waarbij vooral de belangen van de middenstand en de landbouw in het geding zijn.

Minister Drees gaf aan deze suggestie gaarne gevolg en zo werd op 15 April 1948 de aldus gevormde commissie door genoemde bewindsman geïnstalleerd.

Bij de besprekingen, die in de commissie werden gevoerd, bleek al spoedig, dat de discussies in hoofdzaak betrekking hadden op de vraag, of een kinderbijslagregeling voor zelfstandigen wel noodzakelijk moest worden geacht en voor het geval het antwoord op deze vraag bevestigend moet luiden, hoe dan de financiering van een zodanige kinderbijslagregeling dient te geschieden.

Over de beide genoemde vraagpunten bleek in de commissie geen eenheid van opvatting te heersen. Met name de kwestie van de financiering gaf aanleiding tot het innemen van verschillende standpunten. Een deel van de commissie was van oordeel, dat het verstrekken van de kinderbijslag aan zelfstandigen uitsluitend door middel van verzekering dient te geschieden, m.a.w. dat de middelen, nodig tot het verstrekken van kinderbijslagen geheel en al worden opgebracht door de zelfstandigen zelf. Een ander deel van de commissie stelde zich op het standpunt, dat de moeilijkheden, welke bij het kiezen van het stelsel van verzekering zullen rijzen, dermate

groot zullen zijn, dat op praktische gronden aan een uitkering van Staatswege de voorkeur dient te worden gegeven, terwijl tenslotte weer andere leden een gemengd stelsel voorstonden, waarbij de benodigde gelden ten dele zouden worden gevonden door premiebetaling door de zelfstandigen zelve en ten dele uit de belastinggelden.

De commissie heeft het raadzaam geoordeeld, aan de Minister van Sociale Zaken een interim-rapport aan te bieden, waarin gemotiveerd is uiteengezet, welke overwegingen pleiten voor de verschillende standpunten en waarbij aan de Minister is verzocht, aan de commissie nadere richtlijnen te verstrekken over de richting, waarin de oplossing van dit moeilijke vraagstuk moet worden gezocht. Dit interim-rapport is in de loop van de maand November 1948 aan de Minister van Sociale Zaken aangeboden.

De Minister heeft aanleiding gevonden dit vraagstuk in bespreking te brengen in het Kabinet, aangezien het hier immers een zaak van Regeringspolitiek betreft.

Bij het einde van de verslagperiode was het beraad in de kring van het Kabinet over deze aangelegenheid nog niet ten einde.

c. Progressie in de kinderbijslagregeling ?

Op 15 December 1948 richtte de Minister van Sociale Zaken zich tot de Stichting met een schrijven, waarin werd gewezen op de bij sommige delen der bevolking levende wens, om tot verhoging van de kinderbijslag te geraken, zulks afgezien van de kleine verhoging, welke verband hield met de vermindering van de subsidies en welke, zoals reeds werd opgemerkt, met ingang van 1 October 1948 haar beslag kreeg.

De Minister heeft bij bedoeld schrijven aan de Stichting verzocht advies uit te brengen omtrent een eventuele progressie in de kinderbijslagregeling en de verschillende kwesties, die daarmee samenhangen, nader te overwegen.

Uiteraard was bij het einde van de verslagperiode nog geen advies over deze aangelegenheid gereed.

VERPLICHTE DEELNEMING AAN BEDRIJFSPENSIOENFONDSEN.

Naar aanleiding van door de Stichting voor de Landbouw voorbereide voorstellen inzake een bedrijfspensioenfonds voor de landbouw, zag de Regering zich voor de wenselijkheid gesteld een wettelijke voorziening te treffen op grond waarvan de deelneming

in een bedrijfspensioenfonds voor alle betrokken bedrijfsgenoten verplicht kan worden gesteld.

De voorbereiding van een desbetreffend wetsontwerp heeft plaats gehad in de gemengde commissie voor de herziening van de sociale verzekering, welke commissie voor dit doel vergaderde onder voorzitterschap van Mr Engels. Wij verwijzen dienaangaande naar het vorige verslag van de Stichting van den Arbeid, blz. 76.

Over het voorontwerp heeft de Stichting van den Arbeid zich in het begin van 1948 tot de Minister van Sociale Zaken gewend, teneinde onder zijn aandacht te brengen, dat het Bestuur van de Stichting het minder juist zou achten, de kwestie van de Overheidsinvloed in het bestuur van verbindend verklaarde bedrijfspensioenfondsen thans principieel te regelen. Deze aangelegenheid zal definitief moeten worden gezien in een algemener en breder verband, zowel met betrekking tot de reorganisatieplannen van de gehele sociale verzekering als met betrekking tot de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

In het wetsontwerp, dat op 10 April bij de Tweede Kamer ahangig werd gemaakt, werd de Overheidsinvloed minder vergaand geregeld, nl. door middel van de figuur van de Overheidswaarnemer (contactpersoon). Bij de verdere behandeling in het Parlement is ook deze figuur uit het wetsontwerp verdwenen.

De „wet van 17 Maart 1949, houdende vaststelling van een regeling betreffende verplichte deelneming in een bedrijfspensioenfonds” werd op 25 Maart 1949 in het Staatsblad no. J. 121 afgekondigd. Haar kernbepaling wordt gevormd door artikel 3, lid 1. luidende: „Onze Minister van Sociale Zaken kan, op verzoek van een naar zijn oordeel voldoende representatieve vertegenwoordiging van het georganiseerde bedrijfsleven, na overleg met het hoofd van het Departement van Algemeen Bestuur tot welks bevoegdheden de aangelegenheden van de betrokken bedrijfstak behoren en na de Stichting van den Arbeid en de Verzekeringskamer gehoord te hebben, het deelnemen in het bedrijfspensioenfonds voor alle of bepaalde groepen van bedrijfsgenoten verplichtstellen”.

Ook in andere dan het zojuist genoemde geval wordt het vragen van advies aan de Stichting van den Arbeid voorgeschreven, namelijk

indien de Minister de verplichting tot deelneming wenst in te trekken;

- indien de Minister wijzigingen in statuten of reglementen van de bedrijfspensioenfondsen ter beoordeling krijgt;
- indien de Minister een verzoek om verbindend verklaring weigert omdat de betrokken groep bedrijfsgenoten te beperkt is;
- bij de vaststelling van richtlijnen inzake vrijstelling van bedrijfsgenoten van de verplichting tot deelneming aan het bedrijfspensioenfonds;
- bij de vaststelling van regelen inzake de kosten van uitvoering van de wet, welke de bedrijfspensioenfondsen hebben te dragen.

ARBEIDERSBESCHERMING.

a. Voorontwerp Silicosewet en Zandsteenbesluit.

In de loop van het verslagjaar heeft de Minister van Sociale Zaken aan de Stichting van den Arbeid advies gevraagd omtrent een voorontwerp van een Silicosewet en van een daarop berustend Zandsteenbesluit. Deze Silicosewet is bedoeld als een z.g. mantelwet tot het bestrijden van silicose en andere longaandoeningen tengevolge van het inademen van stof. Op grond van deze mantelwet kunnen dan telkens de nodige algemene maatregelen van bestuur worden uitgevaardigd. Als eerste zodanige algemene maatregel van bestuur was ontworpen een Zandsteenbesluit, waarbij het bewerken of verwerken van zandsteen wordt verboden.

Het Bestuur van de Stichting van den Arbeid besloot, de bestudering van deze materie in handen te geven van een aantal deskundigen, afkomstig uit bedrijfstakken, welke in het bijzonder betrokken zijn bij de bestrijding van het silicose-gevaar. Deze commissie, wier samenstelling op blz. 42 e.v. is vermeld, stond onder voorzitterschap van Mr A. M. Engels, Hoofd van de Afdeling Arbeidersbescherming van het Ministerie van Sociale Zaken.

Aan het einde van de verslagperiode was de Commissie met haar taak gereed gekomen en kon een gunstig advies over de genoemde ontwerpen aan de Minister worden uitgebracht.

b. Opneming van het recht van parate executie in de Arbeidswet en de Veiligheidswet.

In Juni 1947 verzocht de toenmalige Minister van Sociale Zaken aan de Stichting van den Arbeid advies uit te brengen omtrent een voorontwerp van wet met toelichting inzake wijziging van de Arbeidswet 1939, die ten doel had in deze wet een soort recht van parate executie te incorporeren.

Het Stichtingsbestuur stelde ter bestudering van dit vraagstuk een commissie in, bestaande uit vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties en van het Ministerie van Sociale Zaken onder voorzitterschap van Mr A. M. Engels, Hoofd van de Afdeling Arbeidersbescherming van het Ministerie van Sociale Zaken. (Zie voor de samenstelling blz. 42.)

Na enige tijd werd aan deze Commissie ook een oordeel gevraagd over een overeenkomstige wijziging als hier bedoeld in de Veiligheidswet 1934, eveneens vervat in een voorontwerp van wet met toelichting, dat in Maart 1948 aan het Stichtingsbestuur om advies werd voorgelegd.

Na haar beraadslagingen is door de commissie voorgesteld in de Arbeidswet op te nemen het recht van een soort parate executie tot het beletten van arbeid desnoods met behulp van de sterke arm, die bij deze wet verboden is.

Opgemerkt worde, dat dit recht in de sociale wetten niet nieuw is, aangezien het reeds in de Stuwadoorswet voorkomt.

Bij hardnekkige overtreding van de werk- en rusttijdbepalingen kan het districtshoofd van de Arbeidsinspectie bepalen, dat de arbeid wordt gestaakt, wanneer deze wordt verricht in strijd met het bepaalde bij of krachtens de Arbeidswet en daarmee hoogstwaarschijnlijk zal worden voortgegaan. Dit bevel is te zien als een ordemaatregel; in verband daarmee zal het in het bevel aan te geven tijdstip, waarop de arbeid mag worden hervat, niet later worden gesteld dan waarop de hervatting van de arbeid wettelijk geoorloofd is.

Soortgelijke wijziging wordt voorgesteld met betrekking tot de Veiligheidswet met het doel onmiddellijk dreigende, ernstige gevaren voor leven en gezondheid b.v. bij het werken op steigers in het bouwvak of bij het optreden van giftige dampen dan wel explosieve gassen in bepaalde ruimten of op bepaalde terreinen op meer actieve en snellere wijze weg te nemen of binnen redelijke grenzen te beperken dan onder de huidige wetgeving mogelijk is.

De voorgestelde wetswijziging kon de instemming van de grootst mogelijke meerderheid der commissie wegdragen, nadat aan enkele bezwaren van werkgeverszijde tegen de oorspronkelijk voorgenomen meer uitgebreide bevoegdheden, toe te kennen aan de Arbeidsinspectie, bij overtredingen van wettelijke bepalingen, was tegemoetgekomen.

Een werknemersvertegenwoordiger in de commissie, vertegenwoordigende het N.V.V. was een andere mening toegedaan en gaf

als zijn oordeel te kennen, dat slechts de oorspronkelijk voorgestelde regeling doeltreffend genoeg zou zijn om het beoogde doel te bereiken (een stopzetten van de arbeid in de onderneming voor drie etmalen). Genoemde vertegenwoordiger stelde zich op het standpunt, dat voorzieningen moesten worden getroffen inzake het doorbetalen van loon gedurende de stopzetting van de arbeid en het scheppen van waarborgen tegen benadeling van belangen van derden tengevolge van de toepassing van de parate executie.

Bij dit standpunt heeft zich later het Bestuur van het N.V.V. aangesloten. De overige in de Stichting van den Arbeid samenwerkende centrales konden zich met de voorgestelde wijziging verenigen.

Aan het einde van de verslagperiode is het rapport aan de Minister van Sociale Zaken aangeboden.

SOCIALE POSITIE VAN MUSICI.

a. Standaardcontract voor musici.

In de loop van het verslagjaar werd van de kant van de organisaties van toonkunstenaars de aandacht van de Stichting van den Arbeid gevestigd op het feit, dat in het amusementsbedrijf tal van naar vorm en inhoud zeer uiteenlopende contracten worden afgesloten.

Men riep de medewerking van de Stichting in om te komen tot de samenstelling van een commissie, welke een modelcontract voor het amusementsbedrijf zou kunnen ontwerpen.

Het Bestuur van de Stichting van den Arbeid heeft, na zich omtrent deze kwestie nader te hebben geïnteresseerd, aanleiding gevonden aan de suggestie, die vanuit de kringen van de toonkunstenaars werd gedaan, te voldoen en een commissie benoemd aan welke tot taak werd gegeven een dergelijk modelcontract op te stellen.

In deze commissie, waarvan men de samenstelling op blz. 34 van dit verslag vindt vermeld, hebben zitting genomen vertegenwoordigers van de bonden van werkgevers in het hotel-, restaurant- en cafébedrijf en van de werkgeversorganisaties in het theaterbedrijf, alsmede vertegenwoordigers van de bonden van musici en artisten.

De commissie had aan het einde van de verslagperiode haar werkzaamheden nog niet beëindigd.

b. Werkgelegenheid voor Musici.

Van de zijde van de organisaties van musici en artisten werd de aandacht van de Stichting van den Arbeid gevestigd op het verschijnsel van werkloosheid, hetwelk thans reeds onder de musici en artisten bestaat en op de te verwachten toeneming der werkloosheid en de mogelijkheid tot het nemen van maatregelen om tot werkverruiming voor deze groep te komen.

Het Bestuur van de Stichting besloot aan een commissie opdracht te geven het vraagstuk van de werkgelegenheid en de werkverruimingsmaatregelen ten behoeve van musici en artisten in onderzoek te nemen.

In samenhang met het voorafgaande moge worden vermeld, dat in de loop van het verslagjaar aandacht is geschonken aan het dreigende ontslag van musici in bioscopen te Amsterdam, Rotterdam en Maastricht, verband houdende met de verhoging van de gemakkelijksbelasting. Hier zou door een maatregel van fiscale aard het sociaal ongewenste gevolg van vergroting van de werkloosheid onder de musici optreden.

De Stichting van den Arbeid heeft het hare ertoe bijgedragen om te bewerkstelligen, dat deze ontslagen zouden worden uitgesteld resp. ongedaan gemaakt.

c. Verzekeringsplicht voor werkzaamheden verbonden aan het geven van muziekkuitvoeringen door orkesten.

Van de zijde van de Stichting is een en andermaal aangedrongen op het verzekeringsplichtig verklaren van werkzaamheden, verbonden aan het doen geven van muziekkuitvoeringen door orkesten, die veelal door een stichting of vereniging worden geëxploiteerd.

Aan deze wens is in de loop van het verslagjaar tegemoetgekomen. Sedert het K.B. van 20 Augustus 1948 worden de werkzaamheden, die een natuurlijke of rechtspersoon doet verrichten in verband met het geven van muziekkuitvoeringen door orkesten of het voorbereiden daarvan door orkesten, mede beschouwd als een verzekeringsplichtig bedrijf, indien aannemelijk is dat voor die werkzaamheden tenminste f 500,— werkelijk loon is of zal worden uitbetaald binnen een tijdvak van zes maanden en voorzover hiervoor niet reeds uit anderen hoofde ingevolge de bepalingen van de Ongevallenwet verzekeringsplicht bestaat.

HERZIENING VAN HET ONTSLAGRECHT.

In Juli 1946 vroeg de Minister van Justitie aan de Stichting van

den Arbeid advies omtrent de veranderingen, die — ter verhoging van de bestaanszekerheid — in de bepalingen inzake het ontslag van arbeiders, zoals deze thans volgens het Burgerlijk Wetboek luiden, zouden moeten worden aangebracht. Het Bestuur der Stichting legde het onderzoek dezer materie in handen van een commissie, welke onder voorzitterschap stond van Prof. Mr B. C. Slotemaker. (Zie blz. 31.)

In Juli 1947 bracht de Stichting het desbetreffende advies uit. De juridische vormgeving van de gedachten, welke in dit advies waren gepropageerd, droeg de Minister van Justitie enige tijd later op aan een kleine commissie, gevormd door Prof. Mr M. G. Levenbach (voorzitter), Mr H. L. Fagel en Mr W. G. Belinfante.

In Juli 1948 is het wetsontwerp bij de Tweede Kamer aanhangig gemaakt. Het volgt in hoofdzaak het advies der Stichting.

Het wetsontwerp bevat in de eerste plaats bepalingen omtrent de volgende onderwerpen, welke ook in het rapport van de Stichting van den Arbeid waren aangevoerd:

- verlenging van de opzeggingstermijn bij langdurig dienstverband, ontslagen, welke kennelijk onredelijk zijn,
- herplaatsing,
- ontslag bij ziekte en bij militaire dienst, en
- het concurrentiebeding.

Voorts is van de gelegenheid gebruik gemaakt om nog enkele andere, technische verbeteringen in de bepalingen nopens de beëindiging der dienstbetrekking aan te brengen.

Ten slotte zijn uiteraard de gevolgen onder ogen gezien, die de voornoemde wijzigingen voor andere delen der wetgeving moesten medebrengen en worden uit dezen hoofde een aantal wijzigingen voorgesteld.

Verlenging van de opzeggingstermijn.

De Stichting had voorgesteld verband te leggen tussen de opzeggingstermijn en de duur der dienstbetrekking in dier voege, dat — met behoud van de huidige termijnen als minimum — de opzeggingstermijn zou worden gesteld op een aantal weken, dat gelijk was aan het aantal volle jaren, dat de werknemer in dienst stond van de werkgever. Daarbij zou voor de arbeider bij ontslagneming een maximum van 13 weken gelden en voor ontslag op initiatief van de werkgever een maximum van 26 weken, althans zo luidde het voorstel van de meerderheid der commissie. Van werkgeverszijde was voorgesteld, ook het laatst vermelde maximum op 13 weken te stellen.

Het wetsontwerp heeft als maxima 26 resp. 13 weken aanvaard. Het wijkt echter in zoverre van het Stichtingsvoorstel af, dat het de termijn voor de arbeider laat oplopen met 1 week voor iedere twee jaar, dat de dienstbetrekking heeft geduurd. Wanneer men op het standpunt staat, dat de zedelijke verplichting van de arbeider om niet op korte tijd zijn dienst op te zeggen ten hoogste mag leiden tot het voorschrijven van een opzeggingstermijn van 13 weken, terwijl diezelfde verplichting voor de werkgever behoort te worden uitgedrukt door een termijn van ten hoogste 26 weken, dan behoren, aldus overwoog de Minister — niet alleen maxima tot elkaar te staan in verhouding van 1:2, maar dan behoort ook die zelfde verhouding te bestaan in de tijd, voordat het maximum is bereikt.

De verlenging van de opzeggingstermijn begint eerst na de meerderjarigheid van de arbeider. Gedurende diens minderjarigheid, wanneer de dienstbetrekking doorgaans mede het karakter heeft van leertijd, bestaat er onvoldoende reden om partijen krachtiger aan elkaar te binden dan de huidige wet doet.

Kennelijk onredelijk ontslag.

Ofschoon de bepalingen omtrent verlenging van de opzeggings-termijn tot uitdrukking brengen, dat langdurige dienstbetrekkingen niet te gemakkelijk moeten kunnen worden verbroken, komt het de Minister met de Stichting van den Arbeid voor, dat het inachtnemen van een langere termijn niet het enige middel behoort te zijn om lichtvaardige ontslagen te voorkomen. De wet ging er tot nu toe van uit, dat een ontslag, mits met inachtneming van de voorgeschreven termijn — of met betaling van de voorgeschreven schadeloosstelling gepaard gaande — steeds mocht worden gegeven, resp. genomen. Wie aldus handelde, handelde rechtmatig. Ook in dit opzicht zijn de opvattingen sinds 1907 sterk gewijzigd. De werkgever die zijn arbeider zonder goede reden ontslaat en de arbeider, die wegens een gril de dienst opzegt, handelen naar huidige opvatting niet behoorlijk, ook al nemen zij de opzeggingstermijn in acht. Het ontwerp streeft er naar om deze gedachte te verwezenlijken en wel op twee wijzen.

In de eerste plaats worden bepalingen voorgesteld met betrekking tot de redelijkheid van het ontslag. Overeenkomstig het advies van de Stichting van den Arbeid is in de regeling niet voor de geldigheid van ieder ontslag de positieve eis gesteld, dat een redelijke grond daartoe aanwezig zij, doch is slechts de mogelijkheid geopend om tegen kennelijk onredelijke ontslagen op te komen. Bij

de beoordeling van dit laatste zal met alle omstandigheden van het geval rekening moeten worden gehouden. Daarbij is in het oog te vatten, dat ook hier de positie van de werkgever en die van de arbeider geenszins gelijk zijn en dat ook de verhoudingen in de onderscheiden delen van het bedrijfsleven uiteenlopen. Het stellen van een nadere abstracte definitie van „kennelijk onredelijk,, in de wet is uiterst bezwaarlijk en bovendien zeer gevaarlijk. Aan de rechtsprekende instanties zal hier een grote mate van vrijheid van beoordeling moeten worden overgelaten. Op het voetspoor van de bestaande bepalingen omtrent de dringende reden voor ontslag bepaalt het ontwerp zich derhalve tot het geven van enige voorbeelden, welke als kennelijk onredelijk kunnen worden beschouwd. In geval van kennelijk onredelijk ontslag kan de rechter niet alleen een schadevergoeding toekennen, doch ook de verplichting opleggen om de dienstbetrekking te herstellen. In vele gevallen kan met enige goede wil de dienstbetrekking zeer wel hersteld worden. Intussen dient men realistisch te blijven. Soms zal een dergelijk herstel voor de partij, die wenst op te zeggen — ook al heeft zij daarvoor objectief geen goede reden — of die de dienstbetrekking verbroken heeft zonder inachtneming van de voorgeschreven termijnen, moeilijk te aanvaarden zijn; wanneer de band tussen werkgever en arbeider dusdanig knellend is geworden, zal men omtrent het geforceerd in stand houden dier dienstbetrekking geen gunstige verwachtingen mogen koesteren. Vandaar, dat het ontwerp bepaalt, dat de verplichting tot herplaatsing zich steeds zal kunnen oplossen in een tot betaling van een afkoopsom. Dus: het maatschappelijk nadeel, dat aan de ene partij wordt berokkend door het onrechtmatig of onredelijk ontslag kan niet altijd ongedaan worden gemaakt; maar wel wordt dit nadeel zoveel mogelijk verzacht door een financiële vergoeding. Te verwachten is, dat dit financiële offer de partij, aan wie de verplichting is opgelegd, er mogelijk toe zal brengen om haar bezwaren tegen herstel der dienstbetrekking te onderdrukken.

Herplaatsing wordt ook mogelijk gemaakt bij een ontslag, dat in strijd is met een regeling omtrent getalsverhoudingen.

Ziekte en militaire dienst.

In het rapport van de Stichting van den Arbeid wordt de wens uitgesproken, ontslag tijdens ziekte of militaire dienst uit te sluiten.

Het ontwerp geeft in hoofdzaak aan deze wens gevolg, doch is bij de uitwerking in enkele opzichten van het rapport afgeweken.

In de eerste plaats is niet overgenomen de gedachte om ook de arbeider het recht te ontnemen gedurende ziekte of militaire dienst

op regelmatige wijze op te zeggen. De grond om het ontslag in geval van ziekte of militaire dienst te verbieden, aldus de Memorie van Toelichting, is immers gelegen in bescherming van de arbeider en er schijnt niet voldoende reden aanwezig om dit verbod wederkerig te maken. Het ontwerp is in dit opzicht in overeenstemming met het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945, dat in artikel 5 een verplichting tot herplaatsing op de werkgever legt, doch een plicht voor de werknemer, om in het daar bedoelde geval terug te keren, niet kent.

Voorts is niet overgenomen de opvatting van de meerderheid in de Commissie, die het ontslagverbod bij ziekte in tijdsduur onbeperkt wenste te zien, doch is gevolgd de mening van de minderheid, die daaraan een limiet van een jaar wenste te zien gesteld. Bij langdurige ziekte van de arbeider wordt het bezwaar van het ontslagverbod voor de werkgever, speciaal voor de kleine werkgever, om de plaats van de zieke arbeider niet definitief te kunnen vervullen, hoe langer hoe groter. (Wel is er steeds de mogelijkheid van de ontbinding wegens gewichtige redenen, doch daartoe zal de rechter, indien de wet een absoluut ontslagverbod inhoudt, waarschijnlijk niet gauw besluiten.) Aan de andere kant is voor een arbeider, die invalide of ongeneeslijk ziek is, het ontslagverbod niet van belang; deze arbeider zal toch nimmer in zijn oude betrekking kunnen terugkeren. Slechts voor de arbeider, die, hoewel zijn ziekte meer dan een jaar heeft geduurd, toch vooruitzicht heeft op herstel, zal de voorgestelde tijdslimiet een nadeel betekenen. Echter zal in een dergelijk geval, wanneer de werkgever tot ontslag overgaat, hoewel beterschap nabij is, de nieuwe bepaling omtrent het kennelijk onredelijk ontslag kunnen worden toegepast. Het nadeel voor de arbeider schijnt onder deze omstandigheden gering in verhouding tot het nadeel voor de werkgever van een regeling zonder tijdslimiet.

Verdere wijzigingen.

Ingeval een arbeider, voor wie een concurrentiebeding geldt, onvrijwillig en anders dan wegens een dringende reden wordt ontslagen, wordt voorgesteld hem recht op schadevergoeding toe te kennen.

Voorts is o.m. getracht de regeling der ontbinding van de arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen, welke in het verleden slechts weinig toepassing vond, enigszins soepeler te maken, in de verwachting, dat de behoefte aan deze regeling door de invoering van de beperkingen in de mogelijkheden tot het beëindigen van dienstbetrekkingen op andere wijze, zal toenemen.

BEZITSSPREIDING.

Op 30 Juni 1948 heeft de Minister van Sociale Zaken een commissie geïnstalleerd, welke tot taak heeft op een aantal principiële punten advies uit te brengen inzake „het vraagstuk in hoeverre door wettelijke maatregelen de spreiding van het bezit over de grote massa des volks en een redelijke verdeling van het inkomen over de verschillende groepen der bevolking dient te worden bevorderd”.

Deze commissie, kortweg Commissie Bezitsspreiding geheten, staat onder leiding van Dr M. J. H. Cobbenhagen, pr., hoogleraar aan de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg.

Minister Drees, die er bij de installatie aan herinnerde, dat Prof. Romme indertijd bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting vroeg om de instelling ener Commissie inzake winstdeling, mede ter bevordering van het verkrijgen van duurzaam bezit, wees er op, dat dit een van de belangrijke onderdelen zal zijn van het probleem, dat aan de Commissie is voorgelegd. De Minister ontveinsde zich niet, dat het probleem van bezitsspreiding en van een betere inkomensverdeling naast uitermate belangrijk, ook uitermate ingewikkeld is. Daarom verheugde het hem, dat hij de Commissie breed had kunnen samenstellen met personen, die grote deskundigheid aan grote belangstelling paren.

Wellicht zal de Commissie aanleiding vinden allereerst het vraagstuk der winstdeling ter hand te nemen en daarover afzonderlijk en zo concreet mogelijk te rapporteren. Twee redeneringen hoort men vaak, die elk op zichzelf redelijk zijn, maar die in onderling verband een tegenstrijdigheid oproepen, namelijk: hoge winsten rechtvaardigen hoge lonen, en: bij gelijksoortige arbeid hoort een gelijksoortig loon. De Commissie zal kunnen overwegen of winstdeling hier tot een oplossing kan bijdragen. Ook daarbij zijn de moeilijkheden niet gering.

Vroeger dacht men zich winstdeling meestal toegepast voor afzonderlijke ondernemingen. Daarna is opgekomen de gedachte aan winstdeling per bedrijfstak. Er is echter grote ongelijkheid, ook tussen de bedrijfstakken, terwijl ook de Overheid als werkgever en instellingen zonder winstdoel in dit systeem geen plaats kunnen vinden. De Commissie zal stellig de vraag hoe hiervoor een oplossing is te vinden in haar onderzoek willen betrekken.

Overigens bestrijkt de opdracht der Commissie een wijder terrein, waarbij intussen meer principiële adviezen dan in alle onderdelen uitgewerkte voorstellen worden verwacht.

Prof. Cobbenhagen legde er in zijn antwoord de nadruk op, dat de Commissie Bezitsspreiding een studiecmissie is, waarvan het eindresultaat, dat voorshands een groot vraagteken is, kritisch zal worden ontvangen, gezien en bestudeerd. Wij zouden onze tijd echter niet begrijpen als wij dit vraagstuk niet aan een onderzoek durfden te onderwerpen, aldus Prof. Cobbenhagen.

De Commissie is ingesteld bij beschikking van de Minister van Sociale Zaken van 15 Juni 1948, Afd. Arbeidsverhoudingen, no. 6714 (Ned. Stscrt. van 22 Juni 1948). De taak der commissie is als volgt omschreven:

„De Minister van Sociale Zaken;

Overwegende, dat het gewenst wordt geacht nader het vraagstuk te bestuderen in hoeverre door wettelijke maatregelen de spreiding van het bezit over de grote massa des volks en een redelijker verdeling van het inkomen over de verschillende groepen der bevolking dient te worden bevorderd;

Heeft goedgevonden:

I. een commissie in te stellen, welke tot taak zal hebben advies uit te brengen:

1. omtrent de vraag of, en zo ja in welke vorm aan de arbeider een aanspraak behoort te worden toegekend op de winst, behaald door de onderneming of de bedrijfstak, waarin hij werkzaam is;
2. omtrent de vraag of en op welke wijze de arbeider in de gelegenheid behoort te worden gesteld aandeelhoudersrechten te verwerven, ook onafhankelijk van verkrijging uit hoofde van winstdeling;
3. omtrent de vraag of en zo ja door welke maatregelen kan worden bevorderd, dat uit winstdeling of besparing verkregen gelden worden aangewend tot vorming van meer duurzaam bezit;
4. omtrent de vraag of en in hoeverre het in beginsel op de weg van de Overheid ligt uit een oogpunt van bezitsspreiding en van redelijke verdeling van het inkomen in deze verdeling in te grijpen en ten aanzien van de daartoe noodzakelijke middelen de hoofdlijnen aan te geven, welke bij de toepassing daarvan zouden moeten worden gevolgd;

II. te bepalen, dat die commissie haar advies desgewenst in gedeelten kan uitbrengen.”

Aan het einde van de verslagperiode had de commissie haar werkzaamheden nog niet voltooid.

VRIJHEID VAN ORGANISATIE.

Voor de vergadering van de Internationale Arbeidsconferentie in Juni 1948 stond de „vrijheid van organisatie” op de agenda, een onderwerp, dat reeds in 1947 in eerste behandeling was geweest. Een van de belangrijke vraagstukken, die hierbij aan de orde komen, is de kwestie van het verplichte lidmaatschap. In 1947 was gebleken, dat men aan werkgeverszijde tegenover de gedachte van het verplichte lidmaatschap in het algemeen afwijzend stond, terwijl men aan werknemerszijde de mogelijkheid van verplicht lidmaatschap gehandhaafd wenste te zien met uitzondering van de Nederlandse werknemersvertegenwoordiger.

Op verzoek van het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond stelde het Bestuur van de Stichting van den Arbeid een commissie in, om na te gaan of de Nederlandse delegatie op de Internationale Arbeidsconferentie dienaangaande een eenstemmig standpunt zou kunnen innemen. De samenstelling dezer commissie is vermeld op bladzijde 33 e.v.

Daar het vraagstuk van het verplichte lidmaatschap nog in studie was bij de Raad van Vakcentralen, konden de werknemersvertegenwoordigers in deze commissie slechts hun persoonlijke mening weergeven.

De Commissie kwam tot de conclusie, dat er vrije keus van vakvereniging behoort te zijn, maar dat, ook wanneer aan deze voorwaarde is voldaan, de *verplichting* van een der vakbonden lid te zijn, ongewenst moet worden geacht. Het lidmaatschap van een vakbond toch schept niet alleen een financiële, maar ook een morele verplichting en deze laatste moet vrijwillig worden aanvaard. Het doel om van ongeorganiseerden een financiële bijdrage te verkrijgen, valt ook op andere wijze dan door verplicht lidmaatschap te verwezenlijken, in het bijzonder als eenmaal publiekrechtelijke bedrijfsorganen zullen zijn ingesteld. De Commissie kwam tot de conclusie, dat het aanbeveling zou verdienen als de Nederlandse delegatie op de Internationale Arbeidsconferentie met kracht zou opkomen voor de zuiverheid van het beginsel der vrijheid van organisatie, dat de vrijheid impliceert zich niet te organiseren.

In afwachting van de resultaten, waartoe dienaangaande de Raad van Vakcentralen zou komen, heeft het Stichtingsbestuur zich van de bepaling van een definitief standpunt over het rapport van de commissie onthouden.

PUBLIEKRECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE.

In het vorige jaarverslag kon reeds worden vermeld, dat op 1 Maart 1948 een ontwerp-raamwet inzake de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, vrucht van de werkzaamheden van de commissie van der Ven, aan de Minister van Economische Zaken werd aangeboden.

Bij K.B. van 23 Juni 1948 is een wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. Het resultaat van de arbeid van de commissie van der Ven is tegelijk met dit wetsontwerp gepubliceerd.

Vergelijking van het concept-wetsontwerp, opgesteld door de commissie van der Ven, met de tekst van het definitieve wetsontwerp doet zien, dat de Regering de voorstellen van de commissie van de Stichting van den Arbeid in velerlei opzichten heeft gevolgd, doch aan de andere kant op een aantal niet onbelangrijke punten van het voorontwerp is afgeweken. Het in het algemeen volgen van het voorstel van de commissie uit de Stichting van den Arbeid is blijkens de Memorie van Toelichting welbewust geschied.

De 12 Ministers, die het wetsontwerp ondertekenden, zeggen dienaangaande het volgende.

„Voor het welslagen der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is het noodzakelijk, dat de nieuwe organen, wat hun instelling, samenstelling en taak betreft, zoveel mogelijk de instemming hebben van de bedrijfsgenoten. De ondergetekenden zijn dan ook de commissie, welke stond onder leiding van prof. dr. F. J. H. M. van der Ven, dankbaar voor de belangrijke bijdrage, welke zij heeft geleverd aan de totstandkoming van dit ontwerp van wet. Immers, in deze commissie hebben vooraanstaande vertegenwoordigers van ondernemers en arbeiders, tezamen met andere deskundigen, op nauwgezette wijze, aan de hand van door de toenmalige Minister van Economische Zaken in overleg met zijn ambtgenoten opgestelde richtlijnen, overlegd, teneinde tot een constructief voorstel, steunend op een zo groot mogelijke meerderheid, te geraken. Door de toenmalige Minister van Economische Zaken was bij de evengenoemde richtlijnen tevens verzocht inzonderheid aandacht te schenken aan het van officiële zijde gepubliceerde „Voorontwerp van Wet op de Bedrijfschappen” en aan de door het Centrum voor Staatkundige Vorming opgestelde „Proeve van een Ontwerp van Wet op de Bedrijfschappen en Sociaal Economische Raad.” In deze ontwerpen was immers getracht de in brede kringen gevoelde wenselijkheid

van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie concreet vorm te geven. Dat deze pogingen tot concrete vormgeving aanstonds aller instemming zouden verwerven, hebben ook de samenstellers van genoemde vóórontwerpen stellig nooit verwacht. De ondergetekenden stellen er echter prijs op hier als hun overtuiging uit te spreken, dat, wanneer het bovengenoemd vóórontwerp geen uitgewerkte suggesties had geboden, waarover het bedrijfsleven en andere belanghebbenden zich konden uitspreken, het gevaar groot zou zijn geweest, dat de discussie niet tijdig in het concrete stadium zou zijn gekomen, zoals thans het geval is geweest. Dat belangrijke elementen èn uit het genoemde vóórontwerp èn uit de in antwoord daarop door het Centrum voor Staatkundige Vorming gepubliceerde proeve in het rapport van de commissie-Van der Ven zijn terug te vinden, is naar de mening van de ondergetekenden overigens het beste bewijs van de bijzondere verdiensten, welke deze twee pogingen tot concretisering voor de bevordering van de totstandkoming van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie hebben gehad. Uiteraard hebben daarnaast ook andere suggesties waardevolle bijdragen geleverd."

„Bij de verwerking van het voorontwerp van wet, door de commissie-Van der Ven opgesteld, in het onderhavige ontwerp van wet, hebben de ondergetekenden zich op het standpunt gesteld, dat het, wegens het zeer representatieve karakter der commissie, aanbeveling verdiende zo min mogelijk in de wezenlijke elementen van dit voorontwerp wijziging te brengen. Zij hebben deze gedragslijn uiteraard op de eerste plaats gevolgd wegens de aan hun inzichten beantwoordende, innerlijke hoedanigheden van het voorontwerp, welke in overeenstemming waren met de hierboven genoemde richtlijnen, maar tevens, omdat zij hopen aldus te bevorderen, dat de nieuwe organen de instemming en het vertrouwen van brede lagen der bedrijfsgenoten zullen hebben."

„Aan dit laatste hechten de ondergetekenden grote waarde. Deze grootse poging tot de opbouw van nieuwe doelmatige maatschappelijke organen kan slechts slagen, wanneer zij wordt gedragen door de wil tot medewerking van de grote meerderheid der bedrijfsgenoten, zowel aan de kant der ondernemers als aan de zijde der arbeiders. Beide groepen van bedrijfsgenoten immers dragen, naast hun gemeenschappelijke medeverantwoordelijkheid voor het algemeen belang, een uit de aard der plaats, die zij in het sociaal-economische leven innemen, voortvloeiende specifieke verantwoordelijkheid op sociaal en econonisch terrein. Het op te bouwen systeem der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie zal het algemeen belang

op de beste wijze dienen, wanneer het tevens in harmonie is met de bovengenoemde specifieke verantwoordelijkheden."

Voor wat betreft de inhoud van het door de commissie Van der Ven opgestelde voorontwerp van wet annex toelichting, alsmede de inhoud van het genoemde wetsontwerp, zij verwezen naar de desbetreffende kamerstukken. Wij willen volstaan, met het schenken van enige aandacht aan de vraag, hoe de verhouding tussen de in te stellen Sociaal-Economische Raad en de Stichting van den Arbeid in het wetsontwerp wordt gezien.

Verhouding tussen Sociaal-Economische Raad en Stichting van den Arbeid.

De meerderheid der leden van de commissie-van der Ven had voorgesteld in het wetsontwerp een bepaling op te nemen volgens welke de S.E.R. ten aanzien van sociale aangelegenheden geen beslissing neemt dan na de Stichting van den Arbeid te hebben gehoord. Gewezen werd op de zeer bevredigende resultaten, welke zijn verkregen door een soortgelijke regeling voor de samenwerking tussen het College van Rijksbemiddelaars en de Stichting van den Arbeid. De Regering heeft deze gedachte niet overgenomen. In de Memorie van Toelichting wordt daaromtrent het volgende gezegd:

„Veel aandacht hebben de ondergetekenden geschonken aan de vraag, op welke wijze de goede sfeer, die de bedrijfsorganisatorische samenwerking in de Stichting van den Arbeid thans kenmerkt, ten goede zal kunnen komen aan de moeilijke arbeid, die de Sociaal-Economische Raad wacht, met name ten aanzien van de opbouw van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie; dat van deze goede sfeer ten volle profijt wordt getrokken, achten zij voor het welslagen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie van het grootste belang."

Ter toelichting willen de ondergetekenden allereerst wijzen op het belangrijke werk, dat de Stichting van den Arbeid na de bevrijding sedert welhaast drie jaren heeft verricht ter bevordering van de orde, de rust en de sociale vrede in het bedrijfsleven. De verheugende samenwerking tussen de georganiseerde werkgevers- en arbeidersbeweging in ons land, die in de Stichting van den Arbeid tot ontplooiing is gekomen, heeft in belangrijke mate er toe bijgedragen, dat ernstige sociale botsingen werden voorkomen en is in niet geringe mate ten goede gekomen aan de sociaal-economische wederopbouw van ons geteisterd vaderland. Ter illustratie diene, dat in 1920 niet minder dan ruim 2 miljoen arbeidsdagen verloren

gingen door staking; in 1947 overschreed het aantal nauwelijks de 200.000."

„Daarnaast heeft de deskundige voorlichting van de Stichting van den Arbeid er toe geleid, dat op korte termijn van Overheidswege doeltreffende maatregelen konden worden getroffen. Geheel vrijwillig is door middel van deze Stichting een centrale organisatorische verantwoordelijkheid aanvaard, waarbij niet slechts het bedrijfsbelang, doch ook het algemeen belang tot richtsnoer werd genomen. Als voorbeeld moge dienen, dat het onderhavige wetsontwerp mede vrucht is van de resultaten van intern overleg binnen de Stichting van den Arbeid."

„De ondergetekenden twijfelen er dan ook niet aan, dat de Sociaal-Economische Raad vooral in de aanvang veelvuldig zal willen profiteren van de organisatorische samenwerking en meningsvorming, zoals deze binnen het raam van de Stichting van den Arbeid ten aanzien van zich voordoende vraagstukken plaats vindt. Mocht later blijken, wat te hopen en te verwachten valt, dat het organisatorische overleg ook binnen het kader van de Sociaal-Economische Raad voldoende tot zijn recht kan komen, dan zullen vanzelf de adviezen van de Stichting van den Arbeid van minder dringend belang worden."

„Met deze feiten voor ogen achten de ondergetekenden het niet noodzakelijk om — zoals de Commissie van der Ven heeft voorgesteld — *dwingend* voor te schrijven, dat de Sociaal-Economische Raad bij zijn werkzaamheden op sociaal gebied steeds de Stichting van den Arbeid zal inschakelen. Naar hun mening is het juister om aan het oordeel van de Raad over te laten, in hoeverre het in een bepaald geval doelmatig is de Stichting van den Arbeid te raadplegen. Een natuurlijke groei naar de — ook door de Commissie van der Ven voor de toekomst als wenselijk geziene — toestand, dat het organisatorische overleg ook binnen het kader van de Sociaal-Economische Raad voldoende tot zijn recht komt, wordt daarmee zoveel mogelijk bevorderd. De bevoegdheid van de Raad en de andere organen van de algemene bedrijfsorganisatie om zich te doen voorlichten, is in artikel 30 van het ontwerp uitdrukkelijk vastgelegd."

In de Tweede Kamer rezen tegen deze opzet ernstige bezwaren, die de Ministers er toe hebben gebracht, in de Memorie van Antwoord hun opvattingen te herzien. Wij doelen hier op de volgende passage van dit, op 19 Mei 1949 openbaar gemaakte stuk:

„De ondergetekenden twijfelen er niet aan, dat de Sociaal-

Economische Raad vooral in de aanvang veelvuldig zal willen profiteren van de organisatorische samenwerking en meningsvorming, zoals deze binnen het kader van de Stichting van den Arbeid plaats vindt. Zij hebben er geen bezwaar tegen iedere ongerustheid, dat de Sociaal-Economische Raad op een te vroeg tijdstip de Stichting niet meer zou raadplegen, weg te nemen door voorlopige inschakeling van de Stichting op sociaal gebied verplicht te stellen. Ook de Commissie-Van der Ven stond echter op het standpunt, dat te hopen en te verwachten viel, dat het organisatorische overleg geleidelijk binnen het kader van de Sociaal-Economische Raad voldoende tot zijn recht zou komen. De ondergetekenden zouden het daarom niet juist achten deze verplichte inschakeling anders dan als overgangsrecht te construeren."

In de hier aangegeven geest werd bij nota van wijziging het volgende artikel als overgangsbepaling aan het wetsontwerp toegevoegd:

„Tot een door Ons te bepalen tijdstip stelt de Raad, behoudens in spoedeisende gevallen, waarin de beslissing of het advies van de Raad geen uitstel kan lijden, alvorens te beslissen of advies uit te brengen over de sociale aangelegenheden, liggende op het terrein, waarop de Stichting van den Arbeid zich overeenkomstig haar statuten beweegt, de Stichting in de gelegenheid binnen een door de Raad te stellen termijn van advies te dienen."

Anders dan aanvankelijk verwacht werd, is het in het zittingsjaar 1948/'49 niet meer gekomen tot openbare behandeling van het wetsontwerp.

ONDERNEMINGSRADEN.

Het wetsontwerp, houdende regelen omtrent ondernemingsraden is bij Koninklijke Boodschap van 1 Juli 1948 bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend. Dit wetsontwerp, ondertekend door de Ministers van Sociale Zaken, Economische Zaken, Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, Financiën en Verkeer en Waterstaat sluit voor een goed deel aan bij het voorontwerp, dat in September 1947 werd gepubliceerd.

De commissie, die het rapport inzake de ondernemingsraden, waarin bedoeld voorontwerp was opgenomen, samenstelde en waarin de Stichting van den Arbeid was vertegenwoordigd, kwam niet tot een eenstemmig antwoord op de vraag, of een zodanige

regeling deel zou moeten uitmaken van een wettelijke regeling van de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven, dan wel of de regeling van deze materie bij afzonderlijke wet de voorkeur verdiende. Daar de meerderheid der commissie zich op het eerstgenoemde standpunt stelde, was het rapport gegoten in de vorm van een partiëel ontwerp van wet, vergezeld van een memorie van toelichting, dat als onderdeel was bedoeld van het ontwerp van wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, dat tezelfder tijd in ander commissoriaal verband in voorbereiding was.

De Regering heeft op grond van een aantal overwegingen, die in de Memorie van Toelichting worden uiteengezet, gemeend een afzonderlijk ontwerp van wet bij de Kamer te moeten indienen. De Ministers delen in de Memorie van Toelichting mede, dat zij zich ervan bewust zijn, dat er een zeker verband tussen de organisaties van het bedrijfsleven en van de ondernemingsraden bestaat.

Zij menen echter, dat dit verband met de publiekrechtelijke organisatie van het bedrijfsleven er niet toe dwingt, dat de materie van de ondernemingsraden en van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie nu ook in een en hetzelfde wetsontwerp wordt geregeld. Ook al zijn er zekere aanrakingspunten, de geheel eigen sfeer van de ondernemingsraden, hun specifieke taak en hun eigen terrein van werkzaamheden pleiten voor een afzonderlijke wettelijke regeling.

In het voorontwerp was de mogelijkheid geschapen, dat het bedrijfsschap de instelling van een ondernemingsraad verplicht stelt, waarbij als regel de verplichting slechts zou gelden voor bedrijven met 25 of meer werknemers. Zulk een verordening zou ministeriële goedkeuring behoeven.

Het wetsontwerp legt de bevoegdheid tot het stellen van zulk een verplichting in handen van de Kroon. Ook krijgt de verplichte instelling een grotere nadruk dan in het voorontwerp.

Dienaangaande wordt in de Memorie van Toelichting het volgende opgemerkt.

„De samenwerking in de onderneming heeft in verschillende sectoren van het bedrijfsleven reeds door organisatorisch overleg in belangrijke mate vorm gekregen door de instelling van personeelskernen, contactcommissies en dergelijke organen van personeelsvertegenwoordiging. De ondergetekenden menen, dat dit overleg in alle ondernemingen geboden is en dat in beginsel de verplichting moet worden vastgelegd tot het instellen van ondernemingsraden in alle ondernemingen, waarin vijf en twintig of meer werknemers werkzaam zijn. Deze wettelijke verplichting neemt een aanvang op

een tijdstip, dat door de Kroon wordt bepaald en dat voor de onderscheidene takken van bedrijf verschillend kan zijn.

Op deze wijze menen de ondergetekenden voldoende ruimte te kunnen laten aan de organisatorische groei van het instituut der ondernemingsraden. Bovendien is de mogelijkheid opengesteld, dat voor die ondernemingen of takken van bedrijf waar zulks om welke reden ook gewenst moet worden geacht, van de wettelijke verplichting tot instelling van een ondernemingsraad, al dan niet voor een bepaalde tijd, ontheffing wordt verleend. In dit verband ware te denken aan de Overheidsinstellingen, ten aanzien waarvan het vraagstuk der personeelsvertegenwoordiging veelal een bijzonder karakter draagt, zodat het aanbeveling verdient deze buiten de hierbedoelde regeling te houden. Voorts komen voorshands wellicht voor dispensatie in aanmerking ondernemingen of takken van bedrijf, waar de personeelsbezetting sterk wisselt of wel waar het bedrijf nu eens hier, dan weer elders, b.v. buitenslands, wordt uitgeoefend, of ook die ondernemingen of bedrijfstakken, waar de organisatorische verhoudingen nog niet voldoende ontwikkeld kunnen worden geacht. Aan de dispensatie kunnen, zo nodig, voorwaarden worden verbonden.

Ten einde te waarborgen, dat niet dan in nauw overleg met het bedrijfsleven terzake besluiten worden genomen, is bepaald, dat steeds het advies van de Sociaal-Economische Raad wordt ingewonnen, alvorens een Koninklijk Besluit, als bedoeld in het eerste lid, wordt uitgelokt en alvorens een beslissing wordt genomen op een verzoek om dispensatie van de hierbedoelde verplichting."

Taak van de ondernemingsraden.

Evenals het voorontwerp bevat ook het wetsontwerp met betrekking tot de taak van de ondernemingsraden de zgn. Stichtingsformule waaronder de formulering wordt verstaan, over welke verschillende in de Stichting van den Arbeid samenwerkende groepen het eens zijn geworden. Zij luidt aldus: De ondernemingsraad heeft tot taak, zulks onder erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer, door overleg inzake toezicht op en uitvoering of regeling van alle aangelegenheden, de onderneming betreffende, welke in verband met haar aard en met de omstandigheden daarvoor in aanmerking komen en door het bevorderen van een goede verstandhouding en samenwerking in de onderneming, naar vermogen bij te dragen tot een zo goed mogelijk functionneren der onderneming.

De Regering heeft echter gemeend, hiermede niet te kunnen volstaan. In het ontwerp is, ter concretisering van deze formule, een

aantal taken en bevoegdheden van de ondernemingsraad met name vermeld.

Zij zijn opgenomen in art. 4 van het ontwerp, lid 2 en volgende, dat als volgt is geformuleerd:

2. Ter vervulling van de in het eerste lid omschreven taak heeft de ondernemingsraad, onverminderd het bepaalde in het vijfde lid, de volgende bevoegdheden:
 - a. het behandelen van uit het personeel ter kennis van de ondernemingsraad gebrachte wensen, bezwaren en opmerkingen, voor zover deze van belang zijn voor de positie van de werknemers in de onderneming;
 - b. het plegen van overleg inzake het vaststellen van vacantietijden, werkroosters, ploegendiensten en schafttijden, voor zover dit overleg en deze vaststelling niet bedrijfstaksgewijs plaats vinden;
 - c. het houden van toezicht op de naleving van voor de onderneming geldende arbeidsvoorwaarden;
 - d. het houden van toezicht op de naleving van de wettelijke voorschriften ter bescherming van de werknemers in de onderneming alsmede op de inrichtingen in het belang van de veiligheid, gezondheid en hygiëne en op de schaft- en kleeedgelegenheden;
 - e. het deelnemen in het beheer van instellingen ten behoeve van de werknemers aan de onderneming verbonden, indien en voor zover daarin niet bij of krachtens de wet op andere wijze is voorzien;
 - f. het adviseren en het doen van voorstellen omtrent maatregelen, die tot verbetering van de technische en economische gang van zaken in de onderneming kunnen bijdragen;
3. De Raad kan nadere regelen stellen omtrent de in het tweede lid bedoelde bevoegdheden.
4. De Raad kan, op voorstel van de bedrijfscommissie dan wel na deze commissie te hebben gehoord, aan een of meer ondernemingsraden al dan niet voorwaardelijk, binnen de grenzen van de in het eerste lid omschreven taak, andere dan in het tweede lid genoemde bevoegdheden toekennen.
5. Het hoofd of de bestuurder van een onderneming is verplicht:
 - a. aan de ondernemingsraad alle medewerking te verlenen en in het bijzonder alle inlichtingen te verstrekken, welke de ondernemingsraad behoeft voor de uitoefening van de hem bij het tweede lid toegekende bevoegdheden;
 - b. periodiek aan de ondernemingsraad mededeling te doen omtrent de economische gang van zaken in de onderneming;
 - c. overleg te plegen met de ondernemingsraad, alvorens een arbeidsreglement vast te stellen, te wijzigen of aan te vullen, als bedoeld in de artikelen 1637 j tot en met 1637 m van het Burgerlijk Wetboek.

Het is van betekenis over dit vitale punt ook de desbetreffende passage van de Memorie van Toelichting te lezen:

„In het tweede lid wordt ter concretisering van deze algemene formule een aantal bevoegdheden aan de ondernemingsraad toegekend. Het betreft hier voornamelijk medewerking van de onder-

1

nemingsraad van adviserende of uitvoerende aard, in hoofdzaak met betrekking tot de zogenaamde secundaire arbeidsvoorwaarden in de onderneming. In het algemeen kan worden gezegd, dat aan-gelegenheden, welke naar haar aard voor behandeling in organisa-torisch verband per bedrijfstak dan wel straks eventueel in het publiekrechtelijk kader in aanmerking komen, zoals b.v. op sociaal gebied de algemene regeling der arbeidsvoorwaarden, op economisch gebied regelingen betreffende de productie, op technisch gebied het bekostigen en profiteren van gemeenschappelijke research e.d., aan de bemoeiingen van de ondernemingsraad zijn onttrokken. Speciaal met het oog daarop is onder b toegevoegd, dat het daarbedoelde overleg slechts plaats vindt, voor zover dat overleg of de vaststelling van de daargenoemde arbeidsvoorwaarden niet bedrijfstaksgewijs geschiedt. Eveneens komt door de woorden „in de onderneming” onder f duidelijk naar voren, dat het niet in de bedoeling ligt, dat de ondernemingsraad zich zou bemoeien met de positie van de onderneming op de markt, met de verkooppolitiek der onderneming e.d. De erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer enerzijds en de opzet van de ondernemingsraad als orgaan van gemeenschappelijk overleg tussen de werkgever en zijn personeel anderzijds waarborgen, dat de ondernemingsraad zich niet mengt in zaken, die enkel des ondernemers zijn. Overigens geldt de verplichting van het eerste lid tot bevordering van een goede verstand-houding en samenwerking in de onderneming evenzeer voor het hoofd van de onderneming, die immers deel uitmaakt van de onder-nemingsraad, als voor de werknemersleden van die raad. Het is in hoofdzaak de gezindheid, welke de ondernemingsraad aan zijn doel kan doen beantwoorden.

Krachtens het derde lid kan de Sociaal-Economische Raad, indien dit in de praktijk wenselijk blijkt, een nadere precisering geven van de in het tweede lid bedoelde bevoegdheden.”

Door de mogelijkheid, welke in het vierde lid is opengelaten, dat door de Sociaal-Economische Raad aan bepaalde ondernemings-raden nog andere dan in de wet opgesomde bevoegdheden worden toegekend, zulks uiteraard binnen de begrenzing der in het eerste lid gegeven taakomschrijving, kan, zoals reeds eerder werd vermeld, bij het toebedelen van taken en bevoegdheden aan de verschillende ondernemingsraden de nodige differentiatie worden toegepast, waardoor met de gevarieerde omstandigheden in de betrokken on-der-neming of bedrijfstak voldoende rekening kan worden gehouden. De toevoeging, dat de Sociaal-Economische Raad terzake geen

besluiten neemt dan op voorstel of na advies van de betrokken bedrijfscommissie, doet duidelijk naar voren komen, dat er naar is gestreefd vóór alles te voorkomen, dat zekere bevoegdheden aan de ondernemingsraden in een bepaalde bedrijfstak of onderneming zouden worden opgedrongen.

Het vijfde lid somt ten slotte een aantal verplichtingen op voor de ondernemer. In het bijzonder die, welke worden genoemd onder a en b, hebben de bedoeling de ondernemingsraad in de gelegenheid te stellen zijn bevoegdheden naar behoren uit te oefenen. Het is duidelijk, dat de ondernemingsraad, wil hij kunnen adviseren of overleg plegen over de verschillende in de wet opgesomde aangelegenheden, daartoe over de nodige gegevens moet kunnen beschikken.

De onder b vermelde verplichting heeft bovendien ten doel de werknemers te laten zien, hoe de economische gang van zaken is in de onderneming, waarvan immers hun lot in zo grote mate afhankelijk kan zijn. Dit inzicht zal er zeker toe kunnen bijdragen, dat de werknemer zich meer dan anders verbonden weet met de onderneming en zich voor de goede gang van zaken mede verantwoordelijk gevoelt.

Bij de schriftelijke behandeling van het wetsontwerp heeft de Minister blijkens de Memorie van Antwoord zich bij nadere overweging „voor ogen gesteld, dat het naast elkaar handhaven van een vage en een concrete formulering overbodig is en zelfs door haar onduidelijkheid aanleiding kan geven tot misverstanden, hetgeen in het belang van een goede ontwikkeling van het instituut der ondernemingsraden beter kan worden vermeden”. Daarom wordt voorgesteld, het eerste lid van het wetsartikel, dat de taak omschrijft, eenvoudigweg als volgt te laten luiden: „De ondernemingsraad heeft tot taak, zulks onder erkenning van de zelfstandige functie van de ondernemer, naar vermogen bij te dragen tot een zo goed mogelijk functioneren der onderneming”. „Het achterwege laten”, zo vervolgt de Memorie van Antwoord, „van de passage uit de oorspronkelijke omschrijving, waarin wordt gesproken van overleg en bevordering van een goede verstandhouding en samenwerking in de onderneming, betekent niet, dat de ondergetekenden aan dit onderdeel van het werkterrein van de ondernemingsraad minder waarde zouden hechten. Integendeel, naar hun oordeel is juist daarin een belangrijke taak voor de ondernemingsraad gelegen. Toch menen de ondergetekenden ook de vermelding van het overleg en de bevordering van een goede ver-

standhouding in het eerste lid te moeten weglaten, omdat het opnemen van alleen deze woorden een te beperkte taakomschrijving zou geven. Daarnaast immers wordt aan de ondernemingsraad een veel ruimer arbeidsveld toegemeten".

Toezicht op de ondernemingsraden.

Volgens het voorontwerp, dat opgezet was als hoofdstuk van de wettelijke regeling der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie was aan het bedrijfsschap toezicht op de ondernemingsraden toegekend. Doordat thans een afzonderlijke wettelijke regeling wordt voorgesteld, moesten op dit punt andere voorzieningen worden getroffen.

Voorgesteld wordt de instelling van bedrijfscommissies, welke de taak van de publiekrechtelijke bedrijfsorganen op zich nemen, zolang deze laatste er in het betrokken deel van het bedrijfsleven (nog) niet zijn. De bedrijfscommissies worden bedrijfstakingwijze ingesteld door de Sociaal-Economische Raad. De leden worden paritatisch door de betrokken organisaties van ondernemers en werknemers, welke daartoe door de Raad worden aangewezen, benoemd. De Sociaal-Economische Raad regelt verder de samenstelling en de werkwijze der bedrijfscommissies. De kosten zijn gebracht ten laste van de betrokken organisaties van ondernemers en werknemers, voor zover daarin niet op andere wijze wordt voorzien. Met dit laatste is b.v. gedacht aan de mogelijkheid, dat zo nodig van Rijkswegen in de kosten der bedrijfscommissie een tegemoetkoming wordt verleend, zoals artikel 29 van de Bedrijfsradenwet voorziet ten aanzien van de kosten der ingevolge die wet ingestelde bedrijfsraden.

Het toezicht op de bedrijfscommissies is gelegd in handen van de Minister van Sociale Zaken. Hij zal de besluiten dezer commissies dienen te toetsen aan de wet en het algemeen belang. Aldus wordt ook gestreefd naar een waarborg, dat het beleid der afzonderlijke bedrijfscommissies niet te zeer afwijkt van het in het algemeen ten aanzien van de ondernemingsraden te voeren beleid. In het reglement van de bedrijfscommissies zal een voorziening moeten worden getroffen, waardoor de Minister van Sociale Zaken in staat wordt gesteld tijdig van de genomen besluiten kennis te nemen, teneinde zijn toetsingsrecht te kunnen uitoefenen.

In de plaats van een bedrijfscommissie kan een vakraad of een bedrijfsraad worden gesteld.

WIJZIGING VENNOOTSCHAPSRECHT.

De Minister van Justitie heeft onder de aandacht van het Bestuur

van de Stichting van den Arbeid gebracht, dat bij de behandeling der Justitiebegroting voor 1948 de wenselijkheid ter sprake is gekomen van een herziening van het vennootschapsrecht met de strekking aan de factor arbeid medezeggenschap in de onderneming te geven.

De Minister van Justitie heeft gevraagd of de Stichting bereid was omtrent dit vraagstuk van advies te dienen.

De Stichting heeft aan de Minister doen weten, dat zij bereid was aan genoemd verzoek te voldoen, doch daarnaast als haar mening uitgesproken, dat het probleem een diepgaande studie in de kringen van de centrale organisaties vereist, zodat een geruime tijd van voorbereiding voor het uitbrengen van het advies werd gevraagd.

Het onderhavige vraagstuk vormde bij het einde van de verslagperiode een onderwerp van studie bij de centrale organisaties.

ARBEIDSVERHOUDINGEN EN ARBEIDSVOORWAARDEN IN INDONESIË.

Door Minister L. Götzen, Minister zonder Portefeuille, werd in de loop van het verslagjaar een bespreking gevoerd met een drietal vertegenwoordigers van de Raad van Vakcentralen en een vertegenwoordiger van de samenwerkende Indische werknemersorganisaties, teneinde naar aanleiding van door genoemde vertegenwoordigers kenbaar gemaakte verlangens om in verband met de in Indonesië zich voltrekkende wijzigingen in de staatkundige en maatschappelijke verhoudingen op korte termijn sociale voorzieningen te treffen ten behoeve van de van Nederland uit naar Indonesië te zenden particuliere arbeidskrachten.

De Minister heeft, teneinde aan deze verlangens tegemoet te komen, besloten, hier te lande een orgaan in te stellen, dat de te treffen voorzieningen in studie zal nemen en terzake aanbevelingen zal doen en daarnaast tevens de betrokkenen desverlangd van voorlichting kan dienen.

De Minister van Sociale Zaken verklaarde in te stemmen met de gedachtengang van Minister Götzen, alsmede met het voornemen om naast twee ambtenaren van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen ook een ambtenaar van het Ministerie van Sociale Zaken in dit college te benoemen.

Van de zijde van de Stichting van den Arbeid werd een zevental vertegenwoordigers in dit orgaan aangewezen.

Bij gezamenlijke beschikking van de Ministers zonder Portefeuille en van Sociale Zaken van 10 November 1948 werd de commissie tot bestudering der arbeidsvoorwaarden van particuliere werknemers in Indonesië ingesteld, terwijl zij op 18 November 1948 door Minister Götzen werd geïnstalleerd.

Sedertdien is de commissie met voortvarendheid met haar werkzaamheden begonnen.

COMMISSIE VOOR ARBEIDSAANGELEGENHEDEN.

Te Batavia werd krachtens ordonnantie Stb. 1947 Nr. 162 ingesteld de Commissie voor Arbeidsaangelegenheden, bestaande uit een ambtelijke voorzitter, benevens een paritair aantal vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers. Als eerste taak is haar bij de ordonnanties Stb. 163 en 164 een soort rechterlijke functie opgedragen, nl. het vaststellen van claims, welke oorlogsslachtoffers-werknemers geldend kunnen maken tegen hun vooroorlogse werkgevers, zoals rehabilitatie-uitkeringen, tegemoetkomingen wegens ontslag, ouderdomsvoorzieningen en verlofaanspraken.

Een doelmatige vervulling van de taak dezer commissie bleek in de praktijk te leiden tot veelvuldige persoonlijke comparities, hetzij van werkgever of werknemer afzonderlijk, hetzij van beide partijen gezamenlijk, teneinde te trachten een schikking tot stand te brengen. In vele gevallen werden gunstige resultaten bereikt. In vele van de bij deze commissie ahangig gemaakte zaken woonde een der partijen of woonden beide partijen in Nederland, zodat het de commissie in die gevallen niet mogelijk was de bovengenoemde verrichtingen zelve te doen.

Op grond van deze ervaring kwam men tot het inzicht, dat het gewenst was, ook in Nederland een commissie in te stellen, waarin dan ook werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers zouden zitting nemen.

Mr. J. C. Berenschot, vice-president van het Hooggerechtshof te Batavia, die naar Nederland repatrieerde, werd bereid gevonden het voorzitterschap van deze Nederlandse vertegenwoordiging te aanvaarden.

Van de zijde van de Stichting van den Arbeid werden werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers in deze instantie aangewezen.

ARBEIDSBEMIDDELING.

Gedurende het verslagjaar werd nauw samengewerkt met de bureaux, die werkzaam zijn op het gebied van de arbeidsbemiddeling, t.w. het Rijksarbeidsbureau en de Gewestelijke Arbeidsbureaux.

Voortgegaan werd met het instellen van adviescommissies bij de Gewestelijke Arbeidsbureaux en bij de bijkantoren dier bureaux, waarin het bedrijfsleven telkens door 6 leden is vertegenwoordigd, nl. drie van werkgevers- en drie van arbeiderszijde.

Op deze wijze worden tussen de organen van de arbeidsbemiddeling en het bedrijfsleven tal van contacten gelegd, die het zo belangrijke werk van de arbeidsbemiddeling ten goede komen. De samenwerking tussen de Directeuren van de Gewestelijke Arbeidsbureaux en deze adviescommissies geschiedt tot volle tevredenheid van beide partijen.

Voor de behandeling van de ontslagzaken ingevolge het bepaalde in art. 6 van het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen werden uit deze adviescommissies kleine commissies gevormd, bestaande uit de Directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau, een vertegenwoordiger van de Arbeidsinspectie en een vertegenwoordiger van werkgevers- en een van werknemerszijde, die wekelijks bijeenkomen.

Teneinde de onderscheidene bedrijfstakken zoveel mogelijk te betrekken in de behandeling van ontslagzaken werd overgegaan tot de vorming van z.g. vertrouwensinstanties, paritaire commissies uit een aantal bedrijfstakken, die werden verbonden aan de verschillende Gewestelijke Arbeidsbureaux met de bedoeling de Directeuren van de Gewestelijke Arbeidsbureaux en de Arbeidsinspectie van advies te dienen omtrent ontslagkwesties, welke zich in de desbetreffende bedrijfstakken voordoen. Gevallen, die om advies aan de vertrouwensinstanties worden toegezonden, komen derhalve niet in behandeling in de ontslagcommissies, waarvan hierboven werd gesproken.

Op dit oogenblik zijn dergelijke vertrouwensinstanties werkzaam voor de schoenindustrie, de textielindustrie, de confectie-industrie, de sigarenindustrie, de diamantindustrie en de expeditie- en transportondernemingen.

Aan het Rijksarbeidsbureau is verbonden de Centrale Commissie van Bijstand en Advies voor de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau, welke commissie maandelijks bijeenkomt tot het bespreken van de algemene vraagstukken op het terrein van de ar-

beidsbemiddeling. Deze Centrale Commissie heeft aanleiding gevonden een tweetal zeer belangrijke onderwerpen toe te vertrouwen aan subcommissies. Wij doelen hier op het vraagstuk van de minder valide arbeidskrachten (bijzondere bemiddeling), welke commissie tot taak heeft algemene richtlijnen te geven terzake van de toepassing van de Wet van 1 Augustus 1947 betreffende de plaatsing van minder valide arbeidskrachten en voorts voor de plaatsing van oudere arbeidskrachten.

Uit tal van symptomen blijkt, dat de plaatsing van z.g. oudere arbeidskrachten in het bedrijfsleven steeds meer moeilijkheden met zich gaat brengen. Deze commissie heeft nu tot taak maatregelen te beramen, teneinde de inschakeling of wederinschakeling van oudere arbeidskrachten te bevorderen.

Dat de Stichting van den Arbeid aan dit belangrijke vraagstuk volle aandacht schenkt, moge blijken uit een artikel, dat werd geplaatst in het Decemбернаummer 1948 van „Sociale Voorlichting”, waarin een beroep wordt gedaan op het bedrijfsleven in Nederland, deze ouderen in voorkomende vacatures niet te vergeten.

Enige tijd later hebben de Stichting van den Arbeid en het Rijksarbeidsbureau op ruime schaal een folder doen verspreiden. In deze folder wordt de hoop uitgesproken, dat langs vrijwillige weg zal worden bereikt, dat aan oudere arbeidskrachten meer aandacht wordt gegeven. Zou dit niet slagen, dan zijn maatregelen te verwachten tot verplichte opnemings van ouderen.

REGISTRATIE DER ARBEIDSKRACHTEN.

Zoals in het vorig verslag als verwachting werd uitgesproken heeft het Bestuur van de Stichting van den Arbeid gedurende 1948 verder aandacht geschonken aan de plannen tot registratie van arbeidskrachten, met name door het invullen van gegevens op een aanhangsel van de Loonbelastingkaart.

Naar aanleiding van een schrijven van het Centraal Sociaal Werkgevers Verbond op grond van wat ter zake door de Minister van Sociale Zaken was gezegd bij de behandeling van de begroting van dit Ministerie, verzocht het Bestuur van de Stichting genoemde Minister het overleg over deze aangelegenheid opnieuw te openen, aangezien dit naar de mening van het Bestuur niet ten einde was gevoerd. Tevens werd verzocht de vertegenwoordiging van de Stichting in de Commissie, welke het vraagstuk in onderzoek had, met een werkgevers- en een werknemersvertegenwoordiger uit te breiden. Aan dit tweeledig verzoek werd voldaan.

Het hernieuwde overleg leidde tot het advies aan de Minister van Sociale Zaken het oordeel van de Centrale Commissie voor de Statistiek in te winnen, bij voorkeur aan de hand van de volgende vragen:

- a) of de resultaten van de beroepstelling 1947 niet van dien aard zullen zijn, dat een registratie van arbeidskrachten door middel van een loonbelastingkaart overbodig, althans niet strikt noodzakelijk moet worden geacht, en
- b) of, indien genoemde Commissie niet afwijzend zou staan tegenover registratie door middel van de loonbelastingkaart, het aanbeveling zou verdienen een dergelijke telling jaarlijks te herhalen.

De Centrale Commissie voor de Statistiek heeft deze vragen voorgelegd aan haar subcommissie voor de arbeidsstatistiek. Deze Commissie heeft de leden van de Commissie voor de Registratie van Arbeidskrachten gehoord. De delegatie van de Stichting van den Arbeid ontving daarbij gelegenheid het standpunt van de Stichting uitvoerig toe te lichten.

Enkele dagen na het verstrijken van het verslagjaar ontving het Bestuur van de Stichting van den Arbeid van de Minister van Sociale Zaken bericht, dat de Minister, mede op grond van de door de Stichting aangevoerde bezwaren, besloten had voorshands af te zien van een registratie van arbeidskrachten door middel van de gegevens van de loonbelastingkaart.

DEMOBILISATIE.

Mede doordat de vertegenwoordiger van de Stichting van den Arbeid in de Nationale Demobilisatie Raad tot Vice-Voorzitter van dit lichaam werd aangewezen, had de Stichting gedurende het jaar 1948 direct en indirect voortdurend bemoeiingen met de plaatsing resp. herplaatsing van gedemobiliseerden in het bedrijfsleven. Daarbij werd ook het vraagstuk van de huisvesting en later eveneens dat van de emigratie in de beschouwingen betrokken.

Bijzondere aandacht werd besteed aan het scheppen van grotere mogelijkheden tot het volgen van een vakopleiding.

De Voorzitter van de Nationale Demobilisatie Raad, Z. K. H. Prins Bernhard, gaf blijk van zijn levendige belangstelling voor dit vraagstuk door het bezoeken van de Rijkswerkplaats in den Haag en van een tweetal ondernemingen — Werkspoor N.V. te Amsterdam en de Algemene Kunstzijde Unie te Arnhem —, welke zich bijzondere moeite op het gebied van de scholing, her- en omscho-

ling geven. Ook bij de maandelijks besprekingen van de Raad toonde hij steeds, van het belang van een goede vakopleiding overtuigd te zijn. In een radio-toespraak tot de strijdkrachten in Indonesië wees hij dezen op de noodzaak zich te bekwamen, wil men als gedemobiliseerde bij terugkeer in de burgermaatschappij slagen.

Uit de stappen, welke door de Nationale Demobilisatie Raad terzake van de bevordering van de vakopleiding werden gedaan, resulteerde o.m. een regeling, waarbij aan ondernemingen, welke een gedemobiliseerde scholen, her- of omscholen, een vergoeding van f 300,— resp. f 500,— kan worden toegekend. Waarschijnlijk tengevolge van het vrij lang uitblijven van een definitieve interpretatie van een der bepalingen, werd door het bedrijfsleven nog weinig een beroep op deze regeling gedaan. Op het eind van 1948 waren er ingevolge deze regeling 116 gedemobiliseerden in opleiding in een onderneming, terwijl op die datum 1117 een cursus op een Rijks-werkplaats volgden.

Bij de behartiging van de belangen van de gedemobiliseerden op dit terrein, werd zeer veel steun verleend door de Commissie Vakopleiding van de Stichting van den Arbeid en door de z.g. Werkcommissie Scholing, Herscholing en Omscholing voor gedemobiliseerden, welke op initiatief van de Commissie Vakopleiding werd gevormd door de organen, welke belast zijn met het beheer van het landelijk leerlingstelsel.

Teneinde de gerepatrieerde militairen een zo juist mogelijke indruk te geven van de omstandigheden, welke zij in het vaderland zullen aantreffen, werden in het midden van het jaar vanwege het Directoraat voor de Demobilisatie van de Koninklijke Landmacht aan boord van de thuisvarende troepenschepen voorlichtings-officieren geplaatst. Bij de vorming van deze voorlichtingsofficieren werd door het bedrijfsleven medewerking verleend door hen van allerlei gegevens te voorzien en door hen fabrieken en werkplaatsen te laten bezichtigen. Hierdoor werd zeer bevorderd, dat deze officieren met kennis van zaken kunnen spreken.

Ofschoon het verloop van de opnemings van gedemobiliseerden in het arbeidsproces in 1948 op zichzelf niet ongunstig mag worden geacht — op 1 Januari 1949 stonden nog slechts 1810 gedemobiliseerden of 6 % van hen, die in 1948 terugkwamen, als werkzoekenden bij de Gewestelijke Arbeidsbureaux ingeschreven — is het op zijn plaats er hier op te wijzen, dat het terugvloeden van de gedemobiliseerden in het bedrijfsleven een onderwerp is, dat onafgebroken aandacht vereist. Bij het beoordelen van het resultaat van het afge-

lopen jaar dient nl. niet uit het oog verloren te worden, dat de massale demobilisatie in de maand September werd stopgezet. Het grootste deel van hen, die zich weer voor een plaats in het arbeidsproces aanmeldden, kwam terug toen er nog een vrij levendige vraag naar werkkrachten bestond. Sindsdien is de arbeidsmarkt langzaam maar duidelijk een ander beeld gaan vertonen. Het is daarom te verwachten, dat wanneer de demobilisatie hervat zal worden, groter moeilijkheden dan in 1948 zullen moeten worden overwonnen.

Bij de militairen leeft het vertrouwen, dat het bedrijfsleven bereid zal zijn hun een eerlijke kans te geven. Overheid en centrale instanties van het georganiseerde bedrijfsleven hebben in samenwerking zo gunstig mogelijke regelingen geschapen. Moge het bedrijfsleven tonen de wissel, welke er door de „jongens overzee” op getrokken wordt, te willen honoreren.

TOELATING BUITENLANDSE ARBEIDSKRACHTEN.

(„Verplaatste personen”)

Ofschoon minder vaak dan in 1947 kwam de Commissie inzake de toelating van buitenlandse werkkrachten in 1948 toch enige malen bijeen.

Besproken werd o.a. de vraag, of al of niet tot toelating van gehuwde Tsjechische vluchtelingen kon worden besloten. Men had hierbij op het oog de behoefte aan werkkrachten voor de mijnen. Gezien de steeds gevolgde gedragslijn, toelating van personen, die gehuwd zijn — ook al woont de echtgeno(o)t(e) nog in het oude vaderland — tot bijzondere gevallen te beperken in verband met de woningschaarste, de kentering op de arbeidsmarkt, welke te onderkennen viel en de verwachting, dat verschillende duizenden gedemobiliseerden een plaats in het productieproces zouden vragen, werd besloten de bedoelde toelating slechts met de grootste omzichtigheid te doen geschieden.

Verder werd onder ogen gezien of en in hoeverre toelating van intellectuele verplaatste personen mogelijk en gewenst moet worden geacht. De gedachtenwisseling leidde tot de conclusie, dat ondanks de bereidheid in beginsel zulk een toelating te bevorderen, vanwege de praktische mogelijkheden een werkring aanwezig dient te zijn alvorens daadwerkelijk tot toelating wordt overgegaan. Een garantie van de zijde van de toekomstige werkgever voor huisvesting en levensonderhoud werd zeer bepaald een voor de toelating noodzakelijk te stellen voorwaarde geacht.

Niet in de Commissie Buitenlandse Arbeidskrachten, doch in het

Stichtingsbestuur kwam aan de orde de door de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau gestelde vraag, welke houding de vakorganisaties in Nederland aannemen tegenover het opnemen van daar werkzame verplaatste personen als lid.

De traditie van Nederland en van de vakorganisaties getrouw kon geantwoord worden, dat de bedoelde personen als lid worden aanvaard, indien zij beschouwd kunnen worden als bedrijfsgenoten, die de aan het lidmaatschap verbonden voorwaarden — d.w.z. het volgen van de statutaire bepalingen en het voldoen van de verschuldigde contributie — nakomen en zich ook verder als lid behoorlijk gedragen.

STICHTING LANDVERHUIZING NEDERLAND.

Naar in vorige jaarverslagen vermeld werd, is de Stichting van den Arbeid ook betrokken bij de Stichting Landverhuizing Nederland en wel doordat een vertegenwoordiger van eerstgenoemde Stichting deel uitmaakt van de Raad van Beheer van de Stichting Landverhuizing Nederland.

Het mag algemeen bekend geacht worden, dat 1948 een belangrijk jaar voor de landverhuizing is geweest. Al woedde de zucht om zijn toekomst elders te zoeken niet meer zo fel in ons volk als in de eerste jaren na de bevrijding, het getal van hen, die metterdaad emigreerden, was hoger dan ooit. Bedroeg dit in 1946 673, in 1947 7.365, in 1948 verlieten ca. 15.000 personen ons land.

Het was daarom bevreemdend, dat de Raad van Bestuur van de Stichting Landverhuizing Nederland in dit jaar geen enkele maal bijeengeroepen werd.

Het lijkt niet te gewaagd hier verband te leggen met de ontwikkeling van de denkbeelden, welke er bij het Ministerie van Sociale Zaken in dit opzicht te constateren valt. Werd ook nog na de oorlog de Stichting Landverhuizing Nederland in opzet als een particuliere instelling beschouwd, waarin de Overheid vanwege de grote financiële steun, welke zij verleent, weliswaar een beslissende stem heeft, doch het particuliere initiatief toch wel degelijk een eigen geluid kan laten horen, in de loop van 1948 trad steeds duidelijker aan het licht, dat men aan overheidszijde emigratie steeds meer en meer als internationale arbeidsbemiddeling ging zien en dat men er toe neigde de Stichting Landverhuizing Nederland als een orgaan resp. onderdeel van het Ministerie van Sociale Zaken te zien.

Losstaand van het overleg in de Stichting Landverhuizing Nederland werd door het Ministerie van Sociale Zaken (Rijksarbeidsbureau) echter tegen het einde van het verslagjaar wel het oordeel van de Stichting van den Arbeid ingewonnen inzake een ontwerpverdrag omtrent migratie en kolonisatie tussen Brazilië en Nederland.

Emigratie.

In de kringen van het bedrijfsleven, in het bijzonder van de landbouw, en met name in die van de confessionele organisaties, zowel van werkgevers als van werknemers won een overtuiging veld, welke tegengesteld is aan de hierboven aangeduide, nl. dat emigratie een vrije daad moet zijn, waarbij hulp aan de emigrant moet worden verleend door instellingen gebaseerd op eenzelfde levensbeschouwing als de zijne.

De overheid behoort zich volgens deze opvatting te beperken tot algemeen ontsluitend werk door het tot stand brengen van verdragen met andere regeringen e.d.

De groei van deze opvatting manifesteerde zich door het tot stand komen van speciale emigratie-organisaties in enige gedeelten van het bedrijfsleven. Daarnaast openbaarde zich de drang om tot herziening van de tot nu toe gebruikte vorm van de overheidsbemoeïing te komen.

Ofschoon vallend buiten de verslagperiode valt te memoreren, dat de Regering hierin blijkbaar aanleiding vond over te gaan tot instelling van een Staatscommissie onder voorzitterschap van de heer J. Schilthuis, die zich meer in het bijzonder met de vraagstukken van emigratie, de landbouw rakende, zal bezighouden.

Als uitvloeisel van besprekingen in het Bestuur van de Stichting van den Arbeid aan dit onderwerp gewijd, werd ook van deze zijde een commissie gevormd, welke zal hebben na te gaan of en in hoeverre de organisaties van het bedrijfsleven op dit gebied een taak hebben en of zij die zelfstandig of in een overkoepelend verband dienen te vervullen.

VAKOPLEIDING.

Bij het geven van een overzicht wat door de Stichting van den Arbeid is verricht dient zeker te worden stilgestaan bij wat met betrekking tot de bevordering van de vakopleiding werd gedaan. Immers, het is langzamerhand wel duidelijk, dat, wil Nederland een bestaan blijven geven aan allen, die op die kleine plek grond, welke

ons vaderland omvat, geboren worden, het vakmanschap van hen, die in het bedrijfsleven werkzaam zijn, zo hoog mogelijk moet worden opgevoerd.

Dit bewustzijn sprak reeds uit het Manifest, waarmede de grondvesters van de Stichting van den Arbeid zich tot de Nederlandse werkgevers en werknemers wendden; het kwam nog sterker uit, doordat een van de eerste daden van de jonge instelling was de vorming van de z.g.

a. *Commissie Vakopleiding.*

Deze Commissie heeft ook gedurende 1948 haar werkzaamheden onvermoeid voortgezet. Wel leed zij een groot verlies, doordat direct in het begin van het jaar haar voorzitter, de heer Ir W. Maas Geesteranus, zich door ziekte genoodzaakt zag zijn functie neer te leggen. De hoop, dat deze ziekte tijdelijk zou blijken, is niet vervuld. In de loop van 1948 overleed deze ijveraar voor een betere vakopleiding. De heer Maas Geesteranus heeft bij alles wat hij op dit gebied ook voor de Stichting van den Arbeid deed, zichzelf niet gespaard. Naast de weemoed, welke dit vroeg verscheiden opriep, rees een gevoel van grote erkentelijkheid voor het initiatief en de werkkraft, welke de heer Maas Geesteranus steeds ontplooidde, wanneer de Stichting van den Arbeid een beroep op hem deed in het belang van de vakopleiding. Dit gevoel van dankbaarheid zal niet spoedig vervluchtigen.

Zijn plaats als voorzitter van de Commissie werd eerst tijdelijk, daarna definitief ingenomen door de heer J. W. Willemsen, die eveneens van het begin deel uitgemaakt heeft van de Commissie. De vacature, welke ontstond, werd vervuld door de benoeming van Ir G. O. J. van Ditzhuyzen te Haarlem.

Tevens werd als plaatsvervanger van Ir J. J. van der Wal, die door drukke bezigheden meer dan eens verhinderd was de besprekingen bij te wonen, in de Commissie opgenomen de heer L. Stamhuis te Utrecht.

Van de onderwerpen, welke in de regelmatig gehouden bijeenkomsten werden behandeld, noemen wij o.m. de verhouding tussen de regionale en landelijke organen, die een leerlingstelsel beheren. Geleid door de gedachte, dat de waarde van een opleiding en een diploma groter wordt, wanneer programma en exameneisen over het gehele land gelijk zijn, streefde de Commissie er naar tot een inschakeling van de regionale in de landelijke organen te komen. Helaas vond dit streven nog niet overal het begrip, waarop de

Commissie hoopte. Zij en het Bestuur van de Stichting van den Arbeid, welks zienswijze werd neergelegd in een afzonderlijke nota over dit vraagstuk, gaan echter door te trachten tot een meer gewenste verhouding te komen.

Een ander punt, waarop de Commissie, zich diepgaand beraden heeft, is de aansluiting van het Lager Onderwijs aan het Nijverheids- onderwijs. De Commissie achtte het voor de toekomst van het bedrijfsleven uitermate ongewenst, dat de huidige situatie sterk in de hand werkt, dat vaak de intellectueel iets minder begaafde jongens bij het einde van de lagere school naar de ambachtsschool gaan, doordat de (ogenschijnlijk) meer begaafden reeds een jaar eerder de weg naar de U.L.O. of de H.B.S. inslaan. De Commissie was van oordeel, dat door het invoeren van een „voor-leerjaar” op de ambachtsschool meer gelijkheid van kansen tussen deze en het voortgezet onderwijs dient te worden geschapen.

Uiteraard heeft de Commissie Vakopleiding zich bezig gehouden met alles wat verband hield met de bevordering van de mogelijkheden tot het volgen van een vakopleiding door gedemobiliseerden. Afgezien van het feit, dat de Commissie de stoot gaf tot de vorming van de z.g. Werkcommissie Scholing, Herscholing en Omscholing van gedemobiliseerden, waaraan bijna alle bestaande z.g. landelijke leerlingstelsels deelnemen, heeft zij en door adviezen aan het Bestuur van de Stichting van den Arbeid en later in haar functie van subcommissie voor de Vakontwikkeling van de Centrale Commissie van Bijstand en Advies voor de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau veel bijgedragen om tot een voor het bedrijfsleven bevredigende regeling te komen.

Een onderwerp van bijzondere beraadslaging maakte ook uit een door de Raad van Vakcentralen aan de Stichting van den Arbeid voorgelegde vraag inzake de z.g. loondervingsvergoeding voor jeugdige werknemers, die een cursus aan een Rijkswerkplaats volgen.

Hieruit resulteerde, mede op grond van verkregen inlichtingen aangaande de resultaten van een opleiding aan een Rijkswerkplaats, het standpunt, dat in deze meer gelet moet worden op wat kan dienen ter verhoging van de vakbekwaamheid dan op verhoging van de geldelijke vergoeding. Geadviseerd werd te streven naar een regeling, waarbij leerlingen van een Rijkswerkplaats een nascholing ontvangen in een onderneming. De plaats van de Rijkswerkplaatsen in het gehele bestel op het gebied der vakopleiding werd daarbij bijzonder in ogenschouw genomen.

b. *Commissie voor de Vakontwikkeling van het Rijksarbeidsbureau.*

In April 1948 werd van de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau de mededeling ontvangen, dat deze voornemens was de Commissie voor de Vakontwikkeling, welke in 1946 werd ingesteld en „tot opdracht had het Rijksarbeidsbureau ter zijde te staan bij het uitstippelen van richtlijnen, langs welke de vakontwikkeling in de Rijkswerkplaatsen en in de bedrijven ter hand diende te worden genomen” op te heffen. Aangezien de Commissie een rapport inzake scholing, her- en omscholing en de trainingstoelagen had uitgebracht, was naar de mening van de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau de taak van de Commissie geëindigd.

Het feit, dat de Commissie Vakopleiding van de Stichting van oordeel was, dat de omstandigheden bestendinging, zo geen uitbreiding inplaats van opheffing van eerstgenoemde Commissie nodig maakten, was voor het Bestuur van de Stichting van den Arbeid aanleiding deze aangelegenheid met de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau op te nemen. Dit overleg heeft er toe geleid, dat weliswaar de oorspronkelijke Commissie Vakontwikkeling is opgeheven, maar dat inplaats daarvan een Sub-Commissie voor de Vakontwikkeling van de Centrale Commissie van Bijstand en Advies voor de Directeur-Generaal van het Rijksarbeidsbureau is gevormd, waarin alle leden van de Commissie Vakopleiding van de Stichting zitting hebben en de voorzitter daarvan ook het voorzitterschap bekleedt.

Begin December is deze Sub-Commissie voor de Vakontwikkeling haar werk begonnen, waarmede een wel zeer rechtstreeks contact tussen het orgaan van het bedrijfsleven en dat van de overheid is gelegd.

Volledigheidshalve zij op deze plaats nog vermeld, dat de *Commissie van onderzoek betreffende het Lagere Nijverheids-
onderwijs voor jongens,*

welke in 1947 werd ingesteld en 7 vertegenwoordigers van de Stichting van den Arbeid onder haar leden telde, begin December 1948 met haar werk gereed kwam. In een uitgebreid rapport, dat algemeen verkrijgbaar werd gesteld, heeft zij de conclusies, waartoe haar beschouwingen voerden, vastgelegd.

HERSTEL VAN ARBEIDSGESCHIKTHEID.

Bij het werk, dat op dit terrein in Nederland geschiedt, is de Stichting van den Arbeid op tweeërlei manier betrokken.

Ten eerste doordat een vertegenwoordiger van haar deel uitmaakt van de Raad voor Herstel van Arbeidsgeschiktheid, die het vraagstuk in het algemeen beziet en ten tweede, doordat een vertegenwoordiger zitting heeft in het Bestuur van de Stichting Revalidatiecentrum „De Hoogstraat”, welke meer het praktische werk verricht, d.w.z. een medische inrichting sticht en in stand houdt.

a. Raad voor Herstel van Arbeidsgeschiktheid.

Nadat de Raad de grondslag had gelegd voor de totstandkoming van de Stichting Revalidatiecentrum „De Hoogstraat”, waarmee voor het gedeelte van Nederland boven de grote rivieren een ontbrekende schakel was gelegd, kwam deze Raad in 1948 maar eenmaal in plenaire zitting bijeen. Besproken werd de landelijke samenwerking van de bestaande en in wording zijnde centra, het poliklinische en consultatieve werk in de periferie en de uitvoering, welke plaatselijk aan onderdelen van een landelijk sluitend net van instellingen reeds wordt getracht te geven. Wie bedenkt welk een vooruitgang de oorlog in andere landen gebracht heeft op het gebied van het herstel van de arbeidsgeschiktheid, ziet in van welk een nut dit werk kan worden voor ons land, dat in dit opzicht wel een zeer geleidelijke om niet te zeggen langzame ontwikkeling van opvattingen en mogelijkheden te zien heeft gegeven. Het geestelijke leed, dat dit aan de betrokkenen heeft berokkend en het materieel verlies, dat dit voor de gemeenschap heeft betekend, vormen deugdelijke gronden om alle krachten in te spannen om tot een werkelijk grootse aanvat van de taak, welke hier ligt, te komen.

Tot op zekere hoogte was daarom te betreuren, dat er in een van de werkcommissies van de Raad verschil rees over de vraag, welke organisatie(s) of welk orgaan de zorg voor onderdelen van het werk op zich zou(den) behoren te nemen. Met name werd van gedachten gewisseld over hoe de verhouding tussen particuliere verenigingen en de overheid bij de plaatsing van (nog) minder validen in het arbeidsproces dient te zijn. Een verschil van appreciatie van de begrippen arbeidszorg en arbeidsbemiddeling trad hier aan het licht, waarbij het formele recht zwaarder dreigde te gaan wegen dan wat historisch verkregen was. Gelukkig deed deze wedijver aan de behartiging van de belangen van de getroffen en geen afbreuk.

b. Stichting Revalidatiecentrum „De Hoogstraat”.

Formeel werd deze Stichting op 31 Maart 1948 door het passeren

van de stichtingsacte in het leven geroepen. Het bestuur werd echter eerst 27 Mei d.a.v. geïnstalleerd. Deze installatie geschiedde door de toenmalige Minister van Sociale Zaken, Z. Exc. Dr W. Drees.

Bij nadere uitwerking van de voorlopige, onder auspiciën van de Raad voor Herstel van Arbeidsgeschiktheid gemaakte plannen bleken deze voor verbetering vatbaar. Contact met op het gebied van de ziekenhuisbouw zeer deskundige architecten toonde de wenselijkheid aan van een iets andere, meer op uitbreiding berekende opzet. Dit bracht echter mede, dat boven de f 1.673.000,—, waarvoor het Rijk zich garant verklaarde wat betreft rente en aflossing, nog f 800.000,— diende te worden gevonden.

Aanvankelijk leek het, dat van de zijde van het Ministerie weinig hulp te verwachten zou zijn.

Het Bestuur heeft toen getracht zelf een oplossing voor de financiering te vinden. Ofschoon er enkele mogelijkheden schenen te bestaan, leidde nadere bestudering tot de bevinding, dat verdere hulp van de overheid in de vorm van garantie voor rente en aflossing onontbeerlijk was.

Het is verheugend nog te kunnen berichten, dat zij het ook na geruime tijd — omstreeks Juni 1949 — het bericht werd ontvangen, dat deze garantie van Regeringswege zou worden verstrekt. Bij het schrijven van dit bericht wordt met alle kracht gewerkt aan de voorbereiding van de bouw. Deze zal bestaan uit verbouw en nieuwbouw van en bij het landhuis „De Hoogstraat” te Leersum.

Voor de totstandkoming van deze inrichting zijn bereids belangrijke schenkingen binnengekomen van het Nederlandse Rode Kruis, de Unie van Zuid-Afrika (beide voor de inrichting van de operatiekamers), uit de Verenigde Staten van Noord-Amerika — zowel in de vorm van een aanzienlijk bedrag in geld als een complete installatie voor een ziekenhuis van 50 bedden — als van Nederlands Volksherstel, tezamen tot een waarde van f 640.000.—.

Waar het buitenland zo royaal hielp een begin te maken, moet het voor Nederland, niet in het minst voor het bedrijfsleven, dat er straks de vruchten van gaat plukken, een erezaak worden hier een inrichting te stichten, welke een voorbeeld zal zijn.

BEDRIJFSSTUDIEGROEP VOOR HET PERSONEELS- BELEID VAN HET NEDERLANDS INSTITUUT VOOR EFFICIENCY.

Deze groep, welke na onderbreking van het werk tengevolge van de oorlogsjaren midden 1947 opnieuw bijeenkwam, telt thans een veertigtal leden. Allen houden zich hetzij als directielid, hetzij als chef van de afdeling personeel van een onderneming, van een overheidsorgaan resp. overheidsdienst dagelijks bezig met het personeelsbeleid of worden met de gevolgen van het personeelsbeleid van hen en anderen geconfronteerd.

Het lag voor de hand, dat er in het begin bij de leden behoefte bestond nieuw verworven inzichten en ervaringen uit te wisselen. Bij een aantal van de meest daarvoor in aanmerking komende ondernemingen resp. overheidsbedrijven/diensten geschiedde dit door een bezoek ter plaatse, omdat een bepaald beleid pas dan op zijn waarde geschat kan worden, wanneer men toestanden door aanschouwing kent.

In de loop van 1948 ging de groep van het oriënterende, studerende stadium over naar het „producerende”. De groep splitste zich in 13 kleinere groepen, welke elk een onderdeel behandelen van het programma, dat opgesteld is om te komen tot de vaststelling van een aantal richtlijnen voor personeelsbeleid, welke van wezenlijk belang zijn te achten voor een gezonde ontwikkeling van de voortbrenging in ons door de oorlog zozeer verarmde Nederland.

Het ligt in de bedoeling aan deze richtlijnen te zijner tijd op grote schaal bekendheid te geven, zodat de gehele Nederlandse samenleving daarvan profijt kan hebben.

PERSONEELVERENIGINGEN.

De Commissie, welke zich bezighield met de bestudering van het verschijnsel personeelverenigingen, heeft ook in de loop van 1948 haar arbeid voortgezet. De gedachte, dat zij in staat zou zijn spoedig haar rapport uit te brengen ging niet in vervulling. Ziekte en verblijf in het buitenland van enkele der leden van de Commissie waren oorzaak, dat de besprekingen met grote tussenpozen moesten worden gehouden. Bovendien bleek het moeilijk voor de geuite denkbeelden een formulering te vinden, welke zonder voorbehoud door de Commissie in haar geheel zou kunnen worden onderschreven.

Tenslotte kwam — echter niet meer tijdens het verslagjaar —

na herhaald overleg een tekst tot stand, welke door alle leden werd aanvaard.

Het rapport is sedert dien aan het Bestuur van de Stichting van den Arbeid aangeboden, dat het ter beoordeling heeft gegeven van de centrale organisaties. Bij het verschijnen van dit verslag waren hun antwoorden nog niet ontvangen.

VACANTIE EN VRIJE-TIJSBESTEDING.

Het contact met de instellingen, werkzaam op het gebied van toerisme en vrije-tijdsbesteding, bleef in het afgelopen jaar beperkt tot:

a. *de Nederlandse Reisvereniging.*

De vertegenwoordiging van de Stichting van den Arbeid in het College van Advies van de Nederlandse Reisvereniging onderging geen wijziging. Bij de besprekingen in dit College werd bijzondere aandacht geschonken aan plannen om het reizen door personen met bescheiden middelen te bevorderen.

Als gevolg van een initiatief van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen werd in 1947 door samenwerking tussen de Nederlandse Reisvereniging, de Nederlandse Christelijke Reisvereniging, de Nederlandse Reisvereniging voor Katholieken, het Nederlands Verbond van Vakverenigingen, de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging en het Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland een comité voor z.g. sociaal toerisme gesticht. Later voegden de Nederlandse Jeugdgemeenschap en de Natuurvrienden zich hier nog bij. De bedoeling zat daarbij voor, dat de genoemde organisaties zouden profiteren van de technische ervaring en het apparaat van de Nederlandse Reisvereniging, terwijl zij overigens ieder voor eigen kring eigen sfeer zouden handhaven.

Door allerlei moeilijkheden waarop men bij de nadere uitwerking van de plannen stuitte, heeft men deze gedeeltelijk moeten prijsgeven. Aan het einde van het verslagjaar waren er echter nog onderhandelingen gaande met het N.V.V. en de daarbij aangesloten organisaties om een vorm te vinden, waarbij de Nederlandse Reisvereniging de verzorging zal krijgen van de door het N.V.V. uit te voeren reizen.

Op initiatief van het Comité voor Volkstourisme werd in samenwerking met de Nederlandse Reisvereniging en vele andere instellingen, naar het voorbeeld van Zwitserland, getracht te komen tot een Nederlandse reisspaarkas. Er is een werkcommissie benoemd,

welke een geheel sluitende opzet zal ontwerpen. Deze was aan het einde van 1948 nog niet geheel met haar taak gereed.

Wanneer het doel bereikt wordt, zal worden verkregen, dat ook zij, die geen grote bedragen ineens kunnen uitgeven, tijdens hun vakantie gebruik kunnen maken van hotels en restaurants door te betalen met kaarten met spaarzegels. Het Zwitserse systeem kent het geven van een toeslag door de werkgevers, doordat de spaarzegels door de ondernemingen tegen een lager bedrag dan hun waarde verkrijgbaar worden gesteld.

b. *Centraal Werkcomité Vacantie.*

De vertegenwoordiging van de Stichting van den Arbeid in het Centraal Werkcomité Vacantie leed een gevoelig verlies, doordat de heer Mr A. M. B. Dijckhoff, aangewezen door de Algemene Katholieke Werkgevers Vereniging, in Augustus 1948 door een auto-ongeluk het leven verloor. De heer Dijckhoff bekleedde in het Centraal Werkcomité Vacantie de functie van voorzitter en was voor het werk van dit comité een stuwende kracht. In zijn plaats werd op voordracht van de Algemene Katholieke Werkgevers Vereniging tot zijn opvolger aangewezen de heer L. Bouwma.

In de loop van de maand November ontstond een nieuwe vacature door het bedanken van de heer P. Schotte, die door het Prot. Chr. Werkgevers Verbond ter benoeming was voorgedragen. In zijn plaats werd aangewezen de heer J. A. Geleyns.

Ofschoon de omstandigheden, welke in 1946 de stoot gaven tot de oprichting van het Centraal Werkcomité Vacantie, geleidelijk verbeterden, bleken er op het gebied van de vakantiebesteding zoveel lacunes te bestaan, dat het jaar 1948 zeker geen mindere inspanning van de leden van het comité heeft gevraagd, dan de beide voorgaande jaren. Er mocht dan al een belangrijke verbetering zijn gekomen in de reisgelegenheden en min of meer ook in de logeergelegenheden, het feit, dat de uitbreiding van de vakantie voor werknemers tot 12 dagen practisch allen ten deel viel, maakte de oplossing van de vraagstukken aan het vervoer en de onderbrenging van zoveel vacantiegangsters verbonden, niet eenvoudiger.

Gegevens, welke de Nederlandse Spoorwegen en verschillende andere vervoersondernemingen ter beschikking stonden, wezen uit, dat reeds voordien in de gebruikelijke vakantieperiode zulke opeenhopingen voorkwamen, dat naar middelen moest worden gezocht om de vacantiegangsters over een grotere periode te verdelen. Daartoe bestond te meer aanleiding, toen uit gegevens, welke het Koninklijk

Nederlands Meteorologisch Instituut verstrekte, bleek, dat juist in de maand Augustus de meeste regen valt en de zon een belangrijk aantal uren minder schijnt dan in Juni.

Het Centraal Werkcomité Vacantie heeft zich daarom gedurende 1948 intensief beziggehouden met de gedachte van vacatiespreiding. Met volledige steun van de Stichting van den Arbeid werd in samenwerking met de Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf, de Vakraad voor de Metaalnijverheid en die voor de Textielindustrie onder ogen gezien, op welke wijze het denkbeeld van vacatiespreiding tot verwezenlijking zou zijn te brengen. Het bleek, dat vanwege het gevorderde tijdstip het niet mogelijk zou zijn voor 1948 tot een georganiseerde vacatiespreiding te komen. Wel werd door publicaties in de organen van de Stichting van den Arbeid en van de organisaties, welke haar vormen, de gedachte gepropageerd.

Teneinde het vraagstuk na de voorlopige ervaringen in zijn volle omvang te bestuderen, werd door het Centraal Werkcomité Vacantie in December in de Rolzaal te Den Haag een groot Congres georganiseerd, dat geheel aan de bespreking van het denkbeeld en het ontwerpen van plannen van vacatiespreiding voor het jaar 1949 was gewijd. Een tijdens het Congres gelanceerd voorstel heeft ertoe geleid, dat er voor 1949 een uitgewerkt schema voor vacatiespreiding werd samengesteld, waarbij Nederland in drie zônes is verdeeld, welke achtereenvolgens vakantie nemen. Hierbij werd grote medewerking ondervonden van alle betrokken kringen, niet in het minst van het onderwijs, van de Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf en van de Vakraad voor de Metaalindustrie.

INFORMATIECENTRUM BEDRIJFSLEVEN PLAN MARSHALL

In verband met de grote betekenis van het Europees Herstel Programma voor het Nederlandse bedrijfsleven is door toedoen van de Stichting van den Arbeid door de daarin samenwerkende organisaties, tezamen met enkele andere begin 1948 bovengenoemd informatiecentrum ingesteld. Tegelijkertijd werd door de betrokken organisaties een Raad van Toezicht gevormd, bestaande uit 30 personen onder voorzitterschap van Ir W. H. van Leeuwen.

Het informatiecentrum, waarvan Ir S. H. Visser als gedelegeerde met de leiding is belast, houdt zich bezig met studie en oriëntatie met betrekking tot het Marshallplan en zijn toepassing, teneinde op grond daarvan een voorlichtende taak te kunnen verrichten ten behoeve van het bedrijfsleven in al zijn geledingen. Deze voorlichting geschiedt door regelmatige publicaties in de vakbladen der

organisaties van het bedrijfsleven of door het verlenen van diensten aan hen, die van bepaalde details meer wensen te weten.

Ter uitvoering van zijn informatieve taak onderhoudt het informatiecentrum regelmatig contact met het Bureau van de Regerings-commissaris voor het Europese Herstelprogramma, terwijl ook met de Amerikaanse officiële instanties hier te lande nauwe relaties bestaan. Tot op heden kon worden geconstateerd, dat de bestaande samenwerking van het bedrijfsleven in Nederland, zoals deze wordt gedemonstreerd door het informatiecentrum, algemeen wordt gewaardeerd, niet alleen door landgenoten, maar ook door Amerikanen en Amerikaanse instanties.

In de loop van 1948 verleende het informatiecentrum medewerking aan het boekje „Het Marshall Plan” — handleiding tot het E.H.P. — dat door de Stichting Economische Publicaties werd uitgegeven. Voorts werd een enquête ingesteld om de betekenis van de Marshall-hulp voor de verschillende bedrijfstakken na te gaan. Ten behoeve van het Amerikaanse Congres werd een lijvige compilatie samengesteld van alle in de vakbladen over het Marshall-plan verschenen publicaties, waarvan de inhoud direct of indirect steunde op door het informatiecentrum verstrekte gegevens.

Door 30.000 personen werd de Marshall-stand bezocht, welke op de 52e Jaarbeurs te Utrecht was georganiseerd door de Persdienst van het Ministerie van Economische Zaken tezamen met het Informatiecentrum. In de beide publiciteitstelefoons, die in het bijzonder door het Informatiecentrum werden verzorgd, konden bezoekers een gesprek over het Marshall-plan beluisteren tussen een Amerikaanse en een Nederlandse arbeider en een Amerikaans en Nederlands zakenman. Deze telefoons hebben ongetwijfeld veel bijgedragen tot het grote succes van de stand.

Het Informatiecentrum heeft een werkgroep „Technical Assistance” ingesteld, teneinde de mogelijkheden te onderzoeken welke geboden worden door de z.g. technische bijstand, die in het raam van de Marshall-hulp via de E.C.A. kan worden verleend. De desbetreffende studiereizen naar Amerika ter verkrijging van inlichtingen op technisch gebied geschieden veelal in „teamverband”. Zo wordt thans door een „team” van 32 Nederlandse jonge boeren praktisch gewerkt op Amerikaanse boerderijen.

Het secretariaat van het Informatiecentrum is tevens belast met het secretariaat van de door de Regering ingestelde Raad van Advies voor het Europees Herstel Programma, bestaande uit ver-

tegenwoordigers van het bedrijfsleven. Voorzitter is dr H. M. Hirschfeld, Regeringscommissaris voor het E.H.P. De Raad bracht omtrent talrijke onderwerpen advies uit.

Inzake het door de Stichting van den Arbeid in overleg met het Informatiecentrum georganiseerde Congres van de Arbeid, gewijd aan het Marshallplan, zij verwezen naar blz. 19 e.v. van dit verslag.

STAATSCOMMISSIE SOCIALE CHARITATIEVE ZORG (VERVANGING ARMENWET).

Het werk van deze Commissie onderging in 1948 een intensivering, doordat een drietal sub-commissies van beperkte omvang zich afzonderlijk in enkele belangrijke vraagstukken verdiepten. De onderwerpen, welke op deze wijze bearbeid worden, zijn:

a. regeling van het collectewezen; b. uitwerking van het subsidiariteits- en delegatiebeginsel; c. afbakening van het terrein ten aanzien van de gezondheidszorg. In het bijzonder verzette de onder b. bedoelde commissie veel werk; eind December 1948 had zij haar 25ste vergadering gehouden. Ten einde alle vraagstukken recht te laten wedervaren, splitste zij zich weer in onderdelen.

De Commissie Vervanging Armenwet als zodanig ontving van de Regering de opdracht een voorlopig rapport samen te stellen over het vraagstuk van de maatschappelijke zorg voor woonwagenebewoners en van advies te dienen over de wijze van behandeling van het woonwagenvraagstuk in zijn geheel.

De behandeling van een en ander is nog gaande.

KINDERHULP VANWEGE DE VERENIGDE NATIES.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat er in een wereld, waar verschillen van ideologische en materiële aard zo licht tot splijtzwammen uitgroeien, er althans één ding is, dat vrijwel alle mensen trekt en samenbindt: de zorg voor het kind.

Wel zelden heeft een zo verscheiden samengesteld gezelschap als het Nederlands Comité „United Nations Appeal for Children”, waarin naast vele anderen een vertegenwoordiger van de Stichting als zodanig en verschillende afgevaardigden van werknemersorganisaties zitting hadden, zo van harte en eenparig samengewerkt om het gestelde doel: leniging van de nood van 20 miljoen kinderen, te bereiken.

Het Comité, waarvan Prof. Mr R. Kranenburg, voorzitter van de

Eerste Kamer der Staten-Generaal, als voorzitter, en Mejjuffrouw Mr M. Tjeenk Willink, secretaris van de Ned. Ver. voor Maatschappelijk Werk, als secretaris optreedt, ontving spoedig aanmoediging doordat H.M. de Koningin, toen nog H.K.H. Prinses Juliana, het ere-voorzitterschap aanvaardde, en in deze kwaliteit ook daadwerkelijk steun gaf door persoonlijk de actie in te luiden door een toespraak, welke werd opgenomen in het filmjournaal.

Verder vond het Comité in de heer J. Eggink, Directeur van het Raadgevend Bureau inzake Publiciteit en Propaganda ten dienste van Sociale instellingen uitgaande van de Ned. Vereniging voor Maatschappelijk Werk, een directeur met grote liefde en bekwaamheid voor dit werk. Bij de uitwerking van de in het Comité te berde gebrachte denkbeelden, gaf hij blijk van grote voortvarendheid en vindingrijkheid.

Ofschoon het gronddenkbeeld van de actie: „Geef een dag loon” onder de huidige omstandigheden niet zonder meer voor verwezenlijking vatbaar werd geacht, heeft deze slagzin toch het motto gevormd, waaronder de inzameling is gevoerd.

Daarbij is grote medewerking ondervonden van alle geledingen van het bedrijfsleven. Elk heeft naar eigen aard een vorm gezocht, waarop de leuze in daden kon worden omgezet. Opwekkingen in bonds- en personeelsorganen, overwerkacties, vrijwillige bijdragen gedurende een zekere periode, waarbij de directies een suppletie gaven tot een gelijk bedrag als het personeel bijeenbracht, vormden naast giften in natura, dienstverrichtingen of het bieden van gelegenheid tot collecteren, bijdragen, welke grote sommen opleverden.

Bijzondere vermelding verdient wel de medewerking, welke de directeuren van zuivelfabrieken hebben verleend bij een beroep op de veehouders, een zeker percentage van hun melkgeld „voor het kind” af te staan. Deze actie alleen bracht tot Februari 1949 al f 101.782,56 op.

Als tweede voorbeeld van uitzonderlijke bereidheid tot medewerking moge worden vermeld die van bioscoopdirecteuren. Hierdoor kon door de vertoning van de film „Achter de Wolken”, waarin een beeld wordt gegeven van het leven van de jeugd in een door de oorlog vernield land, voor het Comité gedurende een half jaar een bedrag van meer dan f 150.000,— worden bijeengebracht.

Naast de Minister van Sociale Zaken verleende de Minister van Financiën bijzondere medewerking door voor de actie bestemde opbrengsten van overwerk vrij te stellen van loonbelasting en giften

van ondernemingen, voor zover zij een zakelijk karakter droegen, als bedrijfsonkosten te beschouwen. Ook ten opzichte van geblokkeerde gelden werd een gunstige regeling getroffen.

In afwijking van de oorspronkelijke opzet was de actie eind 1948 nog niet geëindigd, daar er nog steeds giften binnenkwamen. Het totaal hiervan beliep toen echter al f 1.197.454,23, terwijl dit bij het schrijven van het verslag tot f 1.598.730,46 gestegen was.

Vermeldenswaard is, dat deze opbrengst niet belast is met de kosten van salarissen van de medewerkers aan de actie, aangezien dezen of ter beschikking gesteld werden door de deelnemende organisaties of het werk vrijwillig deden. Slechts kosten van drukwerk, reclame, prijsvraag en bank-onkosten werden uit de ontvangen gelden bestreden. Zij beliepen tot laatstbedoeld tijdstip tezamen niet meer dan f 40.521,67, of ca. 2,5 % van de opbrengst.

De overige onkosten ten bedrage van f 39.344,78 werden door Ned. Volksherstel in liq. voor zijn rekening genomen.

Vanwege het grote belang, dat ook het Nederlandse kind erbij heeft en vanwege de „goodwill”, welke er in andere landen ten aanzien van ons land door gekweekt wordt, zegde het bestuur van de Stichting van den Arbeid toe, dezelfde medewerking te zullen geven, indien de actie in 1949 zou worden herhaald.

SLOTWOORD

De sociale ontwikkeling in ons land wordt in sterke mate gedragen door vrije organisaties. Zij vervullen in ons maatschappelijk leven een zeer belangrijke taak en hun betekenis neemt nog steeds toe. Wij hebben in het voorgaande getracht de lezer in te lichten over de vele en veelzijdige werkzaamheden, welke door de in de Stichting van den Arbeid samenwerkende werkgevers- en werknemerscentralen in het verslagjaar zijn verricht.

Uiteraard hebben wij niet naar volledigheid gestreefd. Wij vermeldden slechts de hoofdzaken. Daarnaast staan tal van kleinere kwesties: vele benoemingen of voordrachten voor benoeming, individuele adviezen, besprekingen, verstrekking van inlichtingen, bemiddelingswerk, enz.

Wij mogen besluiten met een woord van welgemeende dank aan allen, die, zowel binnen de Stichting als daarbuiten, hun krachten hebben willen geven aan dit stuk sociale arbeid, dat ons volk ten zegen moge hebben gestrekt.

**LIJST VAN BIJ DE STICHTING VAN DEN ARBEID
AANGESLOTEN ORGANISATIES.**

Centraal Sociaal-Werkgevers Verbond . .	Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
Algemene Kath. Werkgeversvereniging . .	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
R.K. Verbond van Werkgeversvakvereni- gingen	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
Verbond van Protestants-Christelijke Werk- gevers in Nederland	Parkstraat 28, 's-Gravenhage.
Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond	Zwarteweg 22, 's-Gravenhage.
Nederlands Verbond van Middenstandsver- enigingen	Prinsegracht 40, 's-Gravenhage.
Nederlandse Katholieke Middenstandsbond	Jan v. Nassaustr. 10, 's-Gravenhage.
Christelijke Middenstandsbond	De Ruyterstraat 74, 's-Gravenhage.
Stichting voor de Landbouw ¹⁾	Raamweg 25—27, 's-Gravenhage.
Nederlands Verbond van Vakverenigingen	P. C. Hoofstraat 174—180, Amsterdam-Z.
Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging	Huis van de Arbeid, Oudenoord 12, Utrecht.
Christelijk Nationaal Vakverbond in Neder- land	Stadhouderslaan 43- 45, Utrecht.

¹⁾ De organisaties, welke de Stichting voor de Landbouw vormen, zijn:
Koninklijk Nederlands Landbouw-Comité, Raamweg 28, 's-Gravenhage; Katho-
lieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond, Badhuisweg 91, Scheveningen;
Nederlandse Christelijke Boeren- en Tuindersbond, Raamweg 28, 's-Gravenhage;
Algemene Nederlandse Landarbeidersbond, Catharijnesingel 38, Utrecht; Neder-
landse Christelijke Landarbeidersbond, Mauritsstraat 45—47, Utrecht; Neder-
landse R.K. Landarbeidersbond „St. Deusdedit”, Zaanenstraat 18, Haarlem.

LIJST VAN BIJ VOORNOEMDE CENTRALES AANGESLOTEN ORGANISATIES.

WERKGEVERS.

Centraal Sociaal-Werkgevers Verbond, Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.

Werkgeversvereniging voor het Bankbedrijf	Vijzelstraat 32, Amsterdam-C.
Nederl. Bond van Boekbinderspatroons	Rozengracht 48, Amsterdam-C.
Nederl. Bond van Boekdrukkerspatroons	v. Eeghenstr. 70, Amsterdam-C.
Nederl. Aannemersbond en Patroonsbond voor de Bouwbedrijven in Nederland	Sarphatistr. 12, Amsterdam-C.
Sociaal Brouwerij Centrum	Keizersgr. 636, Amsterdam-C.
Vereniging van Ned. Chemigrafische Inricht. Sociaal Werkgevers-Verbond voor de Confectie Industrie	Weteringschans 86, A'dam-C.
Bond van Werkgevers in de Geregelde Lijnvaart ter Koopvaardij	Herengracht 388, Amsterdam-C.
Bond ter behartiging van de Sociale Aangelegenheden in de Houthandel in Nederland (S.A.H.I.N.)	Polmanshuis, Warmoesstraat 197—199, Amsterdam-C.
Scheepvaartvereniging Noord	Vissersdam 5, Amsterdam-C.
Verbond van Sigarenfabrikanten in Nederland	Polmanshuis, Warmoesstraat 197—199, Amsterdam-C.
Bond van Nederl. Steen- en Offsetdrukkerijen en Lithografische Inrichtingen	Blauwburgwal 6, Amsterdam-C.
Bond van Nederl. Lederfabrikanten	Weteringschans 86, A'dam-C. p/a de Heer M. C. van der Kloot Meyburg, Dieren.
Fabrikantenvereniging Almelo	Parkweg 35, Enschede.
Fabrikantenvereniging Enschede	Parkweg 35, Enschede.
Bond van Textielondernemingen in en buiten Twente	Parkweg 35, Enschede.
Twents-Gelderse Fabrikantenvereniging	Parkweg 35, Enschede.
Vereniging van Werkgevers in de Aardappelmeelindustrie en aanverwante bedrijven	W. A. Scholtenweg 14, Foxhol.
Vereniging „Het Centrale Baggerbedrijf”	Rijnstraat 7, 's-Gravenhage.
Nederlands Binnenvaartbureau	Stationsweg 147, 's-Gravenhage.
Vereniging van Werkgevers in de Chemische Wasserijen en Stoffenververijen	Sportlaan 148, 's-Gravenhage.
Nederlandse Bond v. Werkgevers in Hotel-, Restaurant-, Café- en Aanverwante Bedrijven „HORECAF”	Dr Kuypersstraat 21, 's-Gravenhage.
Sociaal Comité voor de Groothandel in Levensmiddelen	Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
Nederl. Vereniging ter Bevordering van het Levensverzekeringenwezen	Plompstorengracht 14—16, en Utrecht. Kortenaerkade 7, 's-Gravenhage.

Metaalbond	Nassaulaan 13, 's-Gravenhage.
Sociaal Comité voor de Schadeverzekering . . .	Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
Sociaal Comité voor de Suikerverwerkende Industrie	Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
Nederl. Vereniging van Transportondernemingen	Bezuidenhoutseweg 23, 's-Gravenhage.
Algemene Vereniging voor de Centrale Verwarmingsindustrie (A.C.I.)	Anna Paulownastraat 117, 's-Gravenhage.
Bond van Wasindustriëlen	Sportlaan 148, 's-Gravenhage.
Sociaal Comité voor de Groothandel in IJzer, IJzerwaren en aanverwante artikelen	Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
Algemene Nederlandse Zuivelbond	v. d. Spiegelstraat 16, 's-Gravenhage.
Vereniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne	Laan van Meerdervoort 18, 's-Gravenhage.
Nederl. Redersvereniging voor de Haringvisserij	Helmstraat 28, Scheveningen.
Vereniging van Nederlandse Strocartonfabrikanten	Ubbo Emmiusingel 37, Groningen.
Algemene Werkgevers Vereniging	Schotersingel 9, Haarlem.
Bond van Meubelfabrikanten	Schotersingel 9, Haarlem.
Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg . .	Dr Poelsstraat 16, Heerlen.
Vereniging tot behartiging van de belangen der Particuliere Steenkolenmijnen in de Provincie Limburg	Sittarderweg 59, Heerlen.
Bond van Werkgevers in de Algemene Vrachtvaart	Parklaan 8, Rotterdam.
Bond van Werkgevers in de Geregelde Lijnen Korte Vaart, Zeesleepvaart en Tankvaart	Parklaan 8, Rotterdam.
Scheepvaartvereniging Zuid	Pieter de Hoochweg 110, Rotterdam.
Vereniging van Tricot- en Kousenfabrikanten	Maliesingel 18, Utrecht.
Vereniging van Reders van Vissersvaartuigen IJmuiden (Redersvereniging IJmuiden)	Trawlerkade 40—41, IJmuiden.
Bond van Werkgevers in het Houtbedrijf en voor de Havenbelangen in Zaandam	Provincialeweg 52, Zaandam.
Algemene Katholieke Werkgeversvereniging, Raamweg 32, 's-Gravenhage.	
A.K.W.V. in het Aartsbisdom	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
A.K.W.V. in het Bisdom Haarlem	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
A.K.W.V. in het Diocees Breda	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
A.K.W.V. in het Diocees Den Bosch	Willem II-straat 47—49, Tilburg.

Limburgse Katholieke Werkgeversvereniging .	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
R.K. Verbond van Werkgeversvakverenigingen, Raamweg 32, 's-Gravenhage.	
Nederl. Kath. Aannemers- en Patroonsbond .	1ste Const. Huygensstraat 107, Amsterdam.
R.K. Vereniging van Nederl. Drukkerspatroons	van Eeghenstraat 70, Amsterdam.
Bond van R.K. Baksteenfabrikanten in Midden-Nederland	Huygenslaan 44, Arnhem.
Nederl. R.K. Vereniging van Sigarenfabrikanten	Keizersgracht 4, Eindhoven.
R.K. Vereniging van Werkgevers in de Metaalnijverheid	Willem II-straat 92, Tilburg.
R.K. Nationale Bond van Wasindustriëlen	Jos. Israëlsplein 1, Heemstede.
Kath. Bond van Baksteenfabrikanten in Limburg	Wilhelminaplein 32, Roermond.
Kath. Vereniging van Ned. Confectiefabrikanten (Zuidelijke Sector)	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
Katholieke Vereniging van Ned. Confectiefabrikanten (Noordelijke Sector)	Herengracht 388, Amsterdam.
Limburgse R.K. Vereniging van Werkgevers in de Klei-industrie	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
R.K. Vereniging van Nederl. Leerfabrikanten	Stationstraat 19, Tilburg.
Federatie van Nederlandse Schoenfabrikanten	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
R.K. Vereniging van Werkgevers in de Brabantse Steenindustrie	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
Nederl. R.K. Vereniging van Werkgevers in de Textielnijverheid	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
Vereniging van Tilburgse Fabrikanten van Wollen Stoffen	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
Vereniging van R.K. Werkgevers in de Bedrijven Chem. Wasserij, Mach. Tapijtreiniging, Stoffen- en Garenververij	Jos. Israëlsplein 1, Heemstede.
Katholieke Vereniging voor de Voedings- en Genotmiddelenindustrie	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
Katholieke Vereniging voor de Chemische Industrie	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
Algemene Katholieke Werkgevers Vakvereniging	Raamweg 32, 's-Gravenhage.
Sociaal Brouwerij Centrum	Keizersgracht 636, Amsterdam.
Sociaal Werkgevers-Verbond voor de Confectie-Industrie	Heerengracht 388, Amsterdam.
Sociaal Comité voor de Groothandel in IJzer, IJzerwaren en aanverwante artikelen	Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.

Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg Dr. Poelsstraat 16, Heerlen.
 Vereniging tot behartiging van de belangen der
 Particuliere Steenkolenmijnen in de Provincie
 Limburg Sittarderweg 59, Heerlen.
 Bond van Nederlandse Aardewerkfabrikanten Alexanderstraat 7,
 's-Gravenhage.
 Kath. Vereniging van Grootwinkelbedrijven Keizersgracht 412,
 Amsterdam-C.
 Centrale Bond van Meubelfabrikanten Schotersingel 9, Haarlem.
 Sociaal Comité voor de Suikerverwerkende In-
 dustrie Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
 Stichting Rayonfabrikanten in Nederland Louiseweg 5, Nijmegen.

Verbond van Protestants-Christelijke Werkgevers in Nederland,
 Parkstraat 28, 's-Gravenhage.

Sociaal Werkgevers Verbond voor de Confec-
 tie-Industrie Herengracht 388, Amsterdam.
 Bond van Christ. Drukkerspatroons in Nederl. v. Eeghenstraat 70, Amsterdam.
 Verbond van Sigarenfabrikanten in Ned. Blauwburgwal 6, Amsterdam.
 Vereniging van Prot.-Christ. Werkgevers in
 het Bakkersbedrijf Parkstraat 28, 's-Gravenhage.
 Vereniging van Prot.-Christ. Metaalindustriëlen
 in Nederland Parkstraat 28, 's-Gravenhage.
 Sociaal Comité voor de Suikerverwerkende
 Industrie Kneuterdijk 8, 's-Gravenhage.
 Bond van Nederl. Aardewerkfabrikanten Schotersingel 9, Haarlem
 Sociale Vereniging van de Werkgevers, beho-
 rende tot de Vakgroep Vleeswarenindustrie Schotersingel 9, Haarlem
 Nederl. Christ. Aannemers- en Bouwvakpa-
 troonsbond Koningslaan 78, Utrecht.
 Vereniging van Tricot- en Kousenfabrikanten Mallesingel 18, Utrecht.
 Centrale Bond van Meubelfabrikanten Schotersingel 9, Haarlem.

MIDDENSTAND.

Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond, Zwarteweg 22,
 's-Gravenhage.

Bond van Nederl. Schilders Patroons Trompstraat 2a, Almelo.
 Nederl. Bond van Begrafenisondernemers-ver-
 enigingen Bergstraat 27, Amersfoort.
 Nederl. Kappersbond Stadhouderslaan 126,
 Amsterdam.
 Nederl. Bond van Koffiehuis- en Restaurant-
 houders en Slijters Keizersgracht 436, Amsterdam.
 Bond van Rijwielen- en Motorhandelaren in Ne-
 derland Surinameplein 12, Amsterdam.
 Nederl. Bond van Detailhandelaren in Textiel
 en Mode-artikelen „Demotex” Willem de Zwijgerlaan 48,
 Amsterdam.

Nederl. Bond van Ondernemers in het Glazenwassersbedrijf	Alblasstraat 9, Dordrecht.
Nederl. Bond van Kleinhandelaren in aardappelen, groeten en fruit	Hoefkade 779, 's-Gravenhage.
Nederl. Alg. Bond van Beroepspersonenvervoerders over de weg	Stadhouderslaan 158, 's-Gravenhage.
Nederl. Bond van Winkeliers in Glas, Aardewerk en aanverwante artikelen „Gaba”	Amalia van Solmsstraat 115, 's-Gravenhage.
Nederl. Bond van Piano- en Orgelhandelaren en Fabrikanten	Thorbeckelaan 455, 's-Gravenhage.
Nederl. Bond van Patroons in het Steen-, Hout-Graniet- en Kunststeenbedrijf	v. d. Eijndestraat 7, 's-Gravenhage.
Alg. Nederl. Drogistenbond	Kampersingel 36, Haarlem.
Nederl. Bond van Patroons in het Meubileringsbedrijf	Pieter Kiesstr. 57, Haarlem.
Nederl. Bond van Bontbedrijven	Prins Mauritslaan 93, Overveen.
Vereniging van Muziekhandelaren en Uitgevers in Nederland	Nieuwe Binnenweg 132, Rotterdam.
Nederl. Banketbakkervereniging	Biltstraat 29, Utrecht.
Centrale Vereniging v. d. Markt-, Straat- en Rivierhandel	Rijnlaan 101 bis, Utrecht.
Alg. Nederl. Molenaarsbond	Oude Zwolseweg 163, Wenum (bij Apeldoorn).

Nederlands Verbond van Middenstandsverenigingen, Prinsegracht 40, 's-Gravenhage.

Nederl. Vereniging voor Verlichtingsindustrie	Graaf Florisstr. 4, Amsterdam.
Nederl. Vereniging van Handelaren in Antiek, Curiosa en Ong. Goederen	Hobbemastr. 130, 's-Gravenhage
Nieuwe Nederl. Bond van Ondernemers in het Bouwbedrijf	Zomerluststraat 5, Haarlem.
Alg. Oliehandelaren-Vereniging „A.V.O.”	Junostraat 35, 's-Gravenhage.
Nederl. Bond van Schoenherstellers	Loosduinseweg 823, 's-Gravenhage.
Nederl. Bond van Sigarenwinkeliers	Slachthuislaan 55, 's-Gravenhage.
Nederl. Bond van Draadvormfabrikanten	Ternatestraat 21, Haarlem.
Leidse Schilderspatroonsvereniging	Alexanderstraat 18, Leiden.
Nederl. Bond van Petroleum-detailisten „D.E.S.”	Balistraat 121, Amsterdam.
Alg Bloemistenbond „Rotterdam”	2e Middellandstraat 7a, Rotterdam.
Nederl. Bond van Leesbibliotheekhouders	Koolzaadstraat 37, Rotterdam.

**Nederlandse Katholieke Middenstandsbond, Jan van Nassastraat
10, 's-Gravenhage.**

Nederl. Kath. Aannemers- en Patroonsbond	1e Const. Huygensstraat 107, Amsterdam.
Nederl. Kath. Bond van Erkende Kantoorboek- handelaren	Keizersgracht 808, Amsterdam.
Nederl. Kath. Vakbond voor de Textieldetail- handel	Keizersgracht 33, Amsterdam.
Kath. Vereniging van Werkgevers in de Wo- ninginrichting en Meubileringsbedrijven „St. Reinoldes”	Aalsmeerweg 124, Amsterdam.
R.K. Bond van Handelaren in Melk en Melk- producten in Nederland	Molsteeg 33, Delft.
Nederl. R.K. Bond van Electro-Technische Werkgevers „St. Antonius”	Ten Hagestraat 13, Eindhoven.
Nederl. Kath. Bakkerspatroonsbond	Jan van Nassastraat 93, 's-Gravenhage.
Nederl. R.K. Banketbakkerspatroonsbond	Javastraat 74, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Bond van Horlogemakers, Goud- en Zilvermeden	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Kapperspatroonsbond	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Nederl. R.K. Kruideniersbond	Jan van Nassastraat 93, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath Bond van Werkgevers in het Loodgieters-, Fitters- en Sanitair Installatie- bedrijf	Paleisstraat 6, 's-Gravenhage.
Ned. Kath. Bond van Beroepspersonenvervoer- ders over de weg	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Ned. Kath. Bond van Opticiens	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Bond voor het Rijwielkleinbedr.	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Bond van Schoenmakerspatroons	Singelstraat 2, Utrecht.
Nederl. Kath. Bond van Schoenwinkeliers	Singelstraat 2, Utrecht.
Nederl. Kath. Bond van Sigarenwinkeliers	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Slagerspatroonsbond	Anna Paulownastraat 58 b, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Bond van IJzerhandelaren	Jan van Nassastraat 10, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Bond van Zuivelhandelaren	Dorp D 200. Hazerswoude.
Nederl. Kath. Bond van Begrafenisondernemers	v. d. Vinnestraat 2 rood, Haarlem.
Kath. Bond van Molenaars, Graan-, Meel- en Kunstmesthandelaren St. Victor	Leenderweg 11, Heeze N.B.

Nederl. Kath. Schilderspatroonsbond „St Lucas”	Spaarnzichtlaan 6, Heemstede. (tijdelijk: Prins Hendrikstraat 73, Breda.)
Nederl. Kath. Bond van Riet- en Strodekkers- patroons	J. P. Coenstraat 12, 's-Gravenhage.
Nederl. Kath. Bond van Brandstoffenhandelaren	Hinthamerstraat 92, 's-Hertogenbosch.
Nederl. Kath. Bond van Glazeniers en Glas- in-lood-bedrijven en Glasbewerkersbedrijven .	Kerkstraat A 129, Oisterwijk.
Nederl. R.K. Bond van Smedenpatroons	Hinthamerstraat 181, 's-Hertogenbosch.
Bond van R.K. Kerkorgelbouwers in Neder- land „St Caecilia”	Stationstraat 174, Heythuizen.
R.K. Bond van Kleermakerspatroons in Neder- land „St Martinus”	Borneostraat 14, Nijmegen.
Nederl. Kath. Bond van Kleinhandelaren in Aardappelen, Groenten en Fruit	Tuindorplaan 8, Haarlem (Overveen).
Nederl. Kath. Bond van Hotel-, Café- en Res- tauranthouders en Slijters „Hocres”	P. de Hooghstraat 17b, Rotterdam.
Nederl. Kath. Bond van Handelaren in Porce- lein, Aardewerk, Glas, Huishoudelijke Artike- len en Luxe-artikelen	P. de Hooghstraat 17b, Rotterdam.
Nederl. Kath. Stucadoorspatroonsbond	Maaskade 99a, Rotterdam.
Nederl. Kath. Bond van Lei- en Dakdekkers- patroons	Postbus 102, Venlo.
Nederl. Kath. Drogistenbond	Langstraat 21, Wijhe Ov.

Christelijke Middenstandsbond, De Ruyterstraat 74, 's-Gravenhage.

Christ. Bond van Kleinhandelaren in aard- appelen, groenten en fruit in Nederland . . .	Zaanstraat 96 II, Amsterdam.
Prot.-Christ. Bond van Begravenisondernemers	Milletstraat 42, Amsterdam.
Christ. Vereniging van Kantoorboekhandelaren	Kruisstraat 7, Assen.
Christ. Bond van Schoenmakerspatroons in Nederland	Waterweg 199a, De Bilt.
Christ. Bond van Schoenwinkeliers in Ned.	Waterweg 199a, De Bilt.
Bond van Christ. Bakkerspatroons in Nederl.	Julianalaan 119, Bilthoven.
Nederl. Bond van Prot. Christ. Particuliere Be- roepsgoederenvervoerders	Haasburgstraat 27, Voorburg.
Nederl. Christ. Bond van Werkgevers in de Electrotechnische en Radiobranche	Vrouw Jannestr. 29, Rotterdam.
Christ. Bond van Kleermakerspatroons	De Ruyterstraat 74, 's-Gravenhage.
Christ. Kruideniersbond	Amalia van Solmsstraat 115, 's-Gravenhage.

Prot.-Christ. Bond van Detaillisten in Luxe en Huish. art. etc. „Prodeha”	De Ruyterstraat 74, 's-Gravenhage.
Ned. Bond van Chr. Detailhandelaren in Textiel en Mode-artikelen	De Ruyterstraat 74, 's-Gravenhage.
Prot.-Christ. Bond van Handelaren in Melk en Zuivelproducten in Nederland	Thomsonlaan 72, Haarlem.
Nederl. Bond van Christ. Schilderspatroons . .	Hyacintenlaan 82, Hilversum.
Nederl. Bond van Prot.-Christ. Wasindustrieëlen	Torenweg 2, Nederhorst den Berg.
Christ. Bond van Bloemistwinkeliers in Ned.	Bergselaan 338, Rotterdam.
Christ. Bond van Brandstoffenhandelaren . .	Schiehavenweg 12, Rotterdam.
Nederl. Bond van Christ. Sigarenwinkeliers . .	Ruwaartstraat 37c, Rotterdam.
Nederl. Christ. Drogistenbond	Mgr. v. d. Weteringstraat 67, Utrecht.
Nederl. Christ. Riet- en Strodekkerspatroonsbond	Koningslaan 78, Utrecht.
Christ. Bond van Patroons in het Meubileringsbedrijf in Nederland	Voorstraat 41, Vlaardingen.
Bond van Christ. Kapperspatroons	Emmastraat 3, Zwijndrecht.
Chr. Bond van Assurantiebezorgers	Boschpoortstraat 6, Ede.
Prot. Chr. Bond van Beroeps-Personenvervoerders	Stadhouderslaan 158, 's-Gravenhage.
Ned. Chr. Bond van Rijwielen- en Motorhandelaren	Buiten Damsterdiep 18, Groningen.

STICHTING VOOR DE LANDBOUW, Raamweg 25—27,
's-Gravenhage.

Secretariaat Provinciale Stichtingen van de Stichting voor de Landbouw.

Prov. Groningen Sociale Sectie	Landbouwhuis, Groningen.
Fryske Lanbou Stifting Sociale Sectie	Eewal 77, Leeuwarden.
Prov. Drente Sociale Sectie	Vaart Z.Z. 33, Assen.
„ Overijssel Sociale Sectie	Burg. v. Royensingel 22, Zwolle.
„ Gelderland Sociale Sectie	Bovenbrugstraat 29, Arnhem.
„ Utrecht Sociale Sectie	Westerstraat 13, Utrecht.
„ Noord-Holland Sociale Sectie	Parklaan 12, Haarlem..
„ Zuid-Holland Sociale Sectie	Anna Paulownastraat 20, 's-Gravenhage.
„ Zeeland Sociale Sectie	Grote Markt 28a, Goes.
„ Noord-Brabant Sociale Sectie	Gasthuisstraat 23, Tilburg.
„ Limburg Sociale Sectie	Landbouwhuis, Roermond.
Noord-Oost Polder Sociale Sectie	Postbus 10, Emmeloord.

Koninklijk Nederlands Landbouw-Comité, Raamweg 28, 's-Gravenhage.

- Groninger Maatschappij van Landbouw Martinikerkhof 32, Groningen.
Friese Maatschappij van Landbouw Willemskade 11, Leeuwarden.
Genootschap ter bevordering van de Landbouw
in Drente Oostersingel 25, Assen.
Overijsselse Landbouw Maatschappij Burg. v. Royensingel 22,
Zwolle.
Gelderse Maatschappij van Landbouw Bovenbrugstraat 29, Arnhem.
Utrechts Landbouw Genootschap Catharijnekade 5, Utrecht.
Hollandse Maatschappij van Landbouw Anna Paulownastraat 20,
's-Gravenhage.
Zeeuwse Landbouw Maatschappij Landbouwhuis, Goes.
Noord-Brabantse Maatschappij van Landbouw Noordhaven 21, Zevenbergen.
Veenkoloniale Boerenbond Landbouwhuis, Veendam.

Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond, Badhuisweg 91, Scheveningen.

- Aartsdiocesane R.K. Boeren- en Tuindersbond Amsterdamseweg 96, Arnhem.
Kath. Land- en Tuinbouwbond in het Bisdom
Haarlem Parklaan 12, Haarlem.
Limburgse Land- en Tuinbouwbond Landbouwhuis, Roermond.
Noordbrabantse Christ. Boerenbond Spoorlaan 50, Tilburg.

Nederlandse Christelijke Boeren- en Tuindersbond, Raamweg 28, 's-Gravenhage.

- Groninger Christ. Boeren- en Tuindersbond Martinikerkhof 29, Groningen.
Friese Christ. Boeren- en Tuindersbond Willemskade 26, Leeuwarden.
Drentse Christ. Boeren- en Tuindersbond Brink 26, Assen.
Overijsselse afdeling van de Christ. Boeren-
en Tuindersbond in Nederland Christ. Landbouwwinterschool,
Hardenberg.
Gelderse Christ. Boeren- en Tuindersbond Arnhemseweg 31, Ede.
Utrechtse Christ. Boeren- en Tuindersbond Nieuwendijk 32, Woerden.
Christ. Boeren- en Tuindersbond „Holland-
Brabant” Laan van Rozenburg 5,
Heemstede.
Zeeuwse Christ. Boeren- en Tuindersbond Middelburgsestr. 31, Goes.
Christ. Veenkoloniale Landbouwbond Hoofdstraat 131, Stadskanaal.

Algemene Nederlandse Landarbeidersbond, Catharijnesingel 38, Utrecht.

Nederlandse Christelijke Landarbeidersbond, Mauritsstraat 45—47, Utrecht.

**Nederlandse R.K. Landarbeidersbond „St. Deusdedit”, Zaanen-
straat 18, Haarlem.**

WERKNEMERS.

Nederlands Verbond van Vakverenigingen, P. C. Hoofdstraat 174—180, Amsterdam (Zuid).

Algemene Nederlandse Bouwarbeidersbond . . .	Vondelstr. 40, Amsterdam-W.
Centrale van Kapiteins en Officieren ter Koop- vaardij	Eendrachtsweg 53, Rotterdam.
Alg. Nederl. Diamantbewerkersbond	Henri Polaklaan 9, Amsterdam-C.
Nederl. Vereniging van Fabrieksarbeiders(sters)	Museumplein 17, Amsterdam-Z.
Alg. Nederl. Grafische Bond	Koninginneweg 20, Amsterdam-Z.
Alg. Nederl. Bond van Handels- en Kantoor- bedienden en Handelsreizigers „Mercurius” . . .	Paulus Potterstraat 9, Amsterdam-Z.
Nederl. Bond van Hotel-, Café- en Restaurant- personeel	Stadhouderskade 126, Amsterdam-Z.
Vereniging van K.L.M.-Stewards en Stewar- dissen	Nassaukade 167, Amsterdam.
Federatie van Verenigingen van K.L.M.-Vlie- gers, Radiotelegrafisten en Boordwerktuigkun- digen	Barak 123 Schiphol, Amsterdam.
Alg. Nederl. Bond van Kunstenaars en van employé's in de kunst- en amusementsbedrijven „De Algemene”	Henri Polaklaan 9, Amsterdam-C.
Alg. Nederl. Metaalbewerkersbond	Hemonylaan 24, Amsterdam-Z.
Alg. Nederl. Bond van Meubelmakers, Behan- gers, Houtbewerkers en aanverwante vakge- noten	Vondelstr. 170, Amsterdam-W.
Alg. Nederl. Sigarenmakers- en Tabakbewer- kersbond	Plantage Badlaan 18, Amsterdam.
Alg. Bond van Personeel werkzaam in part. sociaal-hygiënische instellingen en huishoude- lijke diensten	Henri Polaklaan 9, Amsterdam-C.
Nederl. Bond van Technici	Dintelstraat 30 II, Amsterdam-Z.
Alg. Bond van arbeiders(sters) in de Textiel- en Kledingbedrijven „De Eendracht”	Vondelstr. 48, Amsterdam-W.
Alg. Bedrijfsbond Voedings- en Genotmiddelen- bedrijven	Herman Heyermansweg 20, Amsterdam-Z.
Bond van Werkmeesters, Technici en Opzicht- houdend Personeel	Vondelstr. 61, Amsterdam-Z.

Alg. Bond van Ambtenaren	L. Copes v. Cattenburch 10, 's-Gravenhage.
Personeelsbond Film- en Theaterbedrijven	Scheepmakerstraat 75 's-Gravenhage.
Nederl. Toonkunstenaarsbond	Prinsegracht 73, 's-Gravenhage.
Alg. Nederl. Mijnwerkersbond	Valkenburgerweg 18, Heerlen.
Alg. Personeelbond v. Bad- en Zweminrichtingen	Nieuwe Heerengracht 107, Amsterdam.
Centrale Bond van Transportarbeiders	Heemraadssingel 323, Rotterdam.
Alg. Apothekers-Adsisentenbond	Beetslaan 216 huis, Rijswijk Z.-H.
Nederl. Bond van Schoenmakersgezellen	Dr de Visserstraat 21, Rotterdam.
Alg. Nederl. Landarbeidersbond	Catharijnesingel 38, Utrecht.
Nederl. Vereniging van Spoor- en Tramweg- personeel	Oudegracht 245 bis, Utrecht.
Vakbond voor Tandtechnici	Maliesingel 67, Utrecht.

**Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging, Huis van de Arbeid,
Oudenoord 12, Utrecht.**

Nederl. R.K. Diamantbewerkers-Vereniging „St Eduardus”	W. Pastoorsstraat 27 hs, Amsterdam.
Nederl. Kath. Grafische Bond	P. C. Hoofstraat 172, Amsterdam.
Nederl. R.K. Bond van Handels-, Kantoor- en Winkelbedienden „St Franciscus van Assisië”	Jan Luykenstraat 12, Amsterdam.
Nederl. R.K. Bond van Transportarbeiders „St Bonifacius”	N. Z. Voorburgwal 326—328, Amsterdam.
Nederl. R.K. Tabakbewerkersbond „St Willi- brordus”	Pastoor Peterstraat 14, Eindhoven.
Nederl. R.K. Fabrieksarbeiders(sters)bond „St Willibrordus”	Nassau Zuilensteinstraat 1a—3, 's-Gravenhage.
Nederl. R.K. Bond van Hotel-, Café- en Res- taurant-Geëmployeerden „St Antonius”	Rijswijkseweg 135, 's-Gravenhage.
Kath. Bond van Overheidspersoneel	Zwarteweg 11, 's-Gravenhage.
Nederl. R.K. Bond van Technici „St Ber- nulpheus”	Nassauplein 18, 's-Gravenhage.
Nederl. R.K. Landarbeidersbond „St Deusdedit”	Zaanenstraat 18, Haarlem.
Nederl. R.K. Mijnwerkersbond	Stationsstr. 58, Heerlen.
R.K. Apothekers-Assistentenbond „St Lucas”	Pres. Rooseveltlaan 59, Breda.
Nederl. R.K. Bouwvakarbeidersbond „St Joseph”	Drift 8, Utrecht.

Nederl. R.K. Vereniging van Handelsreizigers, Agenten en Verzekeringsinspecteurs „St Christoffel”	Catharijnesingel 69, Utrecht.
Nederl. R.K. Bond van Houtbewerkers, Meubelmakers, Behangers en aanverw. Vakgenoten	Bem. Weerd W.Z. 4, Utrecht.
Nederl. R.K. Bond van Kappersbedienden „St Cosmas”	Oudenoord 12, Utrecht.
Nederl. Kath. Metaalbewerkersbond „St Eloy”	Koningslaan 9, Utrecht.
Kath. Bond van Musici en Artisten	Oudenoord 12, Utrecht.
Nederl. R.K. Bond van Spoor- en Tramwegpersoneel C.A. „St Raphael”	Westerstraat 18, Utrecht.
Kath. Bonden in de Textiel- en Kledingindustrie	Oudenoord 12, Utrecht.
Nederl. R.K. Bond van arbeiders(sters) in Voedings- en Genotmiddelenbedrijven	Oudenoord 12, Utrecht.
Nederl. R.K. Bond van Werkmeesters en ander toezichthoudend personeel	Biltstraat 110, Utrecht.

Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland, Stadhouderslaan 43—45, Utrecht.

Nederl. Christ. Grafische Bond	Valeriusplein 30, Amsterdam-Z.
Christ. Bond van Huispersoneel	Marnixstraat 399, Amsterdam
Nederl. Vereniging van Christ. Kantoor- en Handelsbedienden	P. C. Hoofdstraat 171, Amsterdam-C.
Bond van Christ. Politieambtenaren in Ned.	De Lairessestraat 58, A'dam-Z.
Nederl. Bond van Christ. Fabrieks- en Transportarbeiders	Pieter Bothstraat 8, 's-Gravenhage.
Ned. Chr. Bond van Werknemers in de Houtindustrie	Adr. Pauwstraat 22, 's-Gravenhage.
Nederl. Christ. Bond van Overheidspersoneel	Bankplein 1a, 's-Gravenhage.
Prot.-Christ Mijnwerkersbond	Burg. de Hesseplein 26, Heerlen.
Christ. Bond van Sigarenmakers en Tabakbewerkers in Nederland	Boven Nieuwstraat 28, Kampen.
Nederl. Chr. Bond van Apothekers-Assistenten	Lepelaarsingel 89 b, Rotterdam.
Nederl. Christ. Bond van Verzekeringsagenten en Ziekenfondsboden	Mathenesserplein 40a, Rotterdam.
Nederl. Centr. Bond van Christ. Arbeiders (sters) in de bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen	Mathenesserlaan 474, Rotterdam.
Nederl. Christ. Bouwarbeidersbond	Kr. Nieuwe Gracht 22, Utrecht.
Christ. Bond van Kapperspersoneel	Bern. Zweerslaan 36, Eindhoven.
Bond van Christ. Kunstenaars in Nederland	v. Humboldtstraat 6, Utrecht.

Nederl. Christ. Landarbeidersbond Mauritsstraat 45—47, Utrecht.
 Christ. Metaalbewerkersbond Koningslaan 10, Utrecht.
 Prot.-Christ. Bond van Spoor-, Tram- en ander
 vervoerspersoneel Kr. Nieuwe Gracht 39, Utrecht.
 Nederl. Vereniging van Christ. Technici . . . Kr. Nieuwe Gracht 50, Utrecht.
 Nederl. Christ. Bond van Werknemers in de
 Textiel- en Kledingbedrijven „Unitas” . . . F. C. Dondersstr. 63 bis,
 Utrecht.
 Nederl. Christ. Werkmeesterbond Kr. Nieuwe Gracht 50, Utrecht.
 Nederl. Vereniging van Christ. Handelsreizi-
 gers en Handelsagenten Rodenrijsestraat 27B,
 Rotterdam.
 Prot. Chr. Journalisten Vereniging Park Pausberg, Ede.

BEDRIJFSUNIES.

Bedrijfsunie in het Bouwbedrijf	Vondelstraat 40, Amsterdam-W.
Bedrijfsunie voor Fabriekmatige Bedrijven . .	Nassau Zuilensteinstraat 3, 's-Gravenhage.
Unie van Werknemersorganisaties in het Gra- fisch Bedrijf	P. C. Hoofdstraat 170—172, Amsterdam-Z.
Bedrijfsunie van de Samenwerkende Organisa- ties van Handels- en Kantoorbedienden . . .	P. C. Hoofdstraat 171, Amsterdam-Z.
Bedrijfsunie voor Hotel-, Café- en Restaurant- personeel	Stadhouderskade 126, Amsterdam-Z.
Bedrijfsunie voor de Houtindustrie	Museumplein 17, Amsterdam-Z.
Unie in de Kledingindustrie	James Wattstraat 2hs, Amsterdam-O.
Unie van Landarbeidersbonden	Zaaneistraat 18, Haarlem
Bedrijfsunie voor de Metaalnijverheid	Koningslaan 9, Utrecht.
Bedrijfsunie voor de Meubilerings- en Hout- industrie	Vondelstr. 170, Amsterdam-W.
Bedrijfsunie voor de Mijnindustrie	Valkenburgerweg 18, Heerlen
Bedrijfsunie voor Overheidspersoneel	Zwarteweg 11, 's-Gravenhage.
Bedrijfsunie der Samenwerkende Organisaties in de Kunst en het Amusementsbedrijf	Henri Polaklaan 9, Amsterdam-C.
Bedrijfsunie voor de Tabakverwerkende Indus- triën	Plantage Badlaan 18, Amsterdam.
Unie van Vakbonden van Technici	Vondelstraat 61, Amsterdam-W.
Bedrijfsunie in de Textielindustrie	Vondelstraat 48, Amsterdam-W.
Unie Verkeer	Heemraadssingel 323, Rotterdam
Unie Vervoer	Westerstraat 18, Utrecht.
Bedrijfsunie voor de Voedings- en Genot- middelenbedrijven	Oudenoord 12, Utrecht.
Unie van Werkmeestersbonden	Vondelstraat 61, Amsterdam-W.
Bedrijfsunie van Bonden van Verzekerings- agenten en Ziekenfondsboden	Heer Kerstantstraat 98b, Rotterdam.
Kappersbedrijfsunie	Henri Polaklaan 9, Amsterdam-C.

VAKRADEN.

Bedrijfsraad voor het Bouwbedrijf	Vondelstraat 40, Amsterdam.
Bedrijfsraad voor de Schoenindustrie	Willem II-straat 47—49, Tilburg.
Vakraad voor de Confectieindustrie	Herengracht 388, Amsterdam.
Vakraad voor het Kappersbedrijf	Oudenoord 12, Utrecht.
Vakraad voor de Kleine-Metaalnijverheid	Amaliastraat 10, 's-Gravenhage.
Vakraad voor de Lederindustrie	Willem II-straat 92, Tilburg.
Vakraad voor de Metaalnijverheid	Nassaulaan 13, 's-Gravenhage.
Vakraad voor de Textielindustrie	Willem II-straat 47—49, Tilburg.

**ADVIEZEN DOOR DE STICHTING VAN DEN ARBEID
UITGEBRACHT AAN HET COLLEGE VAN
RIJKSBEMIDDELAARS IN HET JAAR 1948.¹⁾**

Algemeen

1. Nationale feestdag (5 Mei)
2. Vrije dag regeringsjubileum H. M. de Koningin
3. Extra uitkering van 2% in '48
4. Vacantie-toeslag (algemeen advies)
5. Lonen gedemobiliseerde militairen
6. Winstdeling
7. Valutatoeslagen
8. Gemeenteklassenindeling: Berg-hem en Deurne
9. Noodwet Ouderdomsvoorziening (gemeenteklassenindeling)
10. Jeugdig administratief en kantoorpersoneel

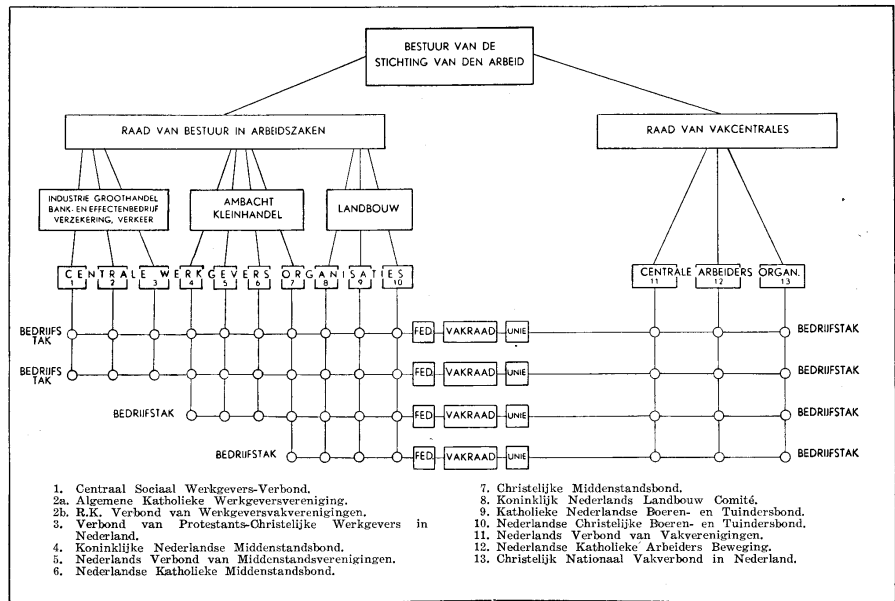
Diverse bedrijfstakken en ondernemingen

11. Baksteenindustrie
12. Kleiwarenindustrie Alphen a. d. Rijn
13. Glasinstrumentenfabriek N.I.G. I.F. Groningen
14. Grafisch bedrijf
15. Grafisch bedrijf (adm. pers.)
16. Lichtdrukrichtingen (vrouwenlonen)
17. Bouwbedrijf (jeugdlonen)
18. Bouwbedrijf (loonplafond industriebouw)
19. Bouwbedrijf
20. Bouwbedrijf (proefobjecten plafondloze tarieven)
21. Bouwbedrijf (Kerstverlof N.O.P.)
22. Bouwbedrijf (tarief- en tijdwerkers)
23. Stucadoorsbedrijf (gem. kl. indeling)
24. Stucadoorsbedrijf (rayonindeling)
25. Schildersbedrijf
26. Betonwarenindustrie
27. Terrazzobedrijf (tariefregeling)
28. Terrazzobedrijf (gem. kl. indeling)
29. Rijswerkers
30. Rietdekkersbedrijf
31. Grintbaggerbedrijf
32. Steenzettersbedrijf (voorlopig advies)

33. Steenzettersbedrijf
34. Grondborings- en buizenleggersbedrijf
35. Straatmakers
36. Zwarte Corps.
37. Nieuwbouw K.L.M. (tarief-regeling)
38. Zware chemische industrie
39. Bereide verfindustrie
40. Cosmetische industrie
41. Cosmetische industrie (werkclassificatie)
42. Borstel- en houtwarenindustrie (moeilijkheden)
43. Borstel- en houtwarenindustrie
44. Borstel- en houtwarenindustrie
45. Hoepelindustrie
46. Klompenindustrie (jeugdlonen)
47. Kistenindustrie
48. Confectieindustrie
49. Confectieindustrie (speciale werkkrachten)
50. Maatkledingbedrijf (wijz. „blauwe boekje”)
51. Maatkledingbedrijf
52. Knopenindustrie (moeilijkheden)
53. Schoenindustrie (leidinggevend personeel)
54. Confectie-schoenmakerijen
55. Lederwarenindustrie
56. Lederindustrie
57. Rubberverwerkende industrie
58. Turfstrooiselbedrijf
59. Metaalindustrie
60. Metaalindustrie (tussenvoorstel van de St. v. d. Arb. inzake het loonplafond)
61. Metaalindustrie (enkele onderdelen)
62. Metaalindustrie (adm., techn. en opzichth. personeel)
63. Metaalindustrie (adm., techn. en opzichth. personeel)
64. Kleine metaalnijverheid
65. Carrosserie en wagenbouwbedrijf
66. Automobiël-, garage- en motorrijwielreparatiebedrijf
67. Kinderwagenfabrieken (indeling)
68. Kantoormachinebedrijf
69. Goud- en zilvernijverheid
70. Goud- en zilvernijverheid

71. Piano- en harmoniummakersbedrijf	113. Bloemisterijen te Almeer en omgeving
72. N.V. Philips	114. Hoveniersbedrijf
73. Behangselpapierindustrie (adm. pers.)	115. Bosbouw
74. Behangselpapierindustrie	116. Cultuur technische werken
75. Cartonage- en papierenzakkenindustrie (adm. pers.)	117. Heide Mij. (leidinggevend en toezichth. pers.)
76. Textielindustrie (leidinggevend en toezichthoudend personeel)	118. N.V. Grontmij, Zwolle (leidinggevend en toezichthoudend pers.)
77. N.V. Holl. Kunstzijde Industrie	119. D.U.W. (tarievenbepaling)
78. Schuur en erfpersoneel	120. Haringdrijfnetvisserij
79. Nettenboetsters Vlaardingen	121. Stoomtreilerbedrijf IJmuiden
80. Bakkerijgrondstoffenindustrie	122. Trawlvisserij
81. Maalindustrie	123. Walvisvaartcontracten
82. Suikerverwerkende industrie (aanvulling)	124. Slagersbedrijf (moeilijkheden)
83. Suikerverwerkende industrie	125. Slagersbedrijf
84. Suikerverwerkende industrie (adm. pers.)	126. Groothandel in levensmiddelen (adm. pers.)
85. Suikerindustrie	127. Brandstoffenbedrijf
86. Visconservenindustrie	128. Graanbedrijf
87. Zuivelindustrie	129. Kaaspakhuisbedrijf
88. Zuivelindustrie	130. Kaaspakhuisbedrijf
89. Drankindustrie	131. Filiaalhoudsters zuivelbedrijf
90. Bierbrouwerijen	132. Aardappelsorteerinrichtingen
91. Bierhandel en mineraalwaterindustrie	133. Papiergroothandel
92. Kerftabakindustrie	134. Détailhandel manufacturen
93. Tabakverwerkende industrie	135. Havenbedrijf (Rotterdam en Amsterdam)
94. Sigarettenindustrie	136. Overslagbedrijven
95. Dorsbedrijf (mantelcontract)	137. Havenbedrijf Zaandam
96. Dorsbedrijf (bijzondere bepalingen)	138. Haven Middelburg (fa. Potter)
97. Gistings- azijnindustrie	139. Steenkolen Handelsver. te Vlissingen
98. Azijnversnijders	140. Binnenbeurtvaart
99. Mosterdindustrie	141. Motorveerdienst „Nieuwe Veer” Alblasserdam
100. Aardappelmeelindustrie	142. N.V. Janssenboten en N.V. Koopvaart
101. Margarine- en spijsvettenindustrie	143. Mij. C. Doeksen, Terschelling
102. Grasdrogerijen	144. H.T.M.
103. Herziening landarbeiderslonen	145. H.T.M. (gehele personeel)
104. Akker- en weidebouw en veehouderij (mantelcontract)	146. Taxibedrijf Amsterdam (disp. landel. reg. personenvervoer)
105. Friese Mij. van Landbouw	147. Dagbladjournalisten
106. Oogst- en verplegingstarieven in de landbouw	148. Radio-musici
107. Tuinbouw (mantelcontract)	149. Radio-musici
108. Griend- en rietbedrijf	150. Radio-musici
109. Griend- en rietbedrijf	151. Symphonie-orkesten
110. Griend- en rietbedrijf	152. Niet-overdekte zweminrichtingen en zeebadbedrijven
111. Bloembollenbedrijf	153. Overdekte zweminrichtingen
112. Bloemkwekersbedrijf	

¹⁾ Voor zover niet anders vermeld betreffen de adviezen de lonen en arbeidsvoorwaarden voor de genoemde bedrijfstak of onderneming.

AAN DE WERKGEVERS EN WE

Het uur der bevrijding is aangebroken.

Wij dragen weer eigen verantwoordelijkheid.

Ons Vaderland is verarmd en leeggeplunderd.

Maar de weg tot opbouw en herstel is vrij.

Werkgevers en werknemers, beseft hierbij Uw taak, dat is de taak om in eendrachtige samenwerking te arbeiden aan de opbouw van ons land.

De Regering heeft terzake ongetwijfeld haar vastomlijnde plannen; steunt hierbij onze eigen wettige overheid.

Geeft U niet over aan persoonlijke wraakgevoelens of willekeur.

Ontvangt de slachtoffers van de Duitse terreur- en deportatie-methoden met open armen; herstelt hen in hun oude functie.

Gedurende de bezettingsjaren is regelmatig overleg gepleegd tussen vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemerscentralen, die formeel werden opgeheven, doch in het geheim hun arbeid hebben voortgezet. Aan dit overleg werd deelgenomen door Dr Ir A. H. W. Hacke, Directeur-Generaal van de Arbeid. In dit overleg werd volledige overeenstemming bereikt over een gemeenschappelijke organisatie van de Arbeid. De principiële grondslagen daarvan werden neergelegd in een

STICHTING VAN DEN ARBEID

tot bevordering van de sociale vrede, orde en rechtvaardigheid. Voorzien is in een gemeenschappelijk overleg op sociaal gebied zowel bedrijfstakgewijze als landelijk en centraal. De Stichting stelt zich voorts ten dienste van de overheid ter vervulling van opdrachten ten bate van het algemeen belang.

Daarnaast is diepgaand overleg in een vergevorderd stadium over de wijze van behandeling van economische vraagstukken in organisatorisch verband, met deelneming van de vakbeweging der werknemers aan het dragen van verantwoordelijkheid.

Er van uitgaande, dat medezeggenschap van de arbeiders in het beheer van de onderneming niet gevraagd wordt, werd eenheid van inzicht verkregen over de wenselijkheid van een ruime vertegenwoordiging van de arbeidersvakbeweging in het hoogste economische college, dat der Regering ter zijde zal staan; daarnaast over de noodzakelijkheid, dat op dit terrein ook een aantal lagere publiekrechtelijke organen moet worden gesticht. Er werd besloten voor te stellen de uitwerking hiervan, alsmede de vraag, hoe de verdere samenwerking op economisch gebied kan worden bevorderd, onverwijld door de Overheid, de ondernemers en werknemers in studie te doen nemen.

Door het gezamenlijk gedragen leed zullen, naar wij vertrouwen, vroegere tegenstellingen zijn weggevalen, scheidsmuren geslecht.

Versterkt de eendracht van ons volk.

Beseft, dat aller gezamenlijke krachtsinspanning vereist wordt tot leniging van de nood en tot herstel van wat verloren ging.

Werkgevers: Houdt Uw poorten open.

Werknemers: Vervult Uw plicht.

Het Vaderland heeft allen nodig.

Een nieuwe toekomst ligt voor ons.

Aan de Arbeid!

Door de gezamenlijke werkgevers- en werknemerscentralen is als verder resultaat van gemeenschappelijk overleg reeds enige maanden geleden het volgende urgentieprogramma aan de Regering toegezonden.

1. Van Regeringswege worden, in overleg met het georganiseerde bedrijfsleven, onverwijld maatregelen getroffen, dat:
 - a. de werknemers, die in het buitenland gedwongen werken,
 - b. de krijgsgevangenen,
 - c. de door de vijand als gijzelaar geïnterneerden of om andere redenen door de bezetter van hun vrijheden beroofde personen,

RKNEMERS VAN NEDERLAND

- d. de onderduikers, in hun oude functies te werk worden gesteld. Als dit om bijzondere redenen niet aanstands mogelijk is, geldt voor hen een wachtgeldregeling, die onverwijld van overheidswege wordt ingesteld of bevorderd. Tevens wordt voor hen, die voor die tijd werkloos waren, een financiële regeling getroffen.
2. Onmiddellijke rehabilitatie en herstel in oude functie onder continuering van rechten van allen, zowel in overheids- als in particuliere dienst, die tijdens de bezetting door politieke terreur, dan wel omdat zij weigerden onvaderlandse handelingen te verrichten werden ontslagen of genoodzaakt werden ontslag te nemen, resp. werden gedegradeerd.
3. Handhaving van het ontslagverbod, uitzonderingen toe te staan door de Overheid, met behulp van organen uit kringen van werkgevers en werknemers.
4. Weder-invoering van normale werk- en rusttijden.
5. Krachtige bevordering van de werkgelegenheid door het treffen van maatregelen tot onmiddellijke wederopbouw van de verwoeste gebieden, uitvoering van openbare en cultuur-technische werken, bouw van goede en ruime arbeiderswoningen en van middenstandswoningen en andere utiliteitsgebouwen.
6. Verhoging van de rantsoenen van de voornaamste levensbenodigdheden, in het bijzonder van voeding, schoeisel, dekking en kleding. Krachtige bestrijding van de zwarte handel.
7. Prijszetting door de Overheid. Loonregeling onder toezicht van de Overheid. Herziening van lonen en prijzen ter verbetering van het levenspeil. Handhaving van de beschermende maatregelen welke voor huurders van woningen zijn getroffen.
8. Directe verbetering van de uitkeringen aan ouden van dagen.
9. Krachtige bevordering van de volksgezondheid, in het bijzonder door de bestrijding van de tuberculose.
10. Het treffen van financiële voorzieningen voor oorlogsinvaliden, waaronder ook begrepen die Nederlanders, die slachtoffer werden van bombardementen, zowel hier als in het buitenland.
Het voor zover nodig boven en behalve reeds bestaande wettelijke voorschriften voorzien in de behoeften van zeevarenden, die in de oorlog ter beschikking stonden en staan der geallieerden en gedurende deze tijd geheel of gedeeltelijk invalide zijn geworden, zowel in die van hun nagelaten betrekkingen.

Mr D. U. STIKKER, Voorzitter van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, tevens Voorzitter van Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden.

Ir W. H. VAN LEEUWEN, Lid van het Dagelijks Bestuur van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, tevens Voorzitter van het Verbond van Nederlandse Werkgevers.

Ir M. H. DAMME, Lid van het Dagelijks Bestuur van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, tevens lid van het Dagelijks Bestuur van het Verbond van Nederlandse Werkgevers.

Mr B. C. SLOTEMAKER, Gedelegeerde van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, tevens Algemeen-Secretaris van het Verbond van Nederlandse Werkgevers.

Ir F. H. E. GULJE, Vice-Voorzitter van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, tevens Voorzitter van de Algemene Katholieke Werkgeversvereniging en Voorzitter van het R. K. Verbond van Werkgeversvakverenigingen.

Dr L. G. KORTENHORST, Algemeen-Secretaris van de Algemene Katholieke Werkgeversvereniging en Directeur-Secretaris van het R. K. Verbond van Werkgeversvakverenigingen.

H. DIEMER, Gedelegeerde van het Prot.-Christelijk Werkgeversverbond.

D. SWAGERMAN, Secretaris van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond en Voorzitter van de Nederlandse Middenstands-Centrale.

Mr F. J. H. BACHG, Directeur van het Bureau van de Nederlandse R. K. Middenstandsbond, tevens Secretaris van de Nederlandse Middenstands-Centrale.

Mr J. VAN ANDEL, Gedelegeerde van het Bestuur van de Prot.-Christelijke Middenstandsbond, tevens Secretaris van de Nederlandse Middenstands-Centrale.

H. D. LOUWES, Voorzitter van het Koninklijk Nederlands Landbouw Comité.

A. N. FLESKENS, Voorzitter van de Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond.

CHR. VAN DEN HEUVEL, Gedelegeerde van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond in Nederland.

E. KUPERS, Voorzitter van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen.

A. C. DE BRUYN, Voorzitter van het R. K. Werkliedenverbond in Nederland.

A. STAPELKAMP, Voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond in Nederland.

Dr Ir A. H. W. HACKE, Directeur-Generaal van de Arbeid.

INHOUD

	Blz.
VOORWOORD	3
De Sociaal-economische ontwikkeling in 1948	5
HOOFDSTUK I. <i>Algemene beschouwingen</i>	16
Derde Congres van de Arbeid	19
Publicaties	21
Vakraden	23
Contact met het Ministerie van Sociale Zaken	24
HOOFDSTUK II. <i>Feitelijke gegevens</i>	25
Bestuur	25
Bureau	26
Commissies van de Stichting	26
Gemengde commissies	35
Vertegenwoordigingen	43
HOOFDSTUK III. <i>Werkzaamheden</i>	46
Loonpolitiek	46
Loonbijslagen	57
Het vraagstuk van de vakantie-bijslag	61
Winstdeling	64
Bijzondere uitkeringen	65
Gemeenteklassenindeling	70
Salariëring van jeugdig administratief personeel	72
Het bedrijfssparen	74
Consumentencrediet	75
De productie van Utility goederen	78
Salariscommissie Overheidspersoneel	80
Raad voor Rijkspersoneelsaangelegenheden	81
Beloning van jeugdige mannelijke arbeidskrachten	82
De vacanteduur van jeugdige arbeiders	84
Werkgelegenheidscommissie	85
Sociale verzekering	86
Algemeen	86
De loonbijslag en de sociale verzekeringen	88
Wachtgeld- en werkloosheidsverzekering	89
Ziekenfondsverzekering	90
Algemeen	90
Premie voor de verplichte ziekenfondsverzekering	92
Financiering vrijwillige ziekenfondsverzekering	93
De Ziekenfondsraad	93

Doktersverklaringen	95
Kinderbijslag	95
Verhoging in verband met subsidieverminderingen	95
Kinderbijslag voor zelfstandigen	96
Progressie in de kinderbijslagregeling?	97
Verplichte deelneming aan bedrijfspensioenfondsen	97
Arbeidersbescherming	99
Voorontwerp Silicosewet en Zandsteenbesluit	99
Opneming van het recht van parate executie in de Arbeidswet en de Veiligheidswet	99
Sociale positie van musici	101
Standaardcontract voor musici	101
Werkgelegenheid voor Musici	102
Verzekeringsplicht voor werkzaamheden verbonden aan het geven van muziekuitvoeringen door orkesten	102
Herziening van het ontslagrecht	102
Verlenging van de opzeggingstermijn	103
Kennelijk onredelijk ontslag	104
Ziekte en militaire dienst	105
Verdere wijzigingen	106
Bezitsspreiding	107
Vrijheid van organisatie	109
Publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie	110
Verhouding tussen Sociaal-Economische Raad en Stichting van den Arbeid	112
Ondernemingsraden	114
Taak van de ondernemingsraden	116
Toezicht op de ondernemingsraden	120
Wijziging Vennootschapsrecht	120
Arbeidsverhoudingen en Arbeidsvoorwaarden in Indonesië	121
Commissie voor Arbeidsaangelegenheden	122
Arbeidsbemiddeling	123
Registratie der arbeidskrachten	124
Demobilisatie	125
Toelating buitenlandse arbeidskrachten („Verplaatste personen”)	127
Stichting Landverhuizing Nederland	128
Emigratie	129
Vakopleiding	129
Commissie Vakopleiding	130
Commissie voor de Vakontwikkeling van het Rijksarbeidsbureau	132
Commissie van onderzoek betreffende het Lagere Nijverheidsonderwijs voor jongens	132
Herstel van arbeidsgeschiktheid	132
Raad voor Herstel van Arbeidsgeschiktheid	133
Stichting Revalidatiecentrum „De Hoogstraat”	133

Bedrijfsstudiegroep voor het personeelsbeleid van het Nederlands Instituut voor Efficiency	135
Personeelverenigingen	135
Vacantie en vrije-tijdsbesteding	136
De Nederlandse Reisvereniging	136
Centraal Werkcomité Vacantie	137
Informatiecentrum Bedrijfsleven Plan Marshall	138
Staatscommissie Sociale Charitatieve Zorg (vervanging Armenwet)	140
Kinderhulp vanwege de Verenigde Naties	140
 SLOTWOORD	 142
Lijst van bij de Stichting van den Arbeid aangesloten organisaties	143
Lijst van bij de Centrales aangesloten organisaties	144
Bedrijfsunies	157
Vakraden	158
Adviezen door de Stichting van den Arbeid uitgebracht aan het College van Rijksbemiddelaars	159
Aan de werkgevers en werknemers van Nederland	162
Publicaties van de Stichting van den Arbeid	164